

Møte tirsdag den 1. februar 2011 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 46):

1. Interpellasjon fra representanten Gunn Karin Gjøl til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:

«Likestilling handler om at kvinner og menn skal ha de samme rettighetene og pliktene, og at alle skal ha samme muligheter i arbeids- og samfunnsniv. Likestilling handler også om rettferdighet og om deling av ansvaret både i familien og i samfunnet. Vi ser at enkelte av velferdsordningene som har vært med på å skape det likestilte samfunnet vi har, i dag er under press. Noen tror likestillingen har kommet «rekende på ei fjøl».

Hva har likestillingen betydd for velferdsstaten, hvilken verdiskaping har kvinner bidratt med og bidrar med i dag, og hvilke likestillingspolitiske utfordringer ser statsråden vi står overfor i tiden fremover?»

2. Interpellasjon fra representanten Elisabeth Aspaker til kunnskapsministeren:

«Samarbeidet med Russland er i rask utvikling, og landet representerer et spennende nærmarked for norske varer og tjenester. Delelinjeavtalen og innføring av grenseboerbevis åpner nå for økt aktivitet på tvers av den norsk-russiske grensen. Regjeringen har i sin nordområdestrategi vektlagt folk-til-folk-samarbeid, kulturforståelse og at kunnskap skal være navet i nordområdesatsingen. Språk er kanskje den viktigste inngangen til bedre forståelse av Russland generelt og kulturforståelse spesielt. Med tanke på det store utviklingspotensialet i nord er det viktig å utvikle bedre russisk språkkompetanse her i landet og særlig i Nord-Norge.

Vil regjeringen legge til rette for et russisk språkprogram med hovedfokus på den nordlige landsdelen, med utdanningsstipend for lærere og tilskudd til etablering av sammenhengende opplæringstilbud i russisk fra grunnskolen i et utvalg kommuner?»

3. Interpellasjon fra representanten Hans Frode Kielland Asmyhr til kunnskapsministeren:

«Mange små håndverksfag er i ferd med å dø ut fordi det ikke lenger finnes utdanningstilbud for ungdom som ønsker et yrkesliv innen disse fagene – dette til tross for at det fortsatt er behov for den kompetansen som fagene representerer. Samfunnet risikerer derfor om kort tid å stå helt uten arbeidskraft som kan utføre viktige håndverkstjenester som det fortsatt er etterspørsel etter. Mange av fagene representerer også viktige kulturhistoriske verdier som det er viktig blir videreført. De andre nordiske land er i samme situasjon. I Nordisk Råd er det enighet om at det må etableres nordiske linjer innen disse fagene og hvor landene deler ansvar for å tilby utdanningstilbud. Nordisk Ministerråd har igangsatt et prosjekt som Norge skal lede.

Kan statsråden redegjøre for status for arbeidet og om hvor lang tid det vil ta før vi får etablert slike nordiske linjer?»

4. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å innføre en gaveforsterkningsordning for norske museer (Innst. 173 S (2010–2011), jf. Dokument 8:161 S (2009–2010))

5. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Per Magnus Karstensen*

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant Per Magnus Karstensen er død, 95 år gammel.

Per Magnus Karstensen satt på Stortinget i fire perioder, fra 1965 til 1981. Han satt i kirke- og undervisningskomiteen i tre perioder, der han også i en periode var leder. I sin siste periode på Stortinget var han medlem av utenriks- og konstitusjonskomiteen og visepresident i Odelstinget.

Per Karstensen startet yrkeslivet som gjetergutt. Senere ble det bl.a. jobb i Båsmo gruver. Senere tok han utdanning – samtidig som han arbeidet ved Mo trevarefabrikk. Deretter studerte han ved Universitetet i Oslo.

For arbeiderpartimannen Per Karstensen var det naturlig å melde seg til tjeneste i motstandskampen under krigen. Han ledet bl.a. forhandlingene med tyskerne for hjemmefrontens maktovertakelse i de hektiske maidagene i 1945.

Karstensen var historiker av fag og virket som lærer og lektor i Nordland. Der ble han også skoledirektør. Han var kommunepolitiker i mer enn 20 år, bl.a. som ordfører i Rana.

På Stortinget var han spesielt opptatt av språksaken, og han var sentral da den gamle samnorskpolitikken ble skrinlagt i Stortinget i 1970.

Karstensen var også kjent for en annen vanskelig sak: Han ledet protokollkomiteen som fikk i oppdrag å undersøke om det skulle reises riksrettssak mot representantene Furre og Gustavsen for å ha brutt taushetsplikten overfor Stortinget. Som kjent ble det flertall i Odelstinget mot riksrettssak.

Per Magnus Karstensen var president i den norske gruppen av IPU og medlem av NATOs parlamentariske forsamling. Han ble også delegert til FNs generalforsamling.

Lars Roar Langslet omtalte i sin bok «Glimt fra et halvt liv i politikken» Karstensen som en erfaren, belest, lavmælt og klok mann. Han var grunnfestet sosialdemokrat, moderat og samarbeidssøkende. «Det han manglet i agitatorisk glød, tok han igjen i saklig soliditet.»

Per Karstensen har gjort en kjempeinnsats for å bevare Ranas historie. Så sent som i fjor sommer ble det avduket en bauta av Karstensen. På sin plass nedenfor rådhuset skuer han utover byen han var med på å skape.

Vi takker Per Magnus Karstensen for en lang arbeidsøkt i samfunnets tjeneste og lyser fred over hans minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representantene Ingalill Olsen, Torstein Rudihagen, Peter N. Myhre og Per Arne Olsen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra den møtende vararepresentant for Akershus fylke, Bente Stein Mathisen, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget under representanten André Oktay Dahls permisjon i tiden fra og med 1. februar til og med 3. februar, av velferdsgrunner.

Denne søknad foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Andre vararepresentant for Akershus fylke, Hårek Elvenes, foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden. – Det anses vedtatt.

Hårek Elvenes er til stede og vil ta sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra representanten Sverre Myrli om foreldrepermisjon i tiden fra og med 1. februar til og med 20. februar
- fra representanten Dagfinn Høybråten om permisjon i tiden fra og med 1. februar til og med 9. februar for, som styreleder i GAVI vaksinefond, å ha møter med partnere og ansatte i USA

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:

For Akershus fylke: Anita Orlund i tiden fra og med

1. februar til og med 17. februar.

For Rogaland fylke: Kjell Arvid Svendsen i tiden fra og med 1. februar til og med 9. februar.

Presidenten: Anita Orlund og Kjell Arvid Svendsen er til stede og vil ta sete.

Statsråd Tora Aasland overbrakte 3 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Øyvind Halleraker vil framsette et representantforslag.

Øyvind Halleraker (H) [10:07:03]: På vegne av representantene Bård Hoksrud, Knut Arild Hareide, Borghild Tenden og meg selv vil jeg sette fram et forslag om kamp mot trafikkdøden.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud vil framsette et representantforslag.

Bård Hoksrud (FrP) [10:07:31]: På vegne av representantene Ingebjørg Godskesen, Jan-Henrik Fredriksen, Arne Sortevik og meg selv har jeg gleden av å fremme et representantforslag om moderne rammebetingelser for taxinæringen.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:07:52]

Interpellasjon fra representanten Gunn Karin Gjul til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:

«Likestilling handler om at kvinner og menn skal ha de samme rettighetene og pliktene, og at alle skal ha samme muligheter i arbeids- og samfunnsliv. Likestilling handler også om rettferdighet og om deling av ansvaret både i familien og i samfunnet. Vi ser at enkelte av velferdsordningene som har vært med på å skape det likestilte samfunnet vi har, i dag er under press. Noen tror likestillingen har kommet «rekende på ei fjøl».

Hva har likestillingen betydd for velferdsstaten, hvilken verdiskaping har kvinner bidratt med og bidrar med i dag, og hvilke likestillingspolitiske utfordringer ser statsråden vi står overfor i tiden fremover?»

Gunn Karin Gjul (A) [10:09:01]: For 30 år siden var under halvparten av alle norske kvinner yrkesaktive. Den andre halvdel var husmødre på heltid, og de ble forsørgt av sine menn. På tre tiår har kvinner strømmet ut i arbeidslivet, og i dag er sju av ti kvinner yrkesaktive.

Vi har i dag den høyeste yrkesdeltakelsen blant kvinner i verden. Samtidig er vi på europatoppen i antall barnefødsler. Vi kan trygt fastslå at det har skjedd en kvinnerevolusjon i Norge. Gjentatte ganger har vi også de senere årene blitt kåret til verdens mest likestilte land.

Å kombinere morsrollen og yrkesrollen er i de fleste andre land umulig. I Italia og Hellas er bare annenhver kvinne i arbeid, og i Tyrkia er hver fjerde kvinne yrkesaktiv. At norske kvinner både kan jobbe og ha barn, har skjedd fordi vi har et unikt organisert arbeidsliv med familievennlige arbeidstider, verdens beste foreldrepermisjonsordninger og gode omsorgsløsninger for barn gjennom et godt barnehagetilbud.

Norske småbarnsforeldre har en valgfrihet som i internasjonal målestokk er unik. Vi tvinges ikke til å velge vekk barn dersom vi ønsker å være yrkesaktive. Vi kan faktisk si ja takk til begge deler.

Kvinnens høye yrkesdeltakelse regnes som et viktig bidrag til veksten i norsk økonomi. Norges bruttonasjonalprodukt er ikke kun et resultat av våre olje- og gassressurser. Om så var tilfellet, hadde vi ikke ligget på topp på FNs levekårsstatistikker år etter år. Hvis vi ser til andre oljeproduiserende land, som ikke har investert i likestilling, så ligger de langt bak Norge på alle FNs lister.

Mange kvinner i arbeid skaper vekst og velferd. Det gir Norge et konkurransefortrinn i forhold til andre land. Internasjonal forskning viser det samme: Likestilling i utdanningssektoren, i arbeidslivet og i økonomien styrker landets bruttonasjonalinntekt, det styrker konkurransekraften, og det styrker innovasjonsevnen.

Mye har skjedd de siste 40 årene, og det er ingen hemmelighet at det meste har skjedd gjennom politisk kamp og, ikke minst, modige kvinner.

Retten til barnehageplass var ikke ukontroversielt på 1970-tallet, sjøl om retten til sjølbestemt abort nok var den saken som skapte aller mest rabalder.

Kjønnskvotering og fedrekvoten er fremdeles kontro-

versielt, til tross for at disse tiltakene er veldig effektive for å oppnå likestilling. Og mens EU nå innfører fedrekvoten, ønsker Høyre og Fremskrittspartiet å fjerne den i Norge – dette til tross for at fedrekvoten utviser gamle kjønnsrollemønstre som tidligere har begrenset fedres valgfrihet. Poenget er at det aldri har vært høyresiden som har bidratt til likestilling. Skal vi også komme videre, må initiativet tas av sentrum og venstresiden i norsk politikk.

Problemet vårt nå er at statusen som verdensmester i likestilling har blitt en sovepute. Vi har lullet oss inn i en rosa verden hvor vi innbiller oss at vi er så likestilt. Men virkeligheten er en helt annen:

- Norge har et av de mest kjønnsdelte arbeidsmarkedene i verden.
- Kvinner tjener fremdeles mindre enn menn, sjøl om de har like høy utdanning.
- 80 pst. av alle som jobber deltid, er kvinner.
- Mens åtte av ti småbarnsmødre jobber deltid, jobber småbarnsfedre mer enn noen andre.
- To av tre ledere er menn.
- Kvinner eier mindre aksjer og mindre kapital enn menn.
- Bare 20 pst. av professorene er kvinner, til tross for at over 60 pst. av studentene er jenter.

I forrige uke kunne vi også lese en britisk rapport som mener at norsk likestillingspolitikk har spilt fallitt. Rapporten har rett på ett punkt, nemlig: Norge har fremdeles langt igjen før vi har oppnådd likestilling. Men den tar grunnleggende feil på et annet område. Rapporten måler kun kvinner vi har i lederposisjoner. Poenget er at likestilling i Norge måles ikke ensidig i forhold til hvor mange kvinner som er i lederposisjoner, sånn som rapporten gjør.

Norsk likestillingspolitikk er for alle kvinner, ikke bare for eliten. Norsk likestillingspolitikk dreier seg om å gjøre kvinner økonomisk uavhengige og hindre at kvinner må velge mellom familieliv og yrkesaktivitet.

Vi har laget gode velferdsordninger som gjør at småbarnsforeldre kan være yrkesaktive. Men alle kvinner er fremdeles ikke økonomisk uavhengige. Ufrivillig deltid tvinger kvinner til fremdeles å være forsørget av sine menn. Det tradisjonelle kjønnsrollemønsteret sitter godt plantet i helseadministratorer både i kommuner og stat.

Hvem kunne tenke seg å tilby en mann en deltidsstilling? Ingen. Men det er helt greit å tilby ei nyutdannet jente som er hjelpepleier og jordmor, kun deltidsstilling. Hun skal jo likevel gifte seg og bli forsørget av mannen sin, tror jeg tanken er. Hvorfor ikke like greit være ærlig og si fra til jentene som nå velger helsefag, at faktum er: Sørg for å finne deg en partner som kan forsørge deg!

Ja, det er kanskje det en del jenter har oppdaget, når fylkesrådmannen i Sør-Trøndelag i budsjettet for 2010 forklarte hvorfor så få valgte å gå videre som lærling i omsorgsfagene:

«Det ser ellers ut til at flere ungdommer velger seg bort fra denne utdanninga på grunn av små muligheter til hel stilling etter endt utdanning.»

Det er et faktum at mange kvinner blir behandlet som annenrangs arbeidstakere i det norske arbeidsmarkedet.

Som vi ser, kombineres deltid med ekstravakter i helse- og omsorgssektoren. Vi vet at i hotell- og restaurantnæringen er 0-stillinger og ringevakter særdeles vanlig. Arbeidsforhold som 0-stillinger og ringevakter anses å være avsluttet når de avtalte vaktene eller arbeidet er utført. I praksis betyr det null oppsigelsestid. Slik praksis gir usikker og uoversiktlig arbeidssituasjon, med tilfeldig arbeidstid og inntekt, og dessuten null mulighet for å etablere seg med banklån og forpliktelser – jeg kan jo legge til: hvis du da ikke er forsørget.

Når høyresiden nå i tillegg igjen vil svekke oppsigelsesvernet og ha flere midlertidig ansatte, vil det først og fremst ramme kvinner. Dette er et likestillingsfiendtlig forslag.

Vi har i løpet av året fått et nytt begrep: borgerlig feminisme. Problemet er at likestilling dreier seg ikke om ord, men om handlinger.

Det hjelper ikke at høyresiden snakker om hvor viktig deling av foreldrepermisjonen er, når konsekvensen av fjerning av fedrekvoten gjør det motsatt. Det hjelper ikke å snakke om kvinners yrkesdeltakelse når konsekvensen av deres kontantstøtte er at innvandrerkvinner ikke kommer seg ut i jobb. Det hjelper ikke å snakke om hvor viktig det er å ha kvinner i sentrale posisjoner i politikk og næringsliv når man ikke er villig til å gjøre noe for å nå målet.

Det har aldri vært høyresiden som har bidratt til å fremme likestilling i Norge. Det ser heller ikke ut til at de ønsker å være i førerretet framover.

Likestilling og familiepolitikk hører sammen. Da likestilling ble gjort til et statlig anliggende på 1970-tallet og statsfeminismen dermed ble etablert, dreide det seg bl.a. om å skape en familiepolitikk som hadde som mål å bidra til likestilling. I dag prøver høyresiden å skape en konflikt mellom likestilling og familiepolitikk. De bruker familiepolitikken til å avvikle likestillingen.

Jeg tror at dersom vi skal komme videre, må vi bruke samme tøffe virkemidlene som feministene på 1970-tallet var villig til å ta i bruk: mer fedrekvote, mer kjønnskvotering, styrking av regelverket og ikke minst styrking av likestillingsombudet. Samtidig må gutta mer på banen. Uten menns deltakelse oppnår vi aldri full likestilling.

Likestilling dreier seg for både menn og kvinner om å gi og ta makt. Kvinner må ta mer makt i arbeidslivet, menn må ta mer makt på hjemmebane. Når alle familier i dag tar de samme valgene for deling av arbeidsoppgavene, dreier det seg ikke om valgfrihet, men om sterke kjønnsrollemønstre. Før vi innser det siste, oppnår vi aldri full likestilling.

Statsråd Tora Aasland [10:18:16]: Jeg vil først få gi honnør til interpellanten for å ha tatt fatt i et særdeles viktig tema, både historisk og – ikke minst – med det framtidsperspektivet som trekkes opp. Det er jo selvsagt ikke slik at likestillingen mellom kvinner og menn har kommet rekende på ei fjøl. Her viser historien en møysommelig prosess, til dels under sterk motstand, for likeverd for begge kjønn.

Vi kan se tilbake. Vi bør kanskje se enda lenger tilba-

ke, men hvis vi ikke går lenger tilbake enn til midten av 1980-tallet, til 1986, ser vi verdens første kvinneregjering, vi ser utvidelse av fødselspermisjon til 42 uker i 1987, fram til 46/56 uker i dag, vi ser den revolusjonen som har skjedd fra 2006 med kjønnsbalanse i bedriftsstyrene – som har vakt internasjonal oppmerksomhet – og ikke minst, under denne regjering, barnehageutbyggingen med rett til barnehage for ettåringer til en lav pris og med barnehage tilbud til så å si alle.

Listen over hendelser med små og store framskritt kan gjøres lang. Framskrittene er alle resultat av press fra kvinnene og politiske valg. Vi har beveget oss bort fra betydelige forskjeller mellom kvinner og menn i fordeling av kunnskap, ressurser og makt. Vi kan styre egne barnefødsler. En opprivende politisk kamp ga lov om selvbestemt abort i 1978.

I år skal Stortinget markere at det er 100 år siden Anna Rogstad som første kvinne møtte på Stortinget. I 2013 skal vi feire 100 år for allmenn stemmerett ved at kvinner fikk stemmerett ved stortingsvalget.

Kvinner har alltid bidratt i økonomien, men hvilken posisjon og ikke minst hvilken anerkjennelse og belønning de har fått, har variert sterkt.

Kvinnene i dalene og langs kysten arbeidet som gardskoner og fiskerkoner. Etter gjennombruddet for industrien kom mange kvinner i lønnet arbeid. I 1912 var 22 pst. av arbeiderne i industrien kvinner. På 1920-tallet var det gode tider for kvinner med utdanning innenfor kontor og butikk, som lærere og sykepleiere. Men det økonomiske tilbakeslaget gjorde at kvinnene måtte kjempe for retten til arbeid. Det er interessant å gå tilbake i historien og se at på LO-kongressen i 1925, altså for 86 år siden, ble det gjort et vedtak om at gifte kvinner ikke skulle ut i yrkesaktivt arbeid. Årsaken var den store arbeidsledigheten. Da var virkelig kvinnene reservearbeidskraft. Normen om mannen som hoved- og eneforsørger slo rot og varte helt fram til begynnelsen av 1970-tallet. Tariiffene var hele tiden lavere for kvinner enn for menn.

På Sørmarka står en statue av en kvinne med titte-len «Sjelden nevnt, ofte glemt». Den oppsummerer den manglende historiske anerkjennelsen av kvinner.

På 1970-tallet startet kvinnerevolusjonen for fullt. Kvinnekamp og klassekamp ble i større grad sett som to sider av samme sak. Det ga resultater. Kvinnene startet sin store satsing på kunnskap, kompetanse og yrkesliv. Selve kjernen i «prosjektet likestilling» har vært og er å sikre kvinner økonomisk selvstendighet og retten til å styre sine egne liv.

Velferdsstaten er avgjørende for et likestilt samfunn. Det er over tid etablert gode velferdsordninger som gjør at begge foreldre kan kombinere yrkesarbeid med omsorg og familie. Det gjelder retten til å være hjemme med syke barn, oppsigelsesvern, nedsatt arbeidstid, foreldrepermisjon, barnehage og ammepauser.

I mellomkrigstiden var de fleste kvinner i lønnet arbeid ugifte og uten barn. I dag har kvinner med små barn høyere yrkesfrekvens enn gjennomsnittet. Norge har, som interpellanten også nevnte, høye fødselstall sammenliknet med andre vestlige land. Vi klarer altså å ha både en

høy yrkesfrekvens blant kvinner og samtidig relativt høye fødselstall.

Interpellanten spør: Hva har likestillingen betydd for velferdsstaten? Et enkelt svar er at uten likestilling hadde ikke velferdsstaten vært mulig.

Det er først og fremst menneskelige ressurser som gjør Norge til et rikt land. Verdien av det norske folks arbeidskraft og kunnskap er mange ganger større enn verdien av oljeformuen. Humankapitalen utgjør om lag fire femtedeler av nasjonalformuen. God utnyttelse av arbeidskraften er derfor avgjørende for levestandarden i Norge framover.

Fortsatt rikdom forutsetter nye generasjoner, utdannet arbeidskraft og høy sysselsetting. Det er selve grunnlaget for verdiskaping og det framtidige velferdssamfunnet. Jeg vil hevde at likestilling er verdiskaping.

Vi må verne om velferdsordningene. Begge foreldre har rett til å benytte seg av velferdsgodene. Det er særdeles viktig at begge foreldrene er med, både hjemme og i arbeid, men i dag er det fremdeles i stor grad mor som tar ut foreldrepenger, og mor som reduserer arbeidstiden. Dette svekker kvinners posisjon på arbeidsmarkedet. Kvinners lønnsutvikling svekkes når de får barn og har lange fravær. Deltid gir lavere inntekt og svakere pensjonsopptjening.

Motsatt kan man si at disse strukturene også begrenser menns og fedres muligheter. Menns rom for livsutfoldelse og livskvalitet styres av muligheter for likestilte foreldreskap og menns økonomiske ansvar som forsørgere.

Fedrekvoten er en ordning som gir resultater. Fedrekvoten sikrer far en reell mulighet til å ta omsorg for egne barn og en rettmessig del av et velferdsgode. Samtidig styrker ordningen med fedrekvote kvinners posisjon i arbeidslivet, for kvinner må ut i jobb for at far skal kunne ta ut hele sin kvote. Likestillingsprosjektet må rettes mot begge kjønns rettigheter og muligheter.

Jeg vil peke på noen sentrale utfordringer som vi ser framover.

Når det gjelder lønn, er lønnsforskjeller mellom kvinner og menn fortsatt en likestillingspolitisk nøtt. Regjeringen har lagt fram en stortingsmelding, Likestilling for likelønn, som skal behandles i Stortinget nå i april. I meldingen viser vi at også familie- og likestillingspolitikken har betydning for lønnsforskjellene.

Makt, i økonomisk og politisk forstand, er et annet stikkord. Vi nærmer oss kjønnsbalanse i styrerommene for statlige, kommunale og store selskaper, ASA, men lederstillingene domineres av menn. Vi har fortsatt såkalte kvinneregjeringer med kjønnsbalanse i regjeringskontorene. Men det ser ut til å kamuflere at manglende kjønnsbalanse, både i denne salen og spesielt i kommunene, er til stede. Fortsatt er bare en av fire av landets ordførere kvinner.

Likestillingspolitikken dreier seg absolutt om begge kjønn. Også menn har fordeler av et likestilt samfunn. I stortingsmeldingen om menn og mansroller som vi la fram i 2008, viste vi at også menns rom for livskvalitet begrenses av våre forestillinger om kjønn og våre forventninger til kvinner og menn.

Som nevnt: Når det gjelder kvinners og menns rettigheter og muligheter, har vi opplevd store samfunnsendrin-

ger. Likestillingspolitikken har spilt en viktig rolle i denne prosessen. Parallelt med samfunnsendringer må også likestillingspolitikken utvikles. Regjeringen har nedsatt Likestillingsutvalget, som i 2012 kommer med sine anbefalinger til framtidens likestillingspolitikk sett i lys av etnisitet, livsløp og klasse.

Vi har et mangfoldig samfunn hvor mennesker lever sammen på tvers av kulturer og ulik sosial bakgrunn. Likestillingspolitikken må forholde seg til dette mangfoldet. Denne utfordringen sammen med målet om å gjøre likestillingspolitikken relevant for begge kjønn er viktige overordnede utfordringer framover.

Her er det ingen ting som har kommet «rekende på ei fjøl». Jeg er helt sikker på at vi må stå på i årene som kommer, for fortsatt å utvikle både velferdsstaten og likestillingen mellom kvinner og menn.

Gunn Karin Gjul (A) [10:27:41]: Jeg vil takke statsråden for at hun dro en veldig god historisk oversikt over kvinnekampen i Norge. Det som er litt interessant med denne statsråden, er at hun sjøl sto midt i stormen på 1970–1980-tallet og kan understreke hvor viktig denne politiske kampen var, og at det faktisk var stor motstand i det norske samfunnet mot det disse jentene kjempet for. Det som er litt interessant, er å se at det som statsråden og hennes meningsfeller måtte kjempe for, tar vi i dag som en selvfølge.

Jeg synes det er interessant å gå tilbake til kommunevalget i 1971, som blir kalt kvinnekuppet. Hva var det som var årsaken til kvinnekuppet? Jo, det var at kvinner i både bygd og by var lei av at mannlige kommunepolitikere satt og sa at nei, vi vil ikke bygge ut barnehageplasser, for kvinner skal være hjemme. Men jentene ville være yrkesaktive. De trengte omsorgstilbud hvis de skulle ha mulighet til å være yrkesaktive. Da trengte de barnehageplasser. Jenter på tvers av alle partier, fra Kristelig Folkeparti og Høyre til Arbeiderpartiet og SV, samlet seg på bedehus og i velforeninger og rettet opp kommunelistene for å bidra til at det kom flere kvinner inn i kommunepolitikken. Det beskriver litt av det som skjedde på den tida.

Holdningen var at kvinner skulle være hjemme. Men samtidig har vi litt av den samme holdningen fremdeles i dag. Man kan jo tenke på følgende: Når blir en mannlig toppidrettsutøver spurt om det ikke er fælt for ham å være så mye borte fra barna sine? Det skjer aldri. Men en kvinne blir alltid spurt om det. Når blir en mannlig pendler spurt om hvordan han organiserer familielivet sitt? Det skjer aldri. Men en kvinne blir alltid spurt om det. Det samme er det med mannlige statsråder. Det finnes mange mannlige statsråder i denne regjeringen som har små barn, men blir de noen gang spurt om det er vanskelig å kombinere jobb og barn? De kvinnelige statsrådene blir spurt om det med en gang.

Det forteller at vi fremdeles har en struktur og holdninger i det norske samfunnet som tilsier at det er kvinner som skal ha hovedomsorgen for barn. En undersøkelse fra Agder viser at i Agder-fylkene mener man helt åpenbart at kvinner skal ha ansvaret.

Så det jeg har lyst til å utfordre statsråden på er: Hvor-

dan skal vi komme til livs disse tradisjonelle kjønnsrollemønstrene som fremdeles sitter dypt i oss? Jeg vil også utfordre henne som er ansvarlig bl.a. for utdanning, lite grann på: Hvordan skal vi klare å få den unge, oppvoksende generasjon til ikke å kjøre seg inn i de fastlåste kjønnsrollemønstrene? Hvordan skal vi få bl.a. unge gutter og jenter til å foreta utradisjonelle valg i arbeidslivet?

Statsråd Tora Aasland [10:30:54]: Jeg kan understreke at både jeg og svært mange i min generasjon har vært med på disse kampene i ganske mange år. Det er interessant det som interpellanten nevner, at de kvinnekuppene, som det ble kalt, som var på 1970-tallet – hvor man ønsket en annen kjønns sammensetning i kommunestyrene og flere kvinnelige ordførere – var bl.a. med på å føre meg inn i kommunepolitikken, og sikkert mange med meg. Da kumulerte man og satte ekstra kryss ved kvinner i kommunevalgene, fordi man ville ha kvinner inn. Jeg har ikke senere angret på at jeg ble politiker allerede på det tidspunktet.

Men vi har jo noen utfordringer: Mye av det som kvinner kjempet for den gangen, er i dag like naturlig å snakke om både for menn og kvinner. Jeg tenker på barnehageutbyggingen, jeg tenker på viktigheten av å ha en kultursatsing i lokalsamfunnene, jeg tenker på trafikksikkerhet, jeg tenker på trygge skoleveier. Alt dette er det i dag like selvfølgelig for menn å snakke om som for kvinner. Den gangen var det mest kvinner som snakket om det. Så jeg tror det nytter, men vi er nødt til å være tålmodige, og vi er nødt til å kjempe videre, for det nytter ikke bare å sette seg ned og tro at alt er på plass, for det er det definitivt ikke. Vi har fremdeles et stykke vei å gå, når vi ser at det i dag bare er 38 pst. kvinner i Stortinget og omtrent den samme prosenten i kommunestyrene. Vi står foran et kommunevalg, og jeg håper – sammen med mange andre – at vi får flere kvinner inn i kommunestyrene, og dermed også i viktige styrer og råd rundt omkring i kommunene, enn de 38 pst. vi har i dag, og at vi får flere kvinnelige ordførere enn de 23 pst. vi har i dag.

Når det gjelder det konkrete spørsmålet om hva vi kan gjøre for å motivere jenter og gutter til å ta andre og utradisjonelle yrkesvalg, så har vi kommet ganske langt når det gjelder jentene. Det er faktisk slik i dag at når det gjelder mannsdominerte yrker, er det etter hvert flere kvinner som deltar i disse yrkene enn det var for en generasjon eller to siden. Det største problemet er å få menn til å ta typisk kvinneedominerte utdanninger og yrker, f.eks. som førskolelærere eller som lærere på barnetrinnet i grunnskolen. Det er noen viktige utfordringer der. Vi vet at realstrategien blant jenter har en viss suksess, selv om vi fremdeles holder på med den. Spørsmålet er om vi kan ha lignende strategier for å få gutter til å velge mer utradisjonelt og til i større grad å velge flere typiske kvinneyrker. Dette har noe med lønn å gjøre – det er jeg helt overbevist om, så lønnskampen må gå sin gang – men det har også noe å gjøre med motivasjon og med holdninger i samfunnet. Vi har en lang vei å gå, men jeg tror vi er mange nok som ønsker det samme og som kan gå den veien i fellesskap.

Arild Stokkan-Grande (A) [10:34:20]: Over hele Europa ser vi i dag store demonstrasjoner. Folk frykter for sin framtid, for sin jobb. Mange har fått knust sine framtidsdrømmer. I Norge ser vi det motsatte bildet: stor grad av framtidstro og optimisme. Tror noen at dette er tilfeldig? Nei, det er resultatet av politikk. I Norge har vi en stor offentlig sektor, et forholdsvis høyt skattetrykk og et velfungerende trepartssamarbeid i arbeidslivet. Det skaper stabilitet, trygghet, velferd og en rask omstillingsevne.

Arbeiderpartiets medlemmer i familie- og kulturkomiteen var forrige uke i Italia, i Roma. Italia er blant de landene med lavest andel kvinner i arbeid. Samtidig er det blant de landene med lavest fødselstall. De har høy arbeidsledighet; blant unge er den på rundt 30 pst. Men av dem som *har* arbeid, er det bare en femtedel som er i fast jobb. Resten går på midlertidige kontrakter eller jobber gratis. I Italia har de ført høyrepolitikk i mange år.

Hele Arbeiderpartiets historie har vært et sammenhengende frihetsprosjekt – for vanlige folk, for arbeidstakere, for kvinner og for innvandrere. Kampen har pågått lenge, og kampen fortsetter, for vi ønsker et samfunn hvor alle har mulighet til selv å velge hvilket liv de vil leve.

Interpellanten og statsråden har allerede vært innom noen av de mest sentrale utfordringene vi står foran framover. La meg bare legge til: Utenfor Islamsk Råd – like i nærheten – sitter det i dag ei enslig kvinne og demonstrerer for frihet for homofile og transpersoner innenfor islam. Hun sitter alene. Hun møter forakt, ubehagelige kommentarer. Det viser at likestillingskampen i aller høyeste grad fortsetter og er avhengig av at vi fortsatt har sterke personer som våger å stå alene og føre kampen. Det viser også at likestillingsbegrepet må utvides til å handle om full frihet og like muligheter for absolutt alle – kvinner og menn, barn, funksjonshemmede, homofile, innvandrere. Dette er vår visjon, dette er vår drøm. Den kommer ikke av seg selv, og den har motstandere.

I hele vår historie har vi vært nødt til å trekke høyresiden etter oss i kampen for frihet for enkeltindividet, og vi ser at den kampen må vi fortsette. For hva er høyresidens bidrag i likestillingsdebatten i 2011? Jo, de vil fjerne fedrekvoten, enda vi vet at fedres uttak av foreldrepermisjon henger nøye sammen med fedres rettigheter innenfor ordningen, enda vi vet ut fra tall fra Danmark at antallet fedre som er hjemme, da vil gå ned. De vil ha et svakere oppsigelsesvern og flere midlertidige stillinger, enda vi vet at kvinner allerede er de som i minst grad er knyttet til arbeidslivet, enda vi vet hvor utfordrende dette vil være med hensyn til stabilitet og muligheter for familieplanlegging, og enda vi vet at det ytterligere vil øke lønnsgapet mellom kvinner og menn. De vil gjennomføre endringer i skattepolitikken, men det er nok å se til Sverige og hvilke utslag det har ført til: Jo, vi ser at det i stor grad er menn som har fått nytte av skattelettepolitikken til den borgerlige regjeringen i Sverige – det har ført til økte forskjeller mellom kvinner og menn. Vi ser også at sykeforsikringen og endringene der fører til at en stuepike må betale 460 kr i sykeforsikringspremie, mens en lege må betale 90 kr. Hvilket bidrag er dette til mindre forskjeller og mer likestilling?

Nei, høyresiden minner meg om den late anda, den late grisen og den late katten i eventyret om den lille, flittige, røde høna som ville ha med seg disse på å plante hvete-korn, stelle åkeren, kutte hveten, ta hveten til mølleren, lage melet til brød, bake brødet og steke det. De ville ikke være med, for de hadde andre ting å holde på med. Men da man skulle spise brødet, var anda, grisen og katten parat til å nyte godene. Høyre er som den late anda, grisen og katten: Vi måtte gjøre jobben, og nå vil de gjerne komme og ta æren.

Solveig Horne (FrP) [10:39:36]: Vi har i dag en interpellasjon om likestilling og de politiske utfordringene som Norge står overfor der. Dette er en sak som vi ikke skal avslutte i dag, for vi skal sikkert diskutere den ganske mange ganger til denne våren, og det er viktig.

Jeg har lyst til å takke statsråden for en oppsummering av historien. Når man ser på historien, har det skjedd en utrolig stor utvikling i Norge. Det som mange av oss tar som en selvfølge i dag, er, som flere har vært inne på, noe vi kan takke de kvinnene som sto på barrikadene for mange år siden, for.

Jeg var i Ljubljana i mai og snakket om Norges likestillingspolitikk, og det var en utfordring for en opposisjonspolitiker. Men det gikk veldig greit. Utenriksdepartementet har gitt ut en bok som heter «Nora's Sisters», som viser hele historien om kvinnekampen som har skjedd. Den anbefales å lese. Det som kom fram, og som var utfordringen på konferansen, var de forskjellige ståstedene man har. Når det var så mange som var samlet fra hele verden, var hovedtemaet med tanke på likestillingskampen i dag vold og undertrykkelse av kvinner.

Så må jeg si at jeg blir forundret over å høre debatten så langt. Og den er sikkert ikke ferdig, for det kommer flere etter meg. Det er liksom slik at sosialistene tar æren for hele likestillingen som har skjedd i løpet av de siste århundrene. Det er rett og slett en stor bløff. Når man hører Stokkan-Grande som viser til hvor forferdelig det er Sverige, at det er høyresiden som har ødelagt, og at hadde det bare vært så vel at sosialistene hadde fått styre, er det forunderlig at den borgerlige regjeringen ble gjenvalgt i Sverige. Og hvis jeg ikke husker feil, gjorde ikke sosialistene det så veldig godt ved valget i Sverige.

Men det er ikke det vi skal diskutere, vi skal diskutere likestilling og de utfordringene vi har i dag. Når interpellanten tar opp likestilling, er det akkurat som om hun setter likhetstegn mellom kvotering og fedrekvote og likestilling. Og selv om man på høyresiden har en litt annen innfallsvinkel, et litt annet virkemiddel for å få den likestillingen, er det ikke dermed sagt at vi er imot likestilling. Fremskrittspartiet er imot kvotering, men vi er for likestilling.

Jeg må si det var veldig bra å lese rapporten som kom i Aftenposten i forrige ute. Likestillingsmodellen som vi har i Norge, dreper faktisk karrieren, og den nordiske modellen blir helt slaktet i den britiske rapporten. Norsk familiepolitikk er i ferd med å ødelegge kvinners mulighet til å gjøre karriere, kapre toppjobber og få bedre betalte jobber. Da er det rart at interpellanten kan si at denne

rapporten har rett i én ting – bare én ting – og det er at Norge har en lang vei å gå, men tar ikke inn over seg alle de faktaopplysningene som faktisk vises i den rapporten.

Likestilling: Ja, det sier sosialistene er kvotering. Ja vel, hva har skjedd med tanke på kvotering? Jeg er selv en del av kvoteringsregelen som kom i 1995, da jeg ble kvotert inn i kommunestyret. Det skal jeg bare si at det er ikke en behagelig opplevelse å være kvotert inn i en stilling. Men det som er fakta, og som er vist med tanke på den kvoteringsregelen som ble innført for over ti år siden, er at den ikke har vært vellykket. Partiene strever fremdeles med å få kvinner til å være aktivt med i politikken. Det har ikke kommet flere kvinner inn i politikken, hvis man ser disse årene under ett. Jeg vil si at dette ikke er den rette måten, og kvoteringsregelen har ikke vært vellykket i det hele tatt.

Så er det fedrekvoten. Ja, fedrekvoten blir slaktet i rapporten. Statsministeren sa selv at når det gjelder fedrekvoten, som regjeringen vil utvide, er det å gå langt inn i privatlivets rom.

Så sier interpellanten at vi har utfordringer i dag: Ja, vi har mange utfordringer, og jeg vil peke på en del av de utfordringene som vi virkelig har, og det gjelder minoritetskvinnene i dag. Det kvinnesynet som veldig mange av minoritetsmiljøene har i dag, er skikkelig urovekkende og noe som virkelig bør tas tak i – vold og overgrep mot kvinner.

Kvinnelige gründere bør også bli tatt opp og gjort gjeldende.

Så har vi faktisk et problem i forhold til å få kvinner til å ta toppjobber, og det er å få kvinner til å søke på toppjobber.

Vi må gjøre noe med holdningene ute blant oss alle, og ikke bare kvotere og si at det er fedrekvoten som er roten til alt det gode.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [10:44:52]: Først vil jeg si at jeg synes dette er en litt spesiell interpellasjon. Når Arbeiderpartiets representanter har muligheten til å debattere viktige utfordringer samfunnet står overfor, bruker de tiden på å henge ut enkeltpartier, komme med feilaktige fremstillinger og påstander og komme med en ramsalt kritikk som jeg sjelden har hørt maken til. Jeg registrerer at Arbeiderpartiet ønsker å bruke interpellasjoner til en smålig debatt som dette. Det synes jeg er trist, men jeg lar det ligge.

Den 17. mars er det 100 år siden den første kvinnelige stortingsrepresentanten, Anna Rogstad, tok sete i Stortinget. Anna Rogstad ble valgt som Norges første kvinnelige vararepresentant for Gamle Aker krets i Kristiania. Hun representerte Høyre. I 1921 ble Karen Platou, som også kom fra Høyre, første kvinne som ble valgt til ordinær stortingsrepresentant i dette hus. Det er historisk. Det er eksempler på virkelig likestilling, som har ført kvinnen fremover, og det er det det i praksis handler om. Så når representanten Gjøl påstår at Høyre aldri har bidratt til likestilling i det norske samfunnet, faller det på sin egen urimelighet. Statsråden trekker også frem disse Høyre-representantenes modige initiativ som historiske milepæ-

ler. Statsråden trekker også frem en annen historisk milepæl, nemlig kvotering av kvinner i ASA-styrer, også det tatt initiativ til og gjennomført av en Høyre-regjering.

Representanten Gjøl's interpellasjon og forsøk på å gjøre høyresiden til syndebukk er del av en strategi som er klekket ut på Youngstorget, og som jeg også ser statsministeren i dag går ut og henger seg på: om høyresiden og hvor skummel høyresiden er for den norske velferdsstaten og for likestillingen.

Jeg opplever mer at representanten Gjøl kritiserer sin egen regjering. Jeg opplever at representanten Gjøl er skuffet over at den rød-grønne regjeringen ikke har vært mer handlekraftig på dette området. Representanten etterlyser flere brutale virkemidler. Representanten etterlyser mer av de virkemidlene som feministene tok i bruk på 1970-tallet – mer kvotering, mer tvang. Det er tydelig at Arbeiderpartiet nå vil ha mer av disse virkemidlene, og det har åpenbart vært store forventninger fra mange i Arbeiderpartiet til SV og statsråd Lysbakken i regjering: Endelig skulle de rød-grønne få litt schwung over norsk likestillingsdebatt.

Men hva er det vi ser? Jo, regjeringen har jo gjort det til sitt varemerke å sette ned utvalg. Man har satt ned mannspanel, man har satt ned kvinnepanel, man setter ned likestillingsutvalg. Men det kommer jo dessverre så veldig lite ut av det. Her står de rød-grønne politikerne og roper om mer tvang, mer kvotering, mer bruk av loven. Men hva er det vi ser? Folk der ute ønsker større innflytelse over livet sitt, de ønsker ikke politikere som bestemmer hvilke valg de skal ta.

Så jeg opplever vel mer at dette er en interpellasjon der man ønsker å gi – hvis jeg skal tolke interpellanten i beste mening – noen utfordringer til sin egen regjering. Så får vi bare godta at man bruker interpellasjoner til å gå løs på høyresiden og kritisere den for det det er verdt. Gjennom historien har Høyre vist at vi har gjort store ting for likestillingen, og jeg håper at vi fremover kan gå løs på de virkelig store utfordringene sammen her i Stortinget.

Presidenten: Bare for at de historiske fakta skal være på plass, var det sånn at tidligere stortingsrepresentant Anna Rogstad ikke representerte partiet Høyre, hun representerte partiet Frisinnede Venstre, som stilte felleliste med Høyre ved det valget.

Gina Knutson Barstad (SV) [10:50:25]: Å være feminist handler om å gå i front. Kvinnebevegelsen er en av de aller viktigste og kanskje mest suksessrike demokratibevegelsene i verden. Uten innsats fra de feministiske pionerene ville f.eks. de fleste av debattantene her i salen i dag ikke hatt muligheten til å delta. Stemmerett, retten til utdanning, til arbeid, til fødselspermisjon, til abort og prevensjon er rettigheter som mange tar for gitt i dag.

Jeg er enig med statsråden og interpellanten i at dette ikke er rettigheter som er kommet rekende på en fjøl. Dette er resultatet av beinhard politisk kamp der pionerene ofte er blitt hetset som ukvinnelige og som dårlige mødre. De første barnehagekravene ble møtt med plakater med bilder av unger i veikanten, der det sto: «Hvor er mor?» Heldig-

vis har vi kommet langt siden den tid. Det er resultatet av beinhard politisk kamp og vilje til å ta lovverket og staten i bruk i den kampen.

Høyresiden har ofte foraktelig kalt dette for statsfeminisme: Venstresiden vil detaljstyre folks liv og innskrenke valgfriheten, er en velkjent klagesang. Da hopper de bukk over det faktum at det nettopp er denne politikken som har sikret folk mer frihet og mer makt og innflytelse over sitt eget liv. La meg legge til at den norske skattepolitikken ikke bare omfordeler mellom de rikeste i Norge og vanlige folk. Den omfordeler også mellom kjønn, for de rikeste i Norge er menn. Høyresidens skattepolitikk er kvinnefiendtlig.

I fjor samlet en gjeng høyrefeminister seg og diskuterte likestilling på en konferanse. De pekte, helt riktig, på maktskjevheten i det «likestilte» Norge, at hvite menn i 40–60-årsalderen er overrepresentert på alle politiske nivå og at der makt samles, samles også disse menn, samt at tre av fire ledere i arbeidslivet er menn. Dette er en beskrivelse og en analyse jeg er enig i, men det er også en beskrivelse som forplikter.

Representanten Helleland karakteriserer debatten her i dag og er misfornøyd med at venstresiden kritiserer høyresiden for likestillingspolitikken. Men det er jo dette som er den sentrale debatten. Hva er det som gir likestilling? Hva slags forslag har dere? Hva slags forslag har høyresiden hvis høyresiden er enig i analysen om at Norge ikke er likestilt? Det fordrer jo handling. Hvis høyresiden er mot kvotering, må de jo fremme noen andre forslag. Holdningsendring er jo kjempefint, men da tar det 100 år før vi får likestilling.

Vi må være villige til å diskutere kvotering, fedrekvote og lovfestede rettigheter og å bruke velferdsstaten og skattesystemet til omfordeling. På 1970-tallet løftet kvinner på tvers av partiene kvinnesaken i mange kommuner. Jeg går gjerne i tverrpolitisk samarbeid, men da må høyresiden slutte å snakke og være villig til å finne fram verktøykassen.

Øyvind Håbrekke (KrF) [10:54:02]: Jeg vil først rette en takk til interpellanten Gunn Karin Gjul for at hun tar initiativ til en likestillingsdebatt i Stortinget.

Likestilling handler om menneskeverd. Hele demokratiet vårt bygger på tanken om menneskeverd. Det er derfor en helt grunnleggende kamp for grunnleggende verdier i det norske demokratiet og samfunnet. Det bygger på tanken om at kvinner og menn har lik verdi og skal ha samme muligheter, plikter og rettigheter. Kjønn skal ikke hindre noen i å delta i å påvirke ulike deler av samfunnet. I et likestilt samfunn må det være respekt for den enkeltes valg av livsstil, utdanning og arbeid.

De siste 100 årene har det norske samfunnet utviklet seg til å bli et av verdens mest likestilte samfunn. Norge var blant de første land i verden som sikret alle kvinner retten til å stemme ved valg. Det er på flere områder likevel mye som gjenstår før vi har full likestilling. Makt- og demokratiutredningens eliteundersøkelse, presentert i 2003, viser at mannsdominansen i topplederstillinger er sterk. 16 pst. av lederposisjoner var besatt av kvinner, 84 pst. av menn.

Kvinner har alltid tatt hovedansvaret for barn. Selv om det fortsatt er langt igjen, har det i løpet av én generasjon skjedd en tilnærmet revolusjon der mannen gradvis har kommet mer på banen. Mens kvinnerollen gjennomgikk store endringer på 1970- og 1980-tallet, har vi de siste to tiårene også sett store endringer i mannsrollen.

En annen viktig likestillingsutfordring er vold og mishandling. Kvinnepanelet pekte i sin rapport bl.a. på at kvinner er mer utsatt for grov partnervold og voldtekt. Likestilling i minoritetsmiljøer er også en betydelig utfordring som krever mer oppmerksomhet i årene framover.

Når det gjelder lønn og pensjon, er det fortsatt store ulikheter mellom kjønnene. Menn tjener mer og får mer i pensjon, og kvinner tjener ditto mindre og får mindre i pensjon. Det er også slik at arbeidslivet i Norge er kjønnsdelt, og at de yrkene som er kvinne-dominert, er dårligere betalt enn de yrkene som er manns-dominert. Kvinner tjener systematisk mindre enn menn i sammenlignbare yrker.

Kampen for likelønn er viktig, likeså kampen mot ufri-villig deltid. Derfor er det også så viktig med pensjonsopptjening for ulønnet omsorgsarbeid. Det er et overordnet mål at alle skal kunne være økonomisk selvstendige, både i de yrkesaktive årene og ved oppnådd pensjonsalder. Derfor er det viktig å legge til rette for at man kan kombinere arbeid og omsorg for barn. Nettopp derfor er det så viktig med foreldrepermisjon, kontantstøtte og alle de andre rettighetene i folketrygdloven, arbeidsmiljøloven og likestillingsloven, som på ulike måter sikrer retten til å tilpasse arbeidslivet til familielivet, og som dermed gjør at menn og kvinner ikke tvinges ut av arbeidslivet når man får barn.

Så opplever kvinner fortsatt å bli oppsagt og forbi-gått på grunn av graviditet og foreldrepermisjon, mens menn opplever forskjellsbehandling, spesielt når det gjelder uttak av foreldrepermisjon. Så blir det fra mange fram-hevet at fedrekvoten fortsatt har stor betydning for likestil-lingen. Det er jeg helt enig i, og Kristelig Folkeparti står derfor på for kampen om å beholde fedrekvoten. Samti-dig er det likevel et paradoks at man i en sak som Stortin-get tidligere har behandlet, og som interpellanten selv var saksordfører for, har endret barneloven, slik at barn nå er nødt til å ha en mor, men ikke lenger trenger å ha en far, barnelovens § 4. Det er jo et paradoks, og man kan jo stille seg spørsmålet om det viser at det ikke først og fremst er kampen for kvinner og kampen for likestilling som er det viktige, men kampen om å stå fremst i rekken dit vinden blåser til en hver tid, uavhengig av hva det måtte bety for kvinner.

Så synes jeg også det er viktig å minne om at det er viktig å måle kvinners og menns posisjon i samfunnet i verdiskaping, bruttonasjonalprodukt og tradisjonelle øko-nomiske termer. Samtidig er ikke Norge en fabrikk. Norge er et fellesskap, et samfunn der det handler om å ta vare på hverandre. Derfor handler det om å legge til rette for et familieliv og arbeidsliv som en helhet.

Interpellanten nevnte at toppidrettsutøvere, statsråder og andre opplever at de mannlige sådanne ikke blir spurt om hvordan de får tid til kombinere de krevende posisjonene med familieliv. Jeg håper ingen slutter å spørre kvinner

om det, men jeg håper at man begynner å spørre menn om det, for vi trenger faktisk å få gutter på banen, som det er blitt sagt, og vi skal legge til rette for et samfunn som er likestilt og der det er godt å være menn, kvinner og barn.

Kari Henriksen (A) [10:59:37]: Først takk til interpellanten, som reiser en viktig problemstilling. Når Høyre etterlyser at det burde vært reist andre problemstillinger her i salen som er enda viktigere, synes jeg det er veldig illustrerende for hvem som prioriterer opp og hvem som prioriterer ned likestilling.

Verdiskaping og kvinner er et viktig tema å debattere. Arbeiderpartiet har alltid trodd, og tror, på like muligheter for alle. For å klare å få det til må vi ha et ordnet arbeidsliv. Et ordnet arbeidsliv er en av de største suksessene for god verdiskaping i samfunnet. Et ordnet arbeidsliv er med på å gi trygge liv, og trygge liv er med på å gi modige mennesker. God helse gir trygghet og muligheter for å skape verdier. God helse kommer når det er likhet i tilgangen på helsetjenester.

Arbeiderbevegelsens kvinner har en lang historie der de har kjempet fram seire på områder innenfor helse, arbeid, omsorg og utdanning. Fyrstikkerarbeiderne i Kristiania startet på slutten av det 19. århundre en av de mest berømte streikene i vår historie. 23. oktober i 1889 la de spontant ned arbeidet. Det de risikerte, var faktisk å leve et liv i fattigdom og ikke ha inntekt. Det var sykkelighet, og de risikerte faktisk at hele familien kunne dø fordi de valgte å legge ned arbeidet for å få bedre arbeidsvilkår.

Fru glassmester Olsen fra Kristiansand dro fra mann og barn til Kristiania for å delta i streiken. Jeg tror jeg kan si det var en mild oppstandelse som føk over Sørlandet på den tiden! Men det ble i hvert fall samlet inn 300 kr til streiken.

Ellisiv Wessel, som døde i 1949, er et annet eksempel. Hun kjempet en hard kamp for å bedre levekårene for fattige folk i Nord-Norge. Hun var sosialist, radikal og modig.

I 2013 skal vi feire allmenn stemmerett, men har vi likestilling? Høyresiden vil overlate til markedet å regulere dette, og de kaller det for valgfrihet. Men vi ser stadig angrep på ordninger som faktisk gir valgfrihet. Unge Høyre vil nå svekke oppsigelsesvernet, Høyre og Fremskrittspartiet vil svekke fagbevegelsens rolle ved å angripe forhandlingsretten, og de vil svekke vesentlige arbeidsbestemmelser – det som faktisk mange modige kvinner sto på barriadene for å kjempe fram.

De som trenger slike rammer mest, er de som i dag sliter med å komme inn på arbeidsmarkedet. Det er de lavtlønte kvinnene uten høyere utdanning, som lever på steder med få eller ingen alternative arbeidsplasser. Samfunnets rammer har betydning. Det bidrar til å endre holdninger. Samfunnets rammer gir nettopp frihet og valgfrihet for flere enn det markedet noen gang har klart å skape.

Fokus på holdninger har gitt økonomiske rammer til forskning som bl.a. Rafoss barnehage i Kvinesdal er et eksempel på. De har sett på hvordan kjønnsforskjeller oppstår allerede i barneårene, hvordan gutter i mye større grad blitt tiltalt med fornavn, og hvordan gutter får forrang når de kommer inn i en gruppe, noe som ikke gjelder for jen-

ter, som ikke får samme oppmerksomhet. Så det har sammenheng med hvordan politiske partier velger å bruke de økonomiske rammene.

Vi ser i det kjønnsdelte arbeidsmarkedet at kvinner taper. Det er økt bruk av midlertidige ansettelser, økt sykkelighet, og det er lavere lønn i de områdene der det er høy andel av kvinnelige ansatte.

Fremskrittspartiet og Høyre mener at vi ikke skal ha noen statlig styring eller statlig innblanding, men jeg har ikke hørt ett eneste eksempel på virkemidler som faktisk har fungert eller på virkemidler som de tror vil fungere, bortsett fra at de ikke vil ha noen av disse virkemidlene som venstresiden presenterer. Fremskrittspartiet pekte også på holdninger i etniske minoritetsmiljøer knyttet til likestilling. Det er forunderlig at i Kristiansand bystyre har Fremskrittspartiet sju menn og to damer. Jeg lurer på hvilken holdning det representerer i Fremskrittspartiets velgermasse?

Selvfølgelig er det feminister også i Høyre. Selvfølgelig er det ikke individuelle standpunkter vi diskuterer. Vi diskuterer hvilke politiske retninger som har løftet fram virkemidler. Der er venstresiden helt suveren. Et av de viktigste virkemidlene vil være å få fedrene mer på banen. Jeg vil avslutte – jeg skal ikke synge – med å sitere noen linjer fra en svensk sang:

«Pappa kom hem!

För jag lengtar efter dej

Kom innan sommarn er slut lilla pappa.»

Jette F. Christensen (A) [11:05:00]: Me er alle hovudperson i våre egne liv, sjølv om me ikkje alltid tør å innrømme det. Å organisere, planleggje og ikkje minst leve på den måten me sjølve meiner er best, er noko me til kvar tid vil prøve å få til. Den sosialdemokratiske politikkens oppgåve er å leggje til rette for at flest mogleg kan gjere akkurat det. Av og til er det ikkje nok å leggje til rette for, av og til må me sparke inn nokre dører. Derfor skapte me statsfeminismen.

Representanten Horne sa i stad at det er ein bløff at sosialistane skal ta æra for likestillinga. Med respekt å melde: Kven i alle dagar er det då som skal ta æra for at me er på veg til å bli likestilte her i landet? Det er i alle fall ikkje Framstegspartiet, som konsekvent har stemt imot alt me har foreslått som har verka.

Statsfeminismen er summen av alle tiltaka i kampen for at moglegheitene skal finnast for flest mogleg. Statsfeminisme er barnehagar, lengre fødselspermisjon og ei tryggare framtid. Dette har kvinner, menn, barn og Noreg som samfunn tent på. Derfor skal dette fortsetje og vidareutviklast.

Me stiller ikkje likt enno. Jobben er ikkje gjort sjølv om ein stadig får høyre det av dei som ikkje har opplevd kjønnsurettvise. Det er derfor ein høyrer fleire seie at dei ikkje er feministar fordi dei ikkje føler dei treng å vere det.

Før ein har kome ut i arbeidslivet og fått familie, høyrer det heilt utruleg ut at det finst kjønnsforskjellar i Noreg, at det finst lønsfeller, og at det finst bremseklossar for å realisere draumane sine. Alt anna er jo så moderne.

Me er verdas mest likestilte land, me er verdas beste land å bu i, og dessutan er det 2011 og alt! Derfor føler ein at det er heilt utruleg at me har så langt igjen – det er så uverkeleg at ein vel å ikkje tru på det før det er for seint.

Visjonen om at flest mogleg skal få det best mogleg sin største fiende er nettopp desse haldningane – likestillingsindividualiseringa. Media gjev taletid til velsituerte damer med all verdas tid, som seier at dei ikkje er feministar fordi dei aldri har vore undertrykte. Det er ikkje eit problem i seg sjølv, men det blir eit problem når partia på høgresida lagar politikk av slike utsegner.

Likestillingsdebatten treng ein solidaritets-wake up call. Likestilling må vere det einaste velferdsområdet der ein tek for god fisk at sidan nokre få har det bra, skal me slutte å byggje vidare på ordningar som trengst for dei fleste. Eg har ikkje ungar i barnehage og heller ikkje foreldre på sjukeheim, men likevel ser eg sjølvsgatt verdien i å satse på det, både på barnehage og sjukeheim.

Nokre få høge stemmer er det stille fleirtalets største fiende. Ikkje overraskande har Gro Harlem Brundtland sagt noko lurt om dette. Simonsen og Yssen refererer i si bok eit sitat frå Gro Harlem Brundtland ein gong ho var gjest hos Skavlan – eit program eg ikkje ser, men det er bra at nokon gjer det for meg:

«Jeg har aldri følt meg undertrykket. Men da jeg var 15 oppdaget jeg at enkelte andre kvinner ble det og da ble jeg feminist.»

Me lagar politikk for at dei fleste skal få det best mogleg, ikkje for å imøtekomme at dei få ikkje ynskjer velferd. Og det er ingen tvil om at det har verka, men me er ikkje i mål. Kvinnene eig minst, me tener minst, og me har størst barrierar å klatre over for at livet skal sjå slik ut som me vil at det skal gjere.

Eg vil takke interpellanten Gjul for å opne denne viktige debatten, og eg ser fram til å høyre statsråden sine tankar om korleis me skal lykkast vidare i kampen for å få likt utgangspunkt.

Representanten Hofstad Helleland sa i dag at ho synest denne debatten er trist. Eg synest at heile Høgre sin måte å diskutere likestilling på, og all deira retorikk på dette området, er trist, viss det er det me skal begynne å snakke om. Eg synest det er trist at Høgre er i ferd med å få folk til å tru at likestilling kjem om me «sjoiner» for oss sjølve. Det gjer det ikkje.

Lat denne debatten vere mellom dei som vil noko med likestilling. Høgre og Framstegspartiet har i seinare tid, så vel som historisk, ved å vere for dyrare barnehage og mot pappaperm, meldt seg så til dei gradar ut av denne debatten at eg håper at dei i framtida lèt oss som er opptekne av framtida, få snakke i fred.

Gunn Karin Gjul (A) [11:09:15]: Denne debatten har egentlig avdekket det som jeg startet innlegget mitt med, at det er stor forskjell i synet på likestilling mellom høyresida og venstresida i norsk politikk.

Nå er det jo sånn da at alle vil ta æren for det vi har oppnådd i Norge, og det er ikke så rart, for det er folk fra mange land som reiser til Norge, og som ser til Norge, for å se på: Hva er det de har fått til i dette lille landet, som

har greid å få til den høye yrkesdeltakelsen blant kvinner, samtidig som dette landets kvinner føder flere barn enn noen andre? Her må de ha gjort noe som mange andre ikke har skjønnet, og det vil jo selvfølgelig alle være med og ta æren for.

Men poenget er at hvis man skal oppnå likestilling i et land, er man nødt til å ha noen virkemidler, og man er nødt til å innføre tiltak, populære og upopulære, og det har altså disse jentene som kjempet for likestilling på 1970-tallet og 1980-tallet, gjort. De har vært villige til å kjempe fram tiltak som virker. Det er jo det som er poenget også i forhold til høyresida. Hvis høyresidas politikk hadde blitt valgt på det tidspunktet da Tora Aasland og mange andre kjempet for likestilling, ville vi ha vært på det samme nivået som veldig mange andre europeiske land i utviklingen av likestilling. Vi ville vært på nivå med Tyskland og Italia, som har toet sine hender og latt markedskreftene og samfunnsutviklingen få styre det. Men det ønsket ikke vi. Vi ønsket å få en utvikling hvor kvinner hadde muligheten til å være yrkesaktive, kunne delta både på universiteter og høyskoler og i samfunnslivet på lik linje med menn. Jeg er helt enig med representanten Håbrekke i at dette dreier seg om likeverd, at alle mennesker skal ha de samme mulighetene til å delta.

Så til debatten om kvotering. Denne salen ville ha sett helt annerledes ut hvis ikke partier som Venstre, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti og Arbeiderpartiet hadde brukt kjønnskotering. Men jeg tror at ingen av de jentene som sitter i denne salen fra de partiene, føler at de er noen dårligere parlamentarikere enn de mannlige. Men det dreier seg om at disse jentene har blitt sett i disse partiene. Man har sluppet at man ensidig kun har valgt fra halvparten av medlemsmassen og tenkt: Nei, kvinner, de kan sannsynligvis ikke politikk, de kan ikke sitte der. En viktig del av demokratiet som også Høyre og Fremskrittspartiet må skjønne, er at skal vi greie å komme videre, skal vi få mer demokrati, skal vi få mer likestilling, må vi se begge halvdelene av befolkningen vår, ikke bare den mannlige delen av den.

Statsråd Tora Aasland [11:12:27]: Det har vært en interessant debatt, også i den forstand at ikke minst Høyre har vist den samme måten å gå fram på som man har gjort i alle generasjoner når det gjelder likestilling. Det har alltid i Høyre også vært tydelige feminister som har arbeidet for kvinners selvstendighet. Men når det kommer til stykket, har partiet vært imot svært mange av de reformene som virkelig ville skape mer likestilling mellom kjønnene. For eksempel var Høyre imot makspris i barnehagene og full barnehagedekning. Det var jo en av de aller viktigste sakene vi hadde på 1970-tallet for å fremme likestilling. Når det gjelder det store barnehageforliket i Stortinget, som interessant nok Fremskrittspartiet var med på, gikk man jo også med etter hvert, men motstrebende. Og det har vel vært en karakteristikk av mye av det Høyre har stått for lenge.

Jeg ønsker at alle partier er med på de viktige likestillingsutfordringene. Jeg tror vi er tjent med det, men vi er også tjent med en debatt hvor ulike verdisyn kommer til

syne, selvsagt er vi det. Noe av det som har vært de store reformene, har vi alle vært sammen om. Noen av reformene, og ikke så rent få av dem, har vært avhengig av at noen modige har gått i front.

Jeg er faktisk enig med representanten Horne fra Fremskrittspartiet i at to av de viktigste utfordringene vi står overfor framover i likestillingsspørsmål, er undertrykking og vold mot kvinner og det å inkludere kvinner fra andre kulturer i viktig arbeid for likestilling. Det er jeg helt enig i. Men samtidig er jeg dypt uenig i hennes syn på kvotering. Hun tar ikke inn over seg at det faktisk er kvotering som har ført til en bedre balanse, tross alt, i storting og i styrer og råd, ikke minst i styrene i næringslivet. Det har også vært tverrpolitiske utgangspunkt for det, men Fremskrittspartiet har alltid vært imot kvotering, uansett.

Jeg føler slett ikke noe ubehag ved å være en innkvotert politiker. Jeg har vært det i mange år, og synes det har vært en fantastisk mulighet som kvinne til å få være med og påvirke den politiske dagsordenen både i kommunestyre og i Stortinget.

Det som er veien videre framover nå, tror jeg er at vi må fortsette diskusjonen. Vi må fortsette å forholde oss til f.eks. rapporter som den fra London School of Economics, som også ble nevnt her, hvor hovedoppmerksomheten fra vedkommende forsker var rettet mot det å få flere kvinner inn i toppstillinger i næringslivet, mens den samme forskeren ikke var noe særlig opptatt av den bredden og det mangfoldet vi har i norsk arbeidsliv og i norsk utdanningsliv, og at vi har en stor andel av kvinner i arbeidslivet – i betalt arbeid.

Vi trenger både mer forskning og mer engasjement framover, og vi trenger flere debatter av den typen som vi har hatt her i Stortinget i dag.

Presidenten: Debatten i sak nr. 1 er avsluttet.

Sak nr. 2 [11:15:50]

Interpellasjon fra representanten Elisabeth Aspaker til kunnskapsministeren:

«Samarbeidet med Russland er i rask utvikling, og landet representerer et spennende nærmarked for norske varer og tjenester. Delelinjeavtalen og innføring av grenseboerbevis åpner nå for økt aktivitet på tvers av den norsk-russiske grensen. Regjeringen har i sin nordområdestrategi vektlagt folk-til-folk-samarbeid, kulturforståelse og at kunnskap skal være navet i nordområdesatsingen. Språk er kanskje den viktigste inngangen til bedre forståelse av Russland generelt og kulturforståelse spesielt. Med tanke på det store utviklingspotensialet i nord er det viktig å utvikle bedre russisk språkkompetanse her i landet og særlig i Nord-Norge.

Vil regjeringen legge til rette for et russisk språkprogram med hovedfokus på den nordlige landsdelen, med utdanningsstipend for lærere og tilskudd til etablering av sammenhengende opplæringstilbud i russisk fra grunnskolene i et utvalg kommuner?»

Elisabeth Aspaker (H) [11:17:10]: I morgen ettermiddag skal dronning Sonja åpne Barents Spektakel 2011. Årets festival er en ny sterk manifestasjon av en rivende utvikling og økende aktivitet på tvers av den norsk-russiske grensen i nord.

Kultur og næring går hånd i hånd gjennom programmet for Barents Spektakel, som også rommer spennende arenaer for debatt om hvordan Norge og Russland i samarbeid kan utforske og utnytte viktige naturressurser i regionen, til beste for befolkningen. Alle som har fulgt utviklingen i Kirkenes, ser at byen er i endring og stadig mer preges av sitt naboskap til Russland. Innslaget av russere er blitt så betydelig at byen med største selvfølge skiltes tospråklig: på norsk og på russisk.

Det kan neppe være tvil om at gjennombruddet i delelinjeforhandlingene og innføring av grenseboerbeviset vil skape ytterligere dynamikk i området. På norsk side vet vi at Oljedirektoratet allerede har midlene og planene klare til å starte kartleggingen av det nye sokkelområdet opp mot grenselinjen, bare delelineavtalen er blitt ratifisert i Stortinget og i Dumaen.

Dagens livlige trafikk over Storskog grensestasjon står i sterk kontrast til situasjonen bare for få år siden. Murmansk fylke har en befolkning på nærmere 1 000 000 og utgjør et spennende nærmarked, sett med våre øyne. Det har mange norske – også nordnorske – virksomheter allerede oppdaget, og Russland er f.eks. et av våre viktigste eksportmarkeder for fisk.

Med åpnere grenser i nord vil det by seg helt andre muligheter fremover – muligheter dagens unge bør gripe.

Et kjernespor er da: Hvor godt rustet er Norge og vår nordligste landsdel til å videreutvikle norsk-russiske relasjoner og skape ny næring og flere arbeidsplasser? Hvordan står det til med våre språkkunnskaper i russisk og vår innsikt i russisk kultur og væremåte?

Det handler om å kunne sette seg bedre inn i motpartens tenkemåte og å kunne se for seg en ikke altfor fjern fremtid der man gjør seg mindre avhengig av tolken som mellommann i enhver sammenheng.

Regjeringen har gjort nordområdene til sitt viktigste strategiske interesseområde, med kunnskap og infrastruktur som viktige byggesteiner.

Det er i forlengelsen av dette jeg nå vil utfordre kunnskapsministeren til å ta i bruk et utvidet infrastrukturbegrep der språk som kommunikasjonsmiddel også kan gis en plass. Høyre vil konkret oppfordre regjeringen til å igangsette en særskilt satsing på russisk språkopplæring i Nord-Norge for å kunne få enda mer fart på samarbeidet mellom det nordlige Norge og Nordvest-Russland.

Jeg har i forkant av denne debatten prøvd å skaffe meg en oversikt over opplæringstilbudet i russisk i de tre nordligste fylkene. Det var lettere sagt enn gjort. Sannheten er at det per i dag ikke eksisterer noen samlet oversikt.

Etter informasjonsinnhenting fra de tre utdanningsdirektørene, Sør-Varanger kommune og Troms fylkeskommune avtegner det seg et bilde av et opplæringstilbud i russisk mye basert på ildsjeler og tilfældigheter, med ett hederlig unntak, nemlig Sør-Varanger kommune, der opplæringstilbudene i russisk som 2. fremmedspråk virker

satt bra i system. Kirkenes har i dag tilbud om russisk fra grunnskolen til høyere utdanning.

Interessen for språket synes imidlertid lav i videregående opplæring, og det er bekymringsfullt. Mens det i dag opplyses å være 63 elever i grunnskolen i Sør-Varanger som har russisk som 2. fremmedspråk, er tilsvarende tall kun tolv elever i videregående skole. På høyere nivå tilbyr Høgskolen i Finnmark studier i russisk og har nå 19 studenter i Kirkenes. Vi vet at totalt 110 grunnskoleelever i Finnmark har russisk som 2. fremmedspråk.

Jeg har ikke informasjon om andre tilbud i Finnmark. Går vi til Nordland og Troms, finnes det spede forsøk med russisk, uten at det ligger noen langsiktig plan bak. Ofte er det heller ikke avklart om elever som starter med russisk, kan få fortsette med faget på høyere trinn. Dette er neppe heldig og kan påvirke elevenes motivasjon negativt. Noen av russisktilbudene er også sårbare fordi tilgangen på lærere stadig er et usikkerhetsmoment.

Den usikkerheten som knytter seg til muligheten til å komme videre i faget og til å skaffe kvalifiserte lærere, må vi komme bort fra. Høyre mener det må inngås utviklingsavtaler med kommuner som ønsker å satse på mer tradisjonelle fremmedspråk, som russisk. Tanken er å sikre rekruttering av kvalifiserte lærere og å finne elevrettede tiltak som motiverer flere til å velge russisk og til å fortsette språkopplæringen ved overgang enten til ungdomstrinnet eller til videregående opplæring.

Opplæring i språk er en viktig inngangsport til bedre kulturforståelse og til det å få et enda bedre grunnlag for fremtidig samarbeid mellom folk og land.

Om kunnskapsministeren er enig med Høyre i at det vil være strategisk viktig å heve språkkunnskapene i russisk generelt og i Nord-Norge spesielt, vil regjeringen da være med på å utvikle tiltak som kan bidra til at begyneropplæring i russisk kan tilbys i mange flere kommuner i nord?

Viktige tiltak for å stabilisere et nytt utdanningstilbud vil være utdanningsstipend for lærere og ekstra tilskudd til utvalgte kommuner som vil satse på russisk som 2. fremmedspråk. Utvekslingsordninger og utvekslingsstipend for elever og studenter bør på plass. I denne sammenheng vil jeg peke på at det videregående skoletilbudet i Murmansk i regi av Troms fylkeskommune bør sikres permanent statlig medfinansiering på linje med Moskvas skolen som drives av Akershus fylkeskommune. Dagens problemer knyttet til studiefinansiering for disse elevene i videregående skole må også løses.

Utvikling av gode russiskferdigheter fra videregående skole vil på sikt sette flere norske ungdommer i stand til å ta høyere utdanning ved russiske utdanningsinstitusjoner. Det har jeg hørt at næringsminister Trond Giske også er opptatt av. Mens antall russiske studenter i Norge har økt betraktelig, kan ikke det samme sies om antall norske studenter i Russland. Det er grunn til å tro at manglende språkkunnskaper i russisk utgjør en vesentlig barriere og kan være den mest nærliggende forklaringen på den labre interessen for å studere i Russland. Russerne som kommer hit, har som oftest studert norsk og behersker språket når de kommer.

I en global verden kan gode språkkunnskaper bli et konkurransefortrinn. Derfor er det positivt når regjeringen har igangsatt forsøk med 2. fremmedspråk på barnetrinnet. I Mo i Rana er nå Lyngheim skole i gang med begynneropplæring i russisk i 6. klasse. Begrunnelsen for å velge russisk var at Rana kommune har en russisk vennskapsby, og dit skal elevene reise når de kommer i 7. klasse. I Dagsrevyen kunne vi nylig se russisklæreren, som selv er russisk, i aksjon. Elevene hadde nå lært seg det kyrilliske alfabetet og sine første små setninger på russisk. De var fulle av entusiasme, og den planlagte Russlandsturen var åpenbart en stor motivasjon.

Ifølge utdanningsdirektøren i Nordland har ingen videregående skoler i det fylket tilbud om russisk. Mangel på lærere antas å være årsaken til at opplæring i russisk er så godt som fraværende i grunnopplæringen i Nordland, ifølge utdanningsdirektøren. Jeg er kjent med at det i Troms i hvert fall har vært tilbud om russisk på videregående skolenivå i Tromsø. Fylkeskommunen har som sagt etablert et norsk-russisk videregående skoletilbud i Murmansk som inneværende skoleår har 15 elever.

Innenfor høyere utdanning finnes det ulike studietilbud i russisk, både i Nord-Norge og andre plasser i Norge. Problemet er studenttilgangen når så få elever har hatt mulighet til å velge faget tidligere i skoleløpet. Her er det altså en «missing link».

Fra utdanningsdirektøren i Finnmark får vi høre at man gjennom sin nordområdesatsing har igangsatt egne tiltak, bl.a. prosjektet «Barentspilotene», som er ungdommer som reiser rundt til grunnskoler og videregående skoler for å spre informasjon om fordelene med å studere og samarbeide med Russland. Andre kjente tiltak er folk-til-folk-samarbeid og elev-til-elev-utveksling for å få bedre kjennskap og kunnskap om mulighetene og nabolandet i øst. Det stimuleres også til samarbeidsprosjekt for å oppmuntre til russisk språkopplæring i skolen, men vi vet at resultatene så langt ikke har vært som vi kanskje kunne ønske.

Det er tydelig at Finnmark med sin felles grense med Russland, som vertskap for Barentssekretariatet og med fysiske møteplasser som Barents Spektakel, er kommet lenger når det gjelder opplæringstilbud i russisk enn de to andre nordnorske fylkene. Ser vi landsdelen under ett, er fraværet av en helhetlig og langsiktig strategi for satsing på russisk språk veldig iøynefallende.

Dette er bakgrunnen for dagens interpellasjon. Det er derfor mitt håp at kunnskapsministeren og en samlet regjering vil ta initiativ til å legge til rette for en offensiv satsing på russisk med hovedfokus på den nordligste landsdelen, med bl.a. rekrutteringsstipend for lærere og tilskudd til etablering av sammenhengende opplæringstilbud fra grunnskolen i et utvalg kommuner.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:27:17]: Det ligger enorme utviklingsmuligheter i kontakten mellom Norge og Russland på alle nivåer, både kulturelt og næringsmessig, etter at vi har fått delelinjen på plass, og etter at vi også har fått grenseboerbevis, som kan føre til mye større aktivitet over linjen. Jeg deler interpellantens optimis-

tiske tone når det gjelder hvilke muligheter som ligger på dette området. Jeg deler også interpellantens påpekning av at språket, altså bedre kjennskap til russisk på norsk side og bedre kjennskap til norsk på russisk side, vil være en viktig faktor for suksess på dette området. Så jeg takker for muligheten til å si noe om hva vi holder på med, og til å diskutere hvordan vi kan utvikle dette videre. Intet er bedre enn om Stortinget samlet er opptatt av dette.

Jeg kan starte med å opplyse at akkurat i dag er representanter for Utdanningsdirektoratet hos fylkesmannen i Finnmark nettopp for å diskutere på hvilken måte man kan utvikle dette samarbeidet som vi nå har mellom Norge og Russland, bedre. Jeg skal komme litt tilbake til det.

Det foregår et omfattende samarbeid innenfor utdanning og forskning med Russland både på institusjonsnivå og på grasrotnivå. Siden begynnelsen av 1990-tallet har samarbeidet endret karakter fra i noen grad å være bistandsorientert til å være et faglig interessant samarbeid på høyt nivå mellom mer likeverdige partnere og med gjensidig interesse.

I forbindelse med president Dmitrij Medvedevs besøk i Norge i april i fjor ble avtalen om utdanningssamarbeid fornyet og underskrevet av statsråd Tora Aasland for Kunnskapsdepartementet og av en representant for Utdannings- og vitenskapsministeriet i Russland. I avtalens artikkel 3 slås det fast:

«Partene vil samarbeide for å organisere opplæring i russisk og norsk språk og litteratur ved høyere utdanningsinstitusjoner på følgende måter:

- hospitering, utdanning av spesialister i russisk og norsk språk og litteratur
- videreutdanning av lærere
- utvikling av utdanningsmetodisk materiale.»

Det eksisterer allerede et relativt utbredt samarbeid mellom norske og russiske institusjoner, og Kunnskapsdepartementet anser at man fra norsk side allerede har på plass størstedelen av det virkemiddelapparatet som avtalen omhandler, bl.a. gjennom kvoteordningen, nordområdestipendene og samarbeidsprogrammet med Russland.

I avtalen omtales et konkret antall utvekslinger og stipender. Dette er gjort for å imøtekomme forvaltningen på russisk side, som er avhengig av dette for å utløse midler. Fra norsk side er hovedformålet med avtalen å engasjere russisk side på myndighetsnivå for å skape en balanse i engasjement og ressursinnsats. Russiske studenter utgjør nå den nest største gruppen utenlandsstudenter i Norge etter tyske, og høsten 2009 var rundt 980 russiske studenter registrert ved norske høyere utdanningsinstitusjoner. Tilsvarende antall studenter er ikke registrert motsatt vei, så her har vi opplagt en utfordring. Både de studentene som blir værende ved institusjonen som faglig eller administrativt personale, og de som returnerer til hjemlandet, bidrar til å styrke samarbeidsrelasjonene mellom våre to land.

Det framgår av avtalen at det skal opprettes en felles arbeidsgruppe på departementsnivå som skal utarbeide anbefalinger og forslag til samarbeid, og som skal analysere gjennomføringen av felles utdanningsprosjekter og -programmer. Dette vil være et viktig forum for å sikre framdrift, videre utvikling og oppfølging av avtalene.

Som representanten Aspaker ganske riktig påpeker, har vi felles utfordringer og interesser i nordområdene innenfor flere fagområder, noe som øker behovet for språkferdigheter i russisk og i norsk. Det er derfor viktig å videreføre og videreutvikle samarbeidet som er etablert mellom skoler i Nordvest-Russland og skoler i de nordligste fylkene, spesielt Finnmark. Fylkesmannen i Finnmark har lang erfaring med et bredt spekter av prosjekter og samarbeid mellom skoler og elever i Finnmark, Troms, Nordland og Nordvest-Russland, forankret i treårige strategiplaner. En revidert strategiplan for 2006–2010 fører videre arbeidet fra forrige plan, fra 2003–2005. Og nettopp nå vurderes de programmene og de prosjektene som er gjennomført for å utvikle nye samarbeidsprosjekter. I embetsoppdraget til sektoren for 2011 står det at Fylkesmannen i Finnmark skal utarbeide en ny helhetlig plan med utgangspunkt i regjeringens nordområdestrategi for grunnsopplæringen. Dette skal gjøres i samarbeid med Fylkesmannen i henholdsvis Nordland og Troms.

Som jeg var inne på, er Utdanningsdirektoratet i dag, 1. februar 2011, hos fylkesmannen i Finnmark og drøfter dette samarbeidet som involverer myndigheter, skoler og andre aktører på begge sider av grensen. Opplæring om og i hverandres språk har vært en viktig del av skolesamarbeidet, og blir styrket i det videre arbeidet. Direktoratet vil legge vekt på at den videre satsingen skal være i tråd med regjeringens nordområdestrategi, med prioritet på språk – russisk, finsk/kvensk og samisk – og kunst- og kulturfeltet. Det kan være aktuelt for fylkesmennene å samarbeide med fagmiljøene i nasjonale sentre, som Kunst- og kultursenteret og Fremmedspråksenteret.

Det tilbys russisk språk i grunnsopplæring og høyere utdanning på landsbasis. Våren 2010 var det 69 elever i videregående opplæring som avla eksamen i russisk på fem ulike koder fordelt på 28 studiesteder. Russisk tilbys også i grunnskolen, men det er ikke sentralt gitte prøver på dette nivået, derfor har vi ikke tall på sentralt nivå for hvor mange som omfattes av dette tilbudet. Det må i tilfelle innhentes fra de enkelte skoleeierne, altså kommunene.

En helt spesiell satsing når det gjelder utdanning i russisk språk og kultur, er Moskvaskolen. Den ble opprettet som et samarbeidsprosjekt mellom Akershus fylkeskommune og Det Statlige Russiske Vitenskapsakademiet i august 1994 og er en del av en ordinær russisk skole. Moskvaskolen gir både norske og russiske elever godkjent vitnemål etter norske og russiske regler. Hovedintensjonen fra russisk side var å skape en arena for pedagogisk forskning og utvikling med utgangspunkt i den skandinaviske modellen samt å sikre russisk ungdom tilgang til det norske og vestlige universitets- og høyskolesystemet. Fra norsk side ble det lagt vekt på mulighetene til pedagogisk utvikling og til å få utdannet norsk ungdom med kompetanse i russisk språk og kultur. Elevene som uteksamineres, har formell studiekompetanse både i det norske og i det russiske universitets- og høyskolesystemet. Det tas opp 20 russiske elever på hvert årstrinn. I tillegg er det kapasitet til å ta opp 15 norske elever per år, men det er ikke så mange som søker om opp-tak. For 2010 er det bevilget 1,3 mill. kr til dette skole-

samarbeidet, og den russiske stat bidrar med tilsvarende beløp.

Jeg har valgt å beskrive det samarbeidet som er etablert, fordi det viser at det er lagt godt til rette for å etablere og utvikle spesielle språkprogram, i tråd med Aspakers spørsmål.

Kunnskapsdepartementet har løpende samarbeid med det norske generalkonsulatet i Murmansk, og en av våre seniorrådgivere er hospitant der nå, for nettopp å få bedre innsyn i hvordan samarbeidet fungerer, og hvordan vi skal gå fram med hensyn til nye initiativ.

Den store utfordringen, og jeg håper at denne interpellasjonen kan bidra her, er å få økt interessen blant elever for å ta russisk språk, og jo tidligere de begynner å vise den interessen, jo bedre er det. Det er helt opplagt at vi har utfordringer både når det gjelder lærerkapasitet i grunnskolen, og, ikke minst, når det gjelder overgangen fra barneskole til ungdomsskole og fra ungdomsskole til videregående skole, særlig fordi vi regner med at interessen er størst i de tre nordligste fylkene. Det vil være en nær sammenheng mellom hvilke ungdomsskoler elevene går på, og hvilke videregående skoler de går på, og man må klare å få til en sammenheng i tilbudet om russisk språkopplæring. Det er en ganske stor utfordring å få til dette, slik at man kan være sikker på at man kan fortsette hvis man starter med russisk som 2. språk i grunnskolen eller på ungdomsskolen. Det er en utfordring som jeg tar med meg videre. Jeg er enig i interpellantens utgangspunkt, at her er det noe som henger sammen. Selvsagt er det slik at man kvier seg for å velge russisk på ungdomsskolen hvis man ikke vet at man har en rimelig sjanse til å kunne fortsette med det på videregående skole, og selvsagt vil det være slik at man kvier seg for å opprette et slikt tilbud på en videregående skole hvis man ikke vet at man har tilgang på elever fra ungdomsskolen som nettopp har valgt russisk som 2. fremmedspråk.

Jeg tar med meg i det videre arbeidet de forslagene som representanten Aspaker tar opp her i dag, for jeg tror at vi må ha en innsats som er på et bredt spekter. Vi må sørge for å få opp interessen og så se på hva vi kan utrette gjennom mer målrettede programmer, enten det dreier seg om stipend eller det dreier seg om andre virkemidler. Vi tar med oss det til den arbeidsgruppen som vi har nedsatt, som skal vurdere de tilbudene som finnes, og eventuelt behov for nye virkemidler.

Elisabeth Aspaker (H) [11:37:45]: Jeg vil takke statsråden for svaret. Vi er tydeligvis svært enige om at her har vi store muligheter. Det gjelder å gripe dem, og det gjelder å forberede oss til å kunne gripe muligheter som sannsynligvis bare kommer til å bli enda større etter hvert som delelinjeavtalen er endelig ferdig, og man virkelig tar fatt på å utvikle både naturressursene, det rivende samarbeidet på forskningsfeltet og fiskeriforvaltningen. Det finnes en masse ulike sektorer i Norge som har tett samarbeid med Russland. Det er viktig at vi nå greier å kommunisere også språklig som gjør at vi kommer inn under huden på russerne og forstår hvordan de tenker, hvordan de agerer, for enda bedre å kunne ivareta våre egne interesser.

Statsråden var også inne på at både fylker og kommuner i Nord-Norge spesielt har relasjoner til Russland som gjør at det er ikke likegyldig hvilken kompetanse man har på dette området. Jeg har lyst til å si at også næringslivet har et stort ansvar nå for å synliggjøre de fordelene nordnorsk, og norsk, ungdom vil ha av å satse på å skaffe seg russisk som en del av sin kompetanse i fremtiden. Lederen for Innovasjon Norge i Troms, Svein Berg, sa det sånn at kulturforståelse er forutsetningen for å drive næringsvirksomhet. God kulturforståelse tror jeg man kommer til hvis man også har språket med seg som en inngang til det.

Statsråden var inne på dette med den ubalansen som er på studenttrafikken mellom de to landene. Det er en utfordring. Det er helt tydelig at russerne ser at her er det muligheter i Norge, og da må også vi prøve å bidra til at våre ungdommer og fremtidige generasjoner ser de mulighetene som ligger i Russland.

Jeg har lyst til å utfordre statsråden også på at russiske studenter i Norge faktisk kan være en verdifull ressurs. Kanskje skulle vi bruke dem på en måte som ambassadører og informanter og påvirkere overfor norsk ungdom for at de i større grad kan oppfatte og lære seg å se hva Russland, denne store naboen vår, er, og hva det representerer av muligheter? Vi vet jo også at Russland er veldig sterk og god på særlig realfagsdisiplinene. Her er det åpenbart også fagområder hvor våre studenter kunne studert og hatt stort faglig utbytte av det. Jeg konkluderer i alle fall med, etter å ha hørt statsråden her, at ja, det foregår mange ting, men det er liksom ikke noen himmel eller noen paraply over dette. Jeg vil understreke det jeg var inne på i starten, at her ropes det på litt mer strategi og helhetlig tenkning for å sikre oss at vi kan tilby russisk språk flere steder.

Statsråd Kristin Halvorsen [11:41:07]: Jeg synes å legge merke til at representanten Aspaker var nesten helt fornøyd, men ikke helt. Det tar jeg som en liten utfordring – for å ha noe å strekke oss etter. Det er klart at det er alltid muligheter til forbedringer nesten på alle nivåer, men her har vi et systematisk arbeid på gang, og vi må prøve å utvide det. Det vi først og fremst trenger, er å vekke norsk ungdoms interesse for Russland, for å se hvilke muligheter som ligger der, hvilke enorme samarbeidsmuligheter som er der, og hvilke muligheter som ligger på arbeidsmarkedet framover.

Jeg var i Kirkenes i forrige uke for å sette i gang Ny GIV i Finnmark. Finnmark har spesielle utfordringer når det gjelder gjennomføring av videregående opplæring. Der traff jeg bl.a. en klasse som gikk på bygglinjen, og de hadde vært i Arkhangelsk på tur. Når vi snakker om utveksling av elever og studenter, og om hvem som har nytte av russisk språk osv., må vi tenke i bredden. Her kommer det også til å være mange med fagbrev og annen type fagkompetanse enn høyskoler og universitet som har god nytte av å ha gode kunnskaper i russisk språk og kultur. For vårt mål er jo at det i dette området skal bli et mer felles arbeidsmarked mellom Russland og Norge, og jo mer kjennskap og kunnskap vi har, jo bedre er det. Så la oss utvide perspektivet til også å dreie seg om fagarbeidere og hele næringslivet. Jeg er veldig enig med representanten Aspaker

i at for næringslivet ligger det noen muligheter her som er utnyttet, og som har et enormt potensial. Jo mer man snakker med næringslivsfolk, jo flere morsomme historier kan en høre om hva misforståelser om kultur og tradisjoner kan føre til. I beste fall morsomme historier, i verste fall at kontrakter går tapt, og at samarbeidsmuligheter ikke utvikles videre.

Jeg tar med meg det engasjementet som Elisabeth Aspaker har, de konkrete forslagene som hun fremmer i forhold til å tenke stipender for lærere osv., men også det med å tenke oss et mer helhetlig løp fra grunnskole til videregående opplæring – og legge til et utvidet perspektiv i forhold til hvilke yrkesgrupper det kan være som har interesse av både kultur og økt språkforståelse. Jeg tror at med en så bred tilnærming kan vi omsette det engasjementet som nå er på mange hold, i en mer strategisk plan.

Anna Ljunggren (A) [11:44:06]: Utviklingen i Russland er av stor betydning for Norge. I Norden deler vi, sammen med Finland, grense med Russland, og Østersjøen og Barentshavet binder alle de nordiske landene sammen med vår store nabo i øst. For Norge er det viktig å bidra til å videreutvikle relasjonene til Russland for å bidra til å skape vekst og stabilitet i det nordlige Europa. Vårt samarbeid mot Russland må være med og bidra til bl.a. en demokratisk utvikling i landet. Det er ingen tvil om at vårt samarbeid mot Russland blir viktigere hva gjelder norsk næringsliv, folk-til-folk-samarbeid, og innenfor kultur- og utdanningsfeltet.

Gjennom mitt medlemskap i Nordisk Råd er jeg blitt kjent med Nordens samarbeid mot Russland, og da spesielt Nordvest-Russland. Formålet med samarbeidet er å fremme en demokratisk samfunnsutvikling, åpne pluralistiske relasjoner over grensene og få til betingelser for økonomisk samarbeid og samhandel. Nordisk Ministerråds kunnskaps- og nettverksprogram er flaggskipet i innsatsen i Nordvest-Russland. Formålet med dette programmet er å bygge opp kunnskap og fremme nettverksbygging innenfor offentlig forvaltning, utdanning og forskning, økonomisk utvikling og samfunn.

Nordisk Råd samarbeider tett med våre parlamentariske kollegaer i Moskva og i Nordvest-Russland. Dette samarbeidet har to overordnede målsettinger.

Den første dreier seg om samhörigheten i det nordlige Europa. Det er stor forskjell i velferd og levevilkår mellom de landene som er med i EU og EØS, og de som ikke er det. Nordisk Råd arbeider, i samarbeid med russiske parlamentarikere, for at denne grensen skal overvinnes, og for at velferdskløften gradvis skal utviskes.

Den andre målsettingen dreier seg om de omfattende utfordringene som det nordlige Europa står overfor: Østersjøens situasjon, klima og levevilkår i Arktis og Barentsregionen, internasjonal kriminalitet, menneskehandel, infrastrukturutvikling, helse, sosial velferd, for å nevne noe. Slik jeg ser det, har Nordisk Råd en viktig oppgave med å forsterke de parlamentariske kontaktene med Russland og ta politiske initiativ på disse områdene.

Jeg har selv deltatt i yngre parlamentarikersamling for

de nordiske landene og Nordvest-Russland i fjor vår i Kirkenes. Denne samlingen skal i år foregå i Arkhangelsk. Dette er et flott nordisk initiativ for å styrke samarbeidet mellom yngre – «yngre» betyr i en politisk sammenheng ikke nødvendigvis så ung, det kan være et vidt begrep – parlamentarikere og politikere på ulike nivåer på tvers av landegrensene. Det er viktig å møtes for å diskutere felles utfordringer og hvordan våre land kan knyttes tettere opp mot hverandre. Det er lærerikt, og det er viktig. Under denne samlingen, som var den andre i rekken, var det ingen tvil om at grenseboerbeviset var en hjertesak for våre russiske venner, og det var derfor svært gledelig at dette kom på plass kort tid etter samlingen. Det er også på sin plass å vise til de store språkproblemene som en slik samling selvfølgelig byr på, og representanten Aspaker viste jo til de språkutfordringene på en god måte.

Språket er veldig viktig. Det er et av de viktigste verktøyene for at samarbeidet vårt over landegrensen til Russland kan fungere bedre. Vi har en rekke samarbeidsavtaler, som statsråden gjorde rede for, både når det gjelder opplæring i russisk og norsk språk og litteratur ved høyere utdanningsinstitusjoner. Det finnes gode hospiteringsordninger og videreutdanning av lærere i russisk språk. Det er også et utbredt samarbeid mellom norske og russiske institusjoner. Jeg kjenner spesielt godt til kvotestudentordningen ved Høgskolen i Narvik. Disse studentene har vært en viktig ressurs i lokalsamfunnet i 15 år. Det er interessant å merke seg at russiske studenter nå utgjør den nest største gruppen av utenlandsstudenter i landet sett under ett. Som representanten Aspaker var inne på, er det viktig at vi ser på dem som ressurser, som ambassadører, og at vi i større grad benytter oss av den kunnskapen de har om sitt eget land.

Jeg vil takke interpellanten for å ha tatt opp dette temaet og gitt oss muligheten til å diskutere hvordan samarbeidet med Russland kan forbedres ytterligere.

Bente Thorsen (FrP) [11:49:02]: Jeg vil takke representanten Aspaker for at hun tar opp denne viktige debatten om russisk språkprogram. I sitt innlegg viste hun til at det ikke finnes noe helhetlig tilbud om dette, og for øvrig var også kunnskapsministeren svært opptatt av at vi må se på et helhetlig utdanningsløp når det gjelder russisk språk.

Nordområdene vil være Norges viktigste strategiske satsingsområde i årene som kommer. Nordområdepolitikken skal ivareta miljø, bosetting og næringsutvikling. Blant de politiske hovedprioriteringene som trekkes opp i regjeringens strategi, er følgende:

- regional næringsutvikling
- videreutvikling av folk-til-folk-samarbeidet i nord
- styrking av samarbeidet med Russland

For lettere å nå disse målene i strategien er det viktig å kunne samtale og forstå hverandres kultur. Det er av vesentlig betydning.

Å legge til rette for undervisning i russisk språk i den nordligste delen av landet allerede fra grunnskolen av vil være en riktig forutsetning for at god og forståelig kommunikasjon kan finne sted, spesielt dersom det legges til grunn at nordområdene bør bli en av spydspissene innen

norsk næringsutvikling. Det finnes mange innen næringslivet fra hele landet som har store forventninger til muligheten for å etablere seg der. På sikt er det kanskje ikke urimelig at russisk bør bli et obligatorisk valgfag i grunnskolen på lik linje med andre valgfag vi har.

Allerede i dag har noen norske bedrifter etablert seg i Murmansk, bl.a. Ølen Betong fra Rogaland, og det vil helt sikkert komme flere etableringer i forbindelse med at samarbeidsklimaet mellom Norge og Russland nå er blitt atskillig bedre enn hva det var for noen år tilbake.

Med nordområdenes store verdier innen olje, gass og fiskeri er det viktig å videreutvikle samarbeidet på flere områder, som forvaltning av fiskeressurser, miljø, helse og maritim sektor. Det er heller ikke ukjent at det knytter seg stor spenning til om det blir åpnet opp for gass- og oljeboring i nord. Dersom utredninger viser at det er sikkert å åpne opp for dette, vil det både trygge eksisterende arbeidsplasser og gi nye arbeidsplasser til landsdelen og til Norge for øvrig. Alt dette fordrer at vi forstår hverandre, og da er språk en viktig forutsetning.

Fremskrittspartiet har merket seg at dialogen mellom Norge og Russland er blitt mye bedre. Dette skal regjeringen ha anerkjennelse for. Allerede i dag satses det 1,2 mrd. kr på ulike tiltak i nordområdene, bl.a. 20 mill. kr på nytt FRAM-senter som skal markedsføre Tromsø som kunnskapsby.

Fremskrittspartiet er positiv til dagens satsing på ulike områder i nordområdene, men ser viktigheten av at regjeringen satser ytterligere på opplæring i russisk språk allerede fra grunnskolen av. Derfor var det veldig greit å bli informert av kunnskapsministeren om at Kunnskapsdepartementets folk allerede i dag er til stede og i dialog om muligheten for å skape en helhetlig russisk språkutdanning. Da forventer Fremskrittspartiet at etablering av en slik utdanning vil skje snarest mulig.

Ivar Kristiansen (H) [11:53:02]: Jeg vil takke interpellanten for et prisverdig initiativ, som er helt nødvendig i en tidsfase hvor vi vet at vi rett og slett skal handle mye, mye nærmere og bedre med Russland. Da er språk en viktig forutsetning for å nå frem. Og derfor er det, som flere har vært inne på, ønskelig at språk blir en del av denne nordområdedebatten, som vi snakker veldig mye om i dette huset, men også en del av utdanningsdebatten, og særlig når vi snakker om de nye, store, viktige samhandlingslandene, nasjoner som handler med Norge, som Russland er og kommer i enda større grad til å bli, og som Kina, India og etter hvert også Brasil kommer til å bli.

Flere har argumentert med og henvist til at vi allerede har på plass en grenseboeravtale som involverer 45 000 russere, og at vi etter hvert kommer til å se virkningen av dette i form av større kontakt over grensen. Vi ser bl.a. at Helse Nord har pekt på at vi kommer til å få flere russiske pasienter ved norske sykehus. I løpet av våren har vi en delelinjeavtale med Russland på plass, som kommer til å skape en helt annen ny og større dynamikk i vår samhandling og kontakt med Russland. Vi vet hva vi har av utfordringer innenfor miljø og sikkerhet, som kommer til å øke i

omfang, og det er ingen grunn til å legge skjul på at det er store, store forventninger i både Russland og Norge, men også blant våre venner i Europa, til hva som kommer til å skje på energiområdet etter hvert som delelinjeavtalen ratifiseres. Vi ser at Russland det siste året er blitt nest største importør av norsk fisk – passerte over 5 mrd. kr i eksportverdier. Det ligger like bak Frankrike, og er det land som faktisk har den største prosentvise økningen.

Det er betydelig samhandling og kontakt allerede som det er. Derfor er vi nødt til å få fart på det som går på språkopplæringsutfordringen. Jeg skulle gjerne ha ønsket at Russland, som Kina og andre, blir tatt ut av denne ikke-vestlige kvotebehandlingen, som gjør at de undervisningsinstitusjonene som har den største ekspertisen på området i Norge, herunder Narvik, som representanten Ljunggren påpekte, er nødt til å redusere inntaket. Men den andre veien står det dessverre bedrøvelig til. Det er ikke samhandling mellom politiske mål når det gjelder handel og næringsutvikling, og de resultater vi oppnår. Og ifølge ANSA vet vi at når det gjelder helgradsstudenter i ikke-vestlige land, er interessen stor, men tilretteleggingen minimal. Ifølge ANSA kan hele 14 pst. av studentene i utlandet ha interesse for og lyst til å studere i land som Russland, Kina, India og Brasil, men det er det ikke lagt til rette for. Vi vet at førsteåret av bachelorgradutdanningen i ikke-vestlige land ikke er anerkjent av NOKUT som tilsvarende norsk høyere utdanning. Dette fører selvfølgelig også til at studenter som ønsker å ta en bachelorutdanning i ikke-vestlige land, verken får stipend eller lån fra Lånekassen, og det blir da opp til dem som ønsker, å få til en annen type finansiering. Vi vet at i disse fire nasjonene – Kina, Russland, India og Brasil – er det faktisk 0,3 pst. av helgrads utenlandsstudenter som tar sin utdanning. For å peke spesielt på Russland: Siden statsråden pekte på at vi ikke har noen registrering på dette, så viser i hvert fall de tallene jeg har funnet frem til, at vi hadde fem utvekslingsstudenter fra videregående skole i Russland i 2010, 134 delgradsstudenter og ni helgradsstudenter. Dette er bedrøvelige tall. Men jeg har tillit til det statsråden svarer interpellanten, at de forslagene og de anvisningene som interpellanten tar opp, blir tatt på alvor. For skal vi lykkes med all den politikken vi prediker – når Obama sier at de skal ha 100 000 amerikanere på universiteter i Kina, og Giske sier at vi skal ha 3 000 – så må vi jammen manne oss opp og ha den samme ambisjonen når det gjelder norske studenter i Russland.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [11:58:31]: Nå er vel i grunnen mye sagt, og det er mye godt som har vært sagt. Men jeg tror ikke vi kan understreke nok hvor viktig språk og kulturkunnskap vil være for å handle klokt i en globalisert verden i framtida. Verden blir stadig mindre, og de som kjenner til et lands språk og kultur, stiller mye sterkere når det gjelder å unngå konflikter og få til en god og fredelig samhandling over landegrensene.

Norges forhold til Russland er i stadig endring. Det er samarbeidsarenaer innenfor flere sektorer, og senest i fjor, som statsråden redegjorde for, under Medvedevs besøk i

Oslo, ble det undertegnet nye avtaler mellom Russland og Norge.

På en rekke områder innenfor næringslivet er det samhandling mellom de to landene, ikke minst innenfor feltet olje og gass. Og når delelinjeavtalen nå snart er på plass, ligger det godt til rette for videre samhandling. Senterpartiet er derfor enig i at det er viktig å bidra til at Norge tilrettelegger for økt russisk språkkompetanse. Språk er en av de viktigste nøklene for å kunne utvikle god samhandling.

Som statsråden har redegjort for, finnes det allerede i dag et omfattende samarbeid innenfor utdanning og forskning, og en har avtaler om nye samarbeidsområder. I tillegg drøftes videre strategier knyttet til grunnutdanningen.

Senterpartiet er opptatt av at regjeringas nordområdestrategi skal bli mer enn ord. Denne regjeringa har satt ekstra fokus på de nordlige områdene som en av de viktigste strategiske regionene – områder som er spesielt viktige i framtida både for Norge og verden.

Strategien er bygd på nærvær, aktivitet og kunnskap. Skal en strategi ha verdi, må den gjøres handlingsrettet. Det er derfor godt å høre statsråden redegjøre for det omfattende arbeidet som allerede i dag er i gang innenfor området utdanning.

Kunnskap i russisk språk er viktig å kunne tilby spesielt barn og ungdom i de nordligste fylkene, slik representanten Aspaker tar til orde for. Etter tallene å dømme kan det virke som om det ikke er veldig mange som velger russisk språk verken i grunnskolen eller i videregående skole. Det er synd.

Russland vil i framtida også etter all sannsynlighet være en av våre viktigste handelspartnere. I så måte vil det være naturlig at russisk språk og kultur blir et viktig tilbud ved de nordligste fylkenes høyskoler og universitet. For at en skal ha et godt tilfang av studenter til disse studiene, er det viktig at det også kan tilbys som valgfag allerede i ungdomsskolen.

Det finnes russisk opplæring på en rekke studiesteder i hele landet, og det er bra at det finnes alternativer for studenter som er interessert i dette språket, siden nærings- og kulturliv som samhandler med Russland, er spredt over hele landet.

Likevel burde det å kunne tilby de beste studiene innenfor russisk språk og kultur være et av de største fortrinn for universitets- og høyskolesektoren i nord. Det krever at det finnes et ønske fra institusjonene og samfunnet sjøl om at russisk språk og kultur skal være en spesialitet for de nordligste fylkene. Høg kvalitet på disse studiene kan bidra til å tiltrekke seg studenter også fra andre deler av landet, og kanskje også fra andre land, og bidra til å gjøre studier i nord spesielt attraktive. Høg kvalitet er rett nok avgjørende for å lykkes med dette.

Jeg har også lyst til å understreke potensialet som ligger i utveksling av studenter mellom Russland og Norge, som representanten Kristiansen også var inne på. Jeg tror vi har et stort potensial ikke bare i forhold til høyskolestudiene, men også på lavere nivå, altså på videregående nivå. Jeg har sjøl noen i nær familie som har vært utvekslingsstudent i Brasil med stort hell. Jeg tror kanskje også at vi som foreldre kan bidra til å oppmuntre våre tenåringer

til å kunne ta seg et år i Russland. Det bidrar både til språklige ferdigheter og kanskje også til en unik kulturell forståelse. Derfor er det viktig at vi som myndigheter oppmuntrer og legger til rette for mer utveksling mellom våre to land.

Jeg synes det er flott at representanten Aspaker har reist denne interpellasjonen. Den vil bli et viktig innspill til videre utvikling og konkretisering til en aktiv nordområdestrategi. Samtidig er den med på å bevisstgjøre oss i forhold til potensialet som ligger i det med språklig og kulturell utveksling mellom de ulike landene.

Per - Kristian Foss hadde her overtatt presidentplassen.

Frank Bakke-Jensen (H) [12:03:27]: Jeg vil begynne med å få takke interpellanten for å ta opp et veldig viktig tema. Så skal jeg også strekke meg til å takke statsråden for innlegget, for der var det faktisk mye bra. Jeg skal ikke framstå som noen mørkemann fra denne talerstolen i denne saken.

Vi som kommer fra Finnmark, har fulgt den kulturelle utviklingen mellom disse to landene ganske tett. Rent billedlig er det sånn – selv om mine barn har en veldig ung far – at jeg faktisk midt på 1980-tallet under førstegangstjenesten lå og vokter grensen mot et land som var mørkt og farlig, mens sønnen min, som i dag er 25 år, da han var 15 år, hadde bilder av russiske damer som var på et vis malt med rull og ikke bare solgte krystall da de kom over grensen og sto på torget. Min datter, som i dag er 15 år, har russisk språk på tredje året og har blant sine beste venner i klassen elever med russisk bakgrunn, og hun synes Russland er det mest spennende nabolandet hun kan reise på besøk til. Når man teller opp, har vi mange gode prosjekter som gjelder kulturell læring og språk oppe i Finnmark, men veldig mange av disse er egentlig bare fragmenter, for de er basert på dugnadsånd; de er basert på ressurspersoner som er der da. Den røde tråden er ikke strukket, og det kan jo være litt viktig. Sånn oppfatter jeg også interpellasjonen her, den er et budskap om at man må systematisere det og strekke dette litt lenger.

Dette med språk og kulturell forståelse vil være viktig framover, som mange har sagt, for vår forståelse av Russland. Jeg opplever at forståelsen av Russland faktisk er større blant befolkningen i nord, og det kommer ganske naturlig antakelig fordi vi har den historiske tilknytningen. Men utviklingen i nord vil være viktig for å skape den felles nasjonale forståelsen – den viktige nasjonale forståelsen – av den store naboen vår, som også endrer seg og blir viktigere og viktigere. Derfor vil det være viktig å ha en strategi for å synliggjøre de prosjektene som er nå – en strategi for å øke innsatsen overfor russisk. Det er også, som statsråden sa, viktig for å løfte de nordnorske ungdommene, få dem gjennom skolen og opp på et kompetansenivå som i resten av landet. Her kan den russiske delen være en viktig hjelper.

Det er veldig mange gode lærere blant unge russere som har flyttet til Norge av mange grunner. Rundt i kommunen fikk man faktisk ganske mange gode matematikk-

lærere med russisk bakgrunn, i motsetning til norske lærere som kanskje har konsentrert seg om litt andre fag. Så god skole finnes det også i denne miksen her.

Grenseboeravtalen er blitt nevnt. Den er viktig, for den forteller litt om hvor vi skal. Men husk at foreløpig er den i praksis ikke noe særlig mer enn at det er noen russere som kan komme til Kirkenes og kjøpe seg billig dress på Sparkjøp. Den er altså ikke utviklet noe veldig mye lenger enn at det er det som er praksisen. Ukentlig har jeg telefoner fra bedrifter i Finnmark som har problemer med å benytte seg av russisk arbeidskraft fordi forståelsen av behovet og regelverket ikke er lagt til rette, sånn at det er mulig å gjøre det i dag. Så grenseboeravtalen er viktig. Den forteller hvor vi skal, men p.t. er den ikke all verden å smykke seg med, annet enn i kanapéselskap og bufféer.

Elisabeth Aspaker (H) [12:07:35]: Jeg vil takke for det som jeg opplever har vært en god og konstruktiv debatt, med mange engasjerte innlegg.

Jeg tror det er god timing å fokusere på det russiske språket, for det er vel ingen tvil om at det som nå skjer med delelinjeavtalen, gir et nytt momentum til det norsk-russiske samarbeidet. Så er det jo sånn at skal man høste, må man så. Jeg tror vel på sett og vis at man må innarbeide det russiske språket som et språk som man velger på lik linje med fransk, spansk og tysk. Det er på sett og vis også et tålmodighetsarbeid. Russisk er spennende, men realistisk sett kan vi kanskje ikke regne med de helt store elevgruppene i starten. Derfor er det så viktig etter Høyres mening at vi kan finne kommuner som vil gå foran med å tilby russisk, at de må tilføres ressurser som gjør at de kan sikre et kvalitativt godt tilbud og kan holde ut over tid, slik at tilbudet blir innarbeidet.

Læreren er også her en nøkkelfaktor for å komme i gang og for å kunne lykkes. Lærere er i dag den største knapphetsfaktoren, om vi skal tro bl.a. utdanningsdirektørene i Nordland og i Troms. Det betyr at rekrutteringsstipend for lærere kanskje er det aller viktigste og det aller første tiltaket vi må få satt i gang. Det er viktig på kort sikt for å rekruttere og få lærere i gang med å utdanne seg i russisk. Men det er også viktig hvis vi på lengre sikt skal kunne tilby russiskopplæring flere steder.

Så er jeg helt enig med statsråden i at et felles arbeidsmarked på tvers av grensen gjør det like aktuelt for rørleggeren og snekkeren som for marinbiologen å ha med seg russisk som delkompetanse i en utdanning. Det er ingen grunn til å si at den ene læreren er mindre viktig for å kunne erverve tilleggs kunnskap, eller at ikke yrkesfag og studiespesialisering bør ha denne kompetansen om bord.

Det er veldig positivt at departementet nå har utsendinger både til Finnmark og til Russland, for det betyr jo at man vil skaffe seg bedre innsikt i hvordan det videre arbeidet med å gjøre russisk språk tilgjengelig for flere kan legges opp. Men jeg er utålmodig, og jeg tror det er viktig å komme i gang. Jeg imøteser snarlig initiativ fra statsråden, når hun har fått gode råd både fra den ene og den andre kanten, slik at man kan sette i gang og komme til Stortinget eventuelt med en egen sak for å bidra til at ikke minst satsing på lærerkompetanse blir prioritert. Jeg tror

at vi skal kunne lære ikke bare av erfaringer fra Finnmark, men vi skal også lære av erfaringer fra sjetteklassingene i Mo i Rana, som definitivt var fulle av entusiasme over å kunne starte med et så spennende språk som russisk.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:10:53]: Jeg takker for en god debatt, med engasjerte innlegg fra alle politiske partier. Det er godt at Stortinget kan enes om noen vesentlige satsingsområder.

Det vi er enige om, er jo at på områder som dreier seg om mer samarbeid mellom Norge og Russland, er det store utviklingsmuligheter og et stort potensial, at mye av det som skjer i dag – hva skal man si – er for avhengig av litt tilfeldigheter, litt spesielt engasjerte og interesserte, og at det her finnes muligheter for å systematisere i en mer helhetlig plan. Så tror jeg, som interpellanten Aspaker, at vi må finne oss i at dette starter litt i det små, og at det kan bygges ut derfra. Jeg tar med meg de forslagene som har vært framme i debatten her i dag. Det kan åpne seg noen veldig spennende muligheter på veldig mange områder når avtalen om delelinjen blir underskrevet, når vi får grenseboerbevisene til å fungere bedre, og at det blir større forståelse også for hva som er næringslivets behov når det gjelder hvordan disse skal virke.

Så tror jo jeg at mye av det som nå er litt spredt interesse og mye avhengig av enkeltmenneskers engasjement, etter hvert blir et mye bedre system. Det er jo vår jobb å støtte opp om og få utviklet dette best mulig, sånn at det skal være mulig for flere ungdommer å velge russisk språk og få kunnskap om russisk kultur på et tidlig stadium, og samtidig være sikre på at de har mulighet til å fortsette løpet helt i mål. Hvis vi kan få flere norske studenter til å studere i Russland, til å være utvekslingsstudenter med Russland, vil vi etter hvert bygge opp kompetanse og kunnskap som gjør at de samarbeidsmulighetene som finnes mellom Norge og Russland, kan utvikles videre. Jeg tror at det på dette området kan skje en rivende utvikling, men den starter i det små. Da er det vår jobb å sørge for å systematisere litt bedre.

Jeg takker for en god debatt med gode forslag og tar med meg dem videre.

Presidenten: Debatten i sak nr. 2 er avsluttet.

Sak nr. 3 [12:13:18]

Interpellasjon fra representanten Hans Frode Kielland Asmyhr til kunnskapsministeren:

«Mange små håndverksfag er i ferd med å dø ut fordi det ikke lenger finnes utdanningstilbud for ungdom som ønsker et yrkesliv innen disse fagene – dette til tross for at det fortsatt er behov for den kompetansen som fagene representerer. Samfunnet risikerer derfor om kort tid å stå helt uten arbeidskraft som kan utføre viktige håndverks-tjenester som det fortsatt er etterspørsel etter. Mange av fagene representerer også viktige kulturhistoriske verdier som det er viktig blir videreført. De andre nordiske land er i samme situasjon. I Nordisk Råd er det enighet om at

det må etableres nordiske linjer innen disse fagene og hvor landene deler ansvar for å tilby utdanningstilbud. Nordisk Ministerråd har igangsatt et prosjekt som Norge skal lede.

Kan statsråden redegjøre for status for arbeidet og om hvor lang tid det vil ta før vi får etablert slike nordiske linjer?»

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [12:14:35]: Bakgrunnen for at jeg tar opp denne interpellasjonen, er at jeg er medlem av kultur- og utdanningsutvalget i Nordisk Råd. Dette utvalget, og ikke minst Nordisk Råd i plenum, har vært opptatt av dette temaet. Men det er en ting som skuffer meg. Det er at etter en rekke henvendelser fra kultur- og utdanningsutvalget til Nordisk Ministerråd har man ikke fått noen engasjerte svar, som jeg vil kalle det. I tillegg har man også hatt et ønske om å møte de nordiske utdanningsministrene til en samtale om dette. Det har vært vanskelig.

Nordisk Råd vedtok i fjor høst følgende:

- at Nordisk Ministerråd skal opprette en felles database basert på den norske modellen, hvor alle nordiske håndverksfag kan registreres – også håndverkere, elever og virksomheter
- at de relevante myndighetene i landet skal sikre at elever som ønsker det, skal ha en mulighet til å ta opp til to års studie-/praksisopphold i et annet nordisk land, ha mulighet til å ta med sin økonomiske støtte fra hjemlandet samt en transportstøtteordning
- at det også blir etablert et forpliktende samarbeid på disse utdannelsesområdene, hvor næringslivet og kulturlivet er aktive partnere, og endelig
- at det skal etableres et samarbeidsorgan som anbefalt i rapporten Spor i Norden

Det er altså engasjerte parlamentarikere fra alle de fem nordiske landene og de tre selvstyrte områdene som står bak denne klare anbefalingen, som vi har arbeidet lenge med.

Det er et stort engasjement, ikke bare fra parlamentarikerne i de enkelte land, men også fra næringsliv, kulturliv osv. i alle landene. Alle landene har også de samme utfordringene når det gjelder verneverdige fag og mindre håndverksfag. Ikke minst har vi alle behov for disse fagene. Det er illustrerende når vi nå befinner oss i stortings salen, i Norges parlament, en sal hvor det er stort behov for nettopp denne type kompetanse. For oss som har vært her noen år, har vi hver sommer sett at det rykker inn håndverkere fra utlandet for å utføre viktige tjenester. Det betyr også at vi i Norden har en gjensidig avhengighet overfor hverandre for å utveksle den type arbeidskraft. Men det er forskjellige behov i de forskjellige nordiske land. Danmark og Sverige med sine mange slott, flotte herregårder, kirker osv. har kanskje et annet behov for forgyllere enn det Norge har.

I 2009 fikk Econ i oppdrag fra Utdanningsdirektoratet å utarbeide en statusgjennomgang når det gjelder situasjonen for håndverksfagene. Den viser, uten at jeg skal gå så tungt inn i den, at situasjonen er kritisk, at fagmiljøene er små, og at det er vanskelig for nyutdannede kandidater å få jobb.

Norge har nå, som det står i interpellasjonen, overtatt ansvaret for å lede et nordisk samarbeidsprosjekt om utdanningstilbudet for disse fagene. Det er viktig at statsråden som har ansvaret for dette i Norge, nå tydelig kommuniserer ut hvordan det går med dette prosjektet, og når det kan forventes at vi kan få på plass en avtale om slike nordiske linjer. Derfor har jeg håp om at statsråd Halvorsen i dag letter litt på sløret og gir oss klare svar på hvordan det går med prosjektet. Jeg er klar over, etter at denne interpellasjonen ble innlevert, at Kunnskapsdepartementet har sendt ut et oppdragsbrev til Utdanningsdirektoratet, hvor man har bedt om at det i januar ble satt i gang et slikt prosjekt, og at prosjektet ferdigstilles til 1. november dette år. Jeg kunne godt tenkt meg at statsråd Halvorsen i sitt innlegg etterpå gir uttrykk for hva slags forventninger hun har til dette arbeidet.

Samfunnet trenger mye forskjellig ekspertise for at landet skal få løst de oppgavene som det er etterspørsel etter. Mange fag er også viktige for at vi skal kunne bevare vår historie, selv om den markedsmessige etterspørselen ikke er så stor. Det er viktig for vår kulturarv og for å bidra til å få frem gamle håndverksfag, ikke minst byggeskikker, når de kommer på moten igjen. De siste 15–20 årene har vi hatt en stor bølge i den norske fjellheimen, hvor hytter med forskjellige lafteteknikker igjen har blitt veldig populært. Det er et eksempel på hvor viktig det er at vi beholder kompetansen når det gjelder gamle byggemetoder i samfunnet vårt. Jeg kan nevne orgelbygger, glassblåser, storurmaker, urmaker, møbelsnekker, pianostemmer, felemaker, buntmaker, forgyller, bunadstilvirker, hovslager, maler, møbeltapetserer, treskjærer. Det er noen av de fag som vi her diskuterer.

Hvor mange i det norske samfunnet er egentlig klar over at vi i dag ikke utdanner f.eks. pianostemmere i Norge? Det er et fag som det er stort behov for. Jeg tror det vil være ganske overraskende hvis man spurte befolkningen om det.

Landslinjer er altså ikke nok. Det har vist seg at i små land blir selv det vanskelig. Ungdommen vår har i dag mange andre typer interesser, som gjør at de ikke velger disse utdanningstilbudene. Men det er viktig at vi sikrer tilbud for dem som virkelig ønsker å gå inn i disse fagene, slik at vi får bevart den kompetansen som det representerer.

Kulturringen i Akershus, NHO og Nordisk Håndverksforum har bidratt godt til å sette fokus på situasjonen og behovet for disse fagene. Men næringene selv kan ikke bare ta ansvaret, dette er også et offentlig ansvar. Det er et viktig element i vårt utdanningstilbud, og derfor må vi nå få handling fra ansvarlige, nasjonale myndigheter.

Det er blitt foreslått at det skal opprettes en nordisk portal for disse fagene, en portal hvor alle de nordiske land kan legge inn håndverkere, elever og bedrifter, og samtidig være en informasjonskanal for søkere og tilbydere. Tidligere har Utdanningsdirektoratet avslått en søknad fra Nordisk Håndverksforum om støtte til å opprette en slik portal. Jeg håper at det kan komme andre signaler nå fra statsråden, at hun synes at det er et godt initiativ, og at det er viktig å støtte

opp om frivillig initiativ når det gjelder å drifte en slik kanal.

Rapportene fra de nordiske land viser at mange unge er interessert i å utdanne seg innen disse fagene, men at det kan være vanskelig å finne utdanningstilbud. Dette handler om kulturarven vår, som jeg tidligere har sagt, men det er også viktig i næringspolitisk sammenheng, det kan skape en rekke arbeidsplasser. Men ikke minst kan næringslivet også få store problemer når viktig kompetanse blir borte.

Da håper jeg på et positivt og interessant svar fra statsråden.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:25:01]: Jeg takker for muligheten til å svare på denne interpellasjonen. Før jeg gjør det, skal jeg bare komme med et par kommentarer til interpellanten. For det første er jeg klar over at det er et bredt engasjement i Nordisk Råd for dette. Norge har jo også påtatt seg et eget oppdrag. Statsråd Rigmor Aasrud, som har ansvaret for å følge opp Nordisk Råd, er også godt orientert om det arbeidet som foregår. Jeg fikk rapport fra henne om at dette har vært tatt opp i Nordisk Råds samarbeid. Jeg har også samme interesse som interpellanten i å snoke litt rundt i Stortinget på sommertid for å se hvor mange håndverk som finnes, som vi ikke har så mye kompetanse på selv. For eksempel er det ofte slik at de som legger bladgull på stolpene – etter stortingsrepresentantenes ivrige slitasje gjennom ett år – snakker dansk eller svensk. Det er selvsagt fordi de har et litt større arbeidsmarked for denne type kompetanse enn det vi har selv. Derfor er det klokt å ha et nordisk perspektiv her for å ta vare på de verneverdige fagene.

Jeg er veldig enig med interpellanten i at mange små håndverksfag representerer en kulturhistorisk verdi som det er veldig viktig å videreføre. Det er selvsagt også sånn at en veldig vesentlig del av det å videreføre den type verdier er å sikre gode opplæringstilbud. Men jeg må si at jo mer jeg har satt meg inn i denne saken, jo mer opptatt blir jeg av at det også finnes arbeidsplasser som etterspør denne kompetansen. For det er vanskelig å se for seg at ungdom, eller kanskje litt mer voksne elever som vi har på disse linjene, søker seg til disse linjene hvis de ikke også har muligheter til å bruke en sånn type utdanning i en jobb. Jeg skal komme litt tilbake til det.

Siden begynnelsen av 1990-tallet har norske utdanningsmyndigheter særbehandlet en gruppe på 30–35 såkalte små og verneverdige fag. Særbehandlingen har bestått i å ha et ekstra høyt tilskudd til lærebedrifter som tar inn lærlinger i disse fagene. Fagene skal oppfylle visse kriterier. Det dreier seg om fag der kunnskap står i fare for å dø ut på grunn av mangel på nyrekruttering, at de ivaretar tradisjonelle håndverksfaglige teknikker, og at de har kulturell verdi som det er viktig å videreføre. Det er nettopp de fagene som interpellanten også tar opp.

Situasjonen for disse fagene følges av et eget sekretariat, Sekretariatet for små og verneverdige fag, SSV. Dette er underlagt Utdanningsdirektoratet. Sekretariatet for små og verneverdige fag har mye kunnskap om fagene og gjør mange oppgaver. Blant annet gir de informasjon til utdanningsøskere, de viser til mulige lærebedrifter og infor-

merer om fagenes eksistens og betydning. Det er Utdanningsdirektoratet, etter innspill fra Sekretariatet for små og verneverdige fag, som avgjør hvilke fag som skal defineres som små og verneverdige, og per i dag står det 34 fag på lista. Det dreier seg om et veldig stort mangfold av fag. Det kan være bunadstilvirker, børsemaker, gipsmaker, herreskredder, håndvever, keramiker, kostymesyer, kurvemaker, strikkehåndverker, tredreier og treskjærer. Lista er ikke statisk, og de enkelte bransjer og fagrepresentanter kan komme med innspill.

For å få et bedre kunnskapsgrunnlag foretok Econ i 2009 en kartlegging av status for de små håndverksfagene. Dette var på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Kartleggingen viser flere utfordringer knyttet til fagene: få søkere, få lærebedrifter og et begrenset arbeidsmarked. Nesten halvparten av de nye svennene opplevde at det var vanskelig å få jobb i det faget de representerte. Kartleggingen viser også at de fleste søkerne er voksne. Gjennomsnittsalderen på de nye svennene i 2008 var 34 år, og mange har også en annen utdanning fra før. Det er ikke så rart om denne type fag er for litt spesielt interesserte. Jeg tror det er vanskelig å se for seg at det er blant de aller yngste som velger videregående opplæring, man skal finne rekruttering til denne type fag. Jeg tror det i veldig stor grad dreier seg om folk som har et fagbrev fra før, og som ser for seg at dette er en spesialisering og noe man får interesse for i voksen alder.

På bakgrunn av Econs kartlegging ønsker vi nå å foreta en helhetlig gjennomgang av de aktuelle fagene. Målet er å finne fram til løsninger som er bærekraftige på sikt. Tilbudsstrukturen i videregående opplæring etter Kunnskapsløftet inneholder ca. 186 lærefag, og mange har få søkere. I 2010 hadde 93 av de lærefagene vi har, under 50 søkere. 28 lærefag hadde ingen søkere, 18 av disse var små og verneverdige fag. Fylkeskommunene kan samarbeide om å gi såkalte landsdekkende tilbud, hvor elever fra alle fylker kan søke på tilbudet i ett fylke. Når man ser hvor liten søkning det er til ganske mange fag, ser man jo at her er vi helt avhengige av at fylkene samarbeider for å kunne komme med gode tilbud. Likevel er det heller ikke alltid sånn at dette gir nok søkere for å sikre stabilitet i utdanningstilbudet. Mange fag har altså en del særlige utfordringer som vi nå vil se nærmere på. I arbeidet for å finne egnede løsninger er vi også her avhengige av et tett samarbeid med bransjene/virksomhetene/representanter for fagene. I tillegg hviler det et stort ansvar på bransjene for å bidra til interesse for, rekruttering til og utvikling av fagene.

Representanten Kielland Asmyhr etterlyser status for etableringen av nordiske linjer. Et nordisk samarbeid kan være en løsning for å bevare og videreutvikle enkelte av de små håndverksfagene. Det er, som interpellanten viser til, i regi av Nordisk Ministerråd igangsatt et samarbeidsprosjekt rundt et utvalg små håndverksfag. Prosjektet har som mål å utvikle modeller for samarbeid om utdanningstilbud. Vi har fra norsk side påtatt oss prosjektansvaret for dette, og prosjektet skal, som interpellanten også var inne på, ferdigstilles den 1. november i år.

Vi har jobbet lenge med å fjerne grensehindre slik

at utdanning blir tilgjengelig uavhengig av hvilket nordisk land man bor i. Når Norge skal ha formannskapet i Nordisk Ministerråd i 2012, vil dette være en innsats som Norge vil ta ansvar for å følge opp. Jeg gleder meg til å ta tak i den jobben i forbindelse med dette.

Men la meg komme litt tilbake til arbeidsmarkedet, for det er jo ikke trolig at vi klarer å utdanne folk innenfor disse spesielle interessene uten at det finnes noen arbeidsmuligheter. Det er ikke sånn at dette er håndverk vi ikke har behov for. Særlig innenfor arbeid med kulturminnevern og innenfor museumssektoren kan det være behov for denne typen kompetanse, men samtidig er det kanskje ikke høyt nok prioritert, eller dårlig økonomi gjør at man ikke etterspør kompetansen. Derfor må vi tenke utover utdanningssektoren hvis vi skal få noe som bærer i forhold til å sikre denne kunnskapen for framtiden.

Så jeg ser behov for en bredere innsats, og at vi ser opplæringstilbudet og de små og verneverdige fagene i sammenheng med de oppdragene de skal ha innenfor kulturminner og museum. Derfor har jeg en intensjon om å ta kontakt med Miljøverndepartementet, som har ansvaret for kulturminner, og Kulturdepartementet, som har ansvaret for mye av dette på museumssektoren, for at vi kan se en plan for opplæring i en helhet. Det er uansett ikke mange kandidater det er snakk om, og uansett ikke mange stillinger det er snakk om, men jeg tror vi kan få en mye større effekt av et tettere samarbeid mellom Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet og Miljøverndepartementet på norsk side, og kanskje tilsvarende i nordisk sammenheng, for å se til at de kandidatene vi rekrutterer, kan få et opplæringstilbud, men de vil også ha mulighet for å få en jobb. Dermed kan vi også ta bedre vare på våre egne kulturminner og våre egne tradisjoner for framtiden. For utdannede kandidater vil være avhengige av at man etterspør den kompetansen de har, dersom fagene skal holdes levende, og da må flere aktører på banen. Det vil selvfølgelig være en mulighet for noen selvstendig næringsdrivende å vise interesse for en del av de små og verneverdige fagene, men jeg tror også vi må se mye mer systematisk på samarbeid mellom flere sektorer for å få til dette.

Når vi har gjort arbeidet fram mot 1. november, vil jeg gjerne komme tilbake til den portalen som interpellanten er opptatt av å få etablert på nordisk nivå, sånn at vi ser helheten i det arbeidet vi nå setter i gang.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [12:34:55]: Jeg takker for svaret. Jeg registrerer at statsråden er opptatt av denne problemstillingen, og det spennende nå blir å se hva som skjer med dette prosjektet som Utdanningsdirektoratet nå forhåpentligvis allerede har satt i gang med, og hva som kommer ut av det. Men jeg vil at statsråden skal ha med seg hvor viktig det er i forhold til en slik problemstilling at det tas tydelige politiske valg, og at ansvarlig statsråd viser en tydelig politisk lederevne når det gjelder å føre dette videre. Nå vet jeg ikke hvordan statsråden har tenkt å informere om resultatet av det prosjektet som ferdigstilles i november, men det er viktig at det gis en tydelig tilbakemelding både til Stortinget og ikke minst til Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd, om hvordan det arbeidet går.

Jeg er enig med statsråden i at det er viktig med utdanningstilbud, men at det er lite verdt uten at det er et arbeidsmarked. Der må vi også se på hvordan vi som statlige myndigheter kan bidra til at det skapes et arbeidsmarked også for denne typen fag. Vi vet jo at det allerede i dag er mange små håndverksbedrifter som kanskje lever litt i det skjulte når det gjelder mange av disse fagene, og at det ofte kan være enmannsbedrifter hvor man frykter litt det å ta inn lærlinger og ta inn fast ansatte. Derfor synes jeg at statsråden må involvere næringslivet veldig i dette arbeidet, også for å høre fra næringslivet hva som skal til for at de f.eks. skal ta inn en lærling og komme i dialog med dem som driver f.eks. et lite møbeltapetsererverksted, for å få klarhet i det.

Jeg synes det er positivt at statsråden skal involvere Miljøverndepartementet og Kulturdepartementet i dette, men jeg savnet Næringsdepartementet. Jeg mener at det vil være veldig aktuelt også å involvere Næringsdepartementet i dette, fordi, som jeg sa i mitt første innlegg, dette i stor grad også handler om næringspolitikk.

Da håper jeg at statsråden vil ta på seg en betydelig lederrolle i Nordisk Ministerråd når det gjelder dette temaet. Det er bra at Norge skal fokusere på det i sin formannskapsperiode i 2012. Vi må være en tydelig og aktiv pådriver innen dette.

Statsråd Kristin Halvorsen [12:38:23]: Ja, selvsagt kan det tenkes at det også er mye å få ut av et mer systematisk samarbeid med Næringsdepartementet og næringslivet i en sånn sammenheng, men jeg tror nok kanskje det viktigste er at vi ser at vår egen evne til å ta vare på kulturarven dreier seg om at vi har kompetanse i de ulike, små verneverdige fagene framover, at vi ser tilfanget av det i nordisk sammenheng.

Vi har f.eks. stavkirker, vi har gamle fartøy, vi har kulturminner på mange områder – og vi vet at det er enkeltmenneskers idealisme som i veldig stor grad er drivkraften bak at vi klarer å ivareta dem. Og jeg tror det kommer til å være et betydelig innslag av spesiell interesse og idealisme hos dem som ønsker å utvide kunnskapene sine i det vi nå kaller for små og verneverdige fag, og at vi derfor må se også de andre områdene som medspillere i forhold til å klare å ivareta dem. Men det er selvsagt sånn at hvis det finnes næringsdrivende som ønsker et samarbeid på dette området, så har det også interesse.

Jeg er veldig interessert i disse spørsmålene. Jeg synes det er utrolig artig å jobbe med dette. Selv om det aldri kommer til å bli en stor vekstnæring, har vi et betydelig ansvar for den kompetansen som smeder, vevere, treskjærere og ulike andre yrkesgrupper har, og for å sørge for å viderebringe de tradisjonene vi har på disse områdene.

Så jeg ser med lyst fram til at vi selv har et forslag å komme med til Nordisk Råd, og til å kunne samarbeide systematisk om dette. For dette er et område der vi i veldig stor grad har vært avhengig av engasjement fra folk som enten har kunnskap om eller kjennskap til dette fra før, og som ønsker å bidra til å holde kulturarven i hevd.

Svein Gjelseth (A) [12:40:59]: Interpellanten reiser ei viktig sak. Dei små handverksfaga treng hjelp, elles vil dei sakte, men sikkert dø. Vedlikehald og restaurering av bygningar og gjenstandar vert meir og meir etterspurt. Fleire av desse faga representerer òg kulturhistoriske verdiar som det er viktig å vidareføre.

Nordisk Håndverksforum har gjennom fleire rapportar peikt på dette dei siste åra. Eg vil spesielt peike på Econ Pöyry sin rapport frå 2009, som dokumenterer at unge menneske som søker seg til små handverksfag, er målretta og langsiktige og evnar å klare seg bra i ein krevjande marknad. Desse rapportane fortel vidare om både behov og kompetansekrav.

Eg trur at skal vi greie å vidareføre desse faga, må vi samarbeide mykje meir, òg på tvers av landegrensene. Arbeidet som Nordisk Råd har starta, er og vert viktig i denne samanhengen.

Og så trur eg, som kunnskapsministeren peikte på, at desse faga òg har ein kulturpolitisk og næringspolitisk dimensjon. Desse aktørane må på bana og vere med og synleggjere behovet for og viktigheita av å bevare og vidareføre desse utdanningane.

Ny teknologi er òg viktig i desse faga. Dette må marknadsførast på ein mykje betre måte enn det vi gjer i dag.

Så må vi leite fram att ord som yrkesstoltheit. Her kan både kultur- og næringsliv gjere mykje meir enn det vi ser og høyrer i dag. Lykkast vi her, kan det verte stor søknad òg til desse faga. Men aktørane må på bana.

Heilt til slutt vil eg takke interpellanten for at han tok opp denne viktige saka.

Olemic Thommessen (H) [12:43:34]: Det er positivt at regjeringen har tatt et ansvar i forhold til nordisk koordinering, eller nordisk samarbeid, når det gjelder disse fagene. Jeg vil gjerne spørre statsråden om det er slik at Utdanningsdirektoratets arbeid, som skjer frem mot 1. november, også er rettet inn mot det nordiske samarbeidet, og hva slags kontaktflate man der legger opp til. Jeg håper jo også at man når det jobbes med dette, vil tydeliggjøre litt bedre hva som er vår nasjonale politikk på dette området. For det er jo slik at skal vi finne gode fellesnordiske løsninger, bør vi også ha gode nasjonale løsninger. Vi må ha noen gode løsninger generelt som kan fungere i Norden. Og der er det dessverre slik at vi i det nasjonale bildet nok ligger litt i bakleksa. Vi ser at på videregående utdanningstrinn har det vært svært problematisk å få til utdanning innenfor denne type fag. Det har fra faglige miljøer vært tydd til privatskoleløsninger for å prøve å løse oppgaver som det offentlige skoleverket ikke har sett seg i stand til å gjøre.

Et eksempel på det er Hjerleid videregående skole, som er fylkeskommunal, som alle andre, men som måtte lage en privatskolemodell for sin treskjærerlinje. Den er altså ikke mer privat enn at den er eid av fylkeskommunen, men den er laget i den modellen for å finne en løsning for den type elever. Samme skole har forsøkt å få til en utdanning i smedfaget og fått avslag fordi den er privat – den er fylkeskommunal privat.

Det jeg tror denne problemstillingen beskriver, er at disse fagene er lite egnet til å falle inn i den litt sjablongmessige tilnærmingen som vi har i utdanningsløpet: tre pluss tre pluss tre år.

Dette er fag som handler om håndbåren kunnskap. Skal vi greie å løse dette, må vi ha respekt for den egenarten disse fagene har. Håndbåren kunnskap handler ikke om forelesninger, det handler om praksis. Det er helt riktig som statsråden påpeker, det er ofte litt voksne folk som gjør dette. Det henger sammen med at det er et større tidsbehov. Du må lage mange gjenstander, du må lære hånden til den øvelsen det er, og du må være i et en-til-en-forhold med en håndverksmester på området for å lære det.

I Japan har man utviklet dette. I Japan har man egne håndverksmestre – vi ville vel kalle dem statsstipendiat, tror jeg – som blir betalt av staten for å videreføre sitt håndverk. Det ekstreme eksemplet er et kjempestortshintotempel som bygges opp, og ikke før er det bygget opp, så rives det ned. For man skal aldri glemme hvordan et slikt tempel faktisk er bygget, man skal holde prosessen i gang. Det er til ettertanke.

Når man utvikler utdanning på dette feltet, må man løfte hodet litt ut av vanlig videregående skole-fold og tenke: Hvilke premisser må tilfredsstilles for at vi faktisk skal ha et klima, eller gode rammer, for å utvikle disse fagene? Gjør man det, tror jeg også man vil øke statusen til fagene, og jeg tror man vil få styrket interessen blant folk som vil søke seg dit.

Så er jeg enig med statsråden i at det er fint å koordinere dette med kulturminnevern og museer og sånt. Det er ikke tvil om at dette er en stor avtaker av oppgaver. Men det er også slik at de aller fleste av dem vi snakker om, er selvstendig næringsdrivende. De lager møbler, de lager sadelutstyr – utstyr til ridning – de lager gjenstander som også er i bruk i dag, og jeg tror man skal se på dem som det. Jeg tror man skal prøve å bidra til å utvikle også den private delen av dette markedet, som absolutt er der.

Så er det mye å hente i det nordiske, fordi disse fagene selvsagt vil være små. Derfor er det viktig å finne felles løsninger.

Så vil jeg gjerne understreke et poeng som ikke har vært nevnt, og det er at vi jo har en forpliktelse gjennom UNESCO-konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven, som faktisk alle land i Norden har undertegnet, og som gjør at dette er noe vi har forpliktet oss til å ta vare på fremover, og bidra til å få til.

Jeg vil også nevne stipendordningen for håndverksfagene og Norsk håndverksutvikling, som jo faktisk sitter på den kunnskap som skal til for å få dette i gang.

Tord Lien (FrP) [12:49:06]: Jeg har lyst til å takke særlig interpellanten, men også de tidligere talerne og statsråden for en god debatt – en debatt om et viktig tema.

Jeg synes også de signalene som kommer fra statsråden om at hun ikke bare vil jobbe med dette opp mot sine nordiske kolleger, men også vil involvere andre departementer, er rosverdig, og noe vi selvfølgelig vil komme til å følge opp fra Stortingets side.

Statsråden sier at dette ikke er vekstnæringer. Det har

hun sannsynligvis rett i. Men mange av disse fagene er viktige eksponenter for tidligere vekstnæringer og således en svært viktig del av norsk kulturarv.

Jeg har lyst til å starte med en avsporing – det er like greit å ta avsporingen med en gang, så jeg gjør det nå. Da norske vikinger på 800- og 900-tallet kom til Storbritannia, sto restene etter to- og treetasjes romerske bygninger igjen fra en sivilisasjon som var gått i glemmeboken. Vikingene fant ikke noen annen forklaring på hvordan man kunne ha bygget treetasjes bygninger enn at det måtte ha vært kjemper som hadde gjort det. Etterkommerne etter vikingene vet at sånn var det ikke. Tvert imot var det sånn at kunnskapen om å bygge i tre etasjer hadde romerne utviklet flere hundre år før, men den var glemt i datidens Storbritannia.

Men det er altså eksponenter for tidligere viktige vekstnæringer vi snakker om i Norge. Jeg ser vanskelig for meg hvordan man kunne ha eksportert sild fra Nord-Norge og Vestlandet til Europa uten å ha folk som kunne lage tønner å ha den i. Jeg har vanskelig for å se hvordan de kunne ha rodd over Nordsjøen uten seilmakere til å lage seilene til fartøyene som skapte velferd og velstand i hele Norge. Dette er det viktig at vi kan ta vare på i framtiden. Det er viktig at vi sørger for at vi ikke går i den fellen som angelsakserne gjorde, og glemmer den kunnskapen man tidligere hadde hatt, men at man beholder den. Så får vi håpe at vi slipper å bli tvunget til å reise over Nordsjøen med seil i framtiden. Det er viktig at vi beholder den kunnskapen vi har opparbeidet oss gjennom århundrene.

Også våre stavkirker og våre middelalderkirker trenger håndverkere for å kunne vedlikeholdes.

I Trondheim har vi et av de få sponhusene i Norge. Å bygge sponhus er det veldig få mennesker som kan i dag. Den kunnskapen må opprettholdes.

Mitt poeng er at det er viktig at vi har denne kompetansen i Norge. Det er viktig at norsk ungdom, men også selvfølgelig voksne får tilgang på denne kunnskapen. Samtidig er det viktig at vi ikke overlater dette til miljøer som er så små og så marginale at de risikerer å forsvinne, ikke fordi vi på Stortinget eller i regjeringen vedtar det, men fordi miljøene rett og slett blir så små at de ikke lar seg opprettholde.

Derfor er det nordiske initiativet, som bl.a. representanter for Det norske storting har tatt i Nordisk Råd, kjempeviktig. Får vi til et nordisk samarbeid om å beholde disse fagene, har vi muligheten til å lykkes. Jeg tror at hvis vi satser på å gjøre dette alene i Norge, kan vi risikere at disse fagene forsvinner, ikke fordi vi ikke har vilje her i Stortinget til å beholde dem, men fordi miljøene blir så små.

Jeg synes at mange av innleggene i debatten i dag har gitt grunn til optimisme, og jeg kan bare love at vi kommer til å gi regjeringen støtte i det videre arbeidet med å sikre disse for norsk kulturarv veldig viktige håndverksfag.

Aksel Hagen (SV) [12:53:31]: Takk for en viktig debatt. Den er viktig for hele Norge. Den er særlig viktig for oss i Oppland, tror jeg – det er ikke tilfeldig at det er tre opplendinger på talerlista her i dag. For det første har vi

viktige tilbydere her, og så tror jeg Oppland nettopp er et godt eksempel på et fylkessamfunn som virkelig trenger den type kompetanse.

Det er en sak som viser på en veldig god måte at det som kjennetegner et kompetansesamfunn, ikke bare er at vi har et samfunn som trenger kompetanse, men at det også er samfunnet som selv må bidra til å gi den kompetansen, altså få opp etterspørselen, og ikke minst få opp tilbudet på en slik måte at det fungerer. Det er ikke skolen alene som kan gjøre dette, men da er det et helt samfunn som må ta ansvar. Det er kommet godt fram i flere av innleggene her.

I det arbeidet som nå skal gjøres, er det viktig, som min fylkeskollega, om ikke partikollega, Olemic Thommessen trakk fram, at vi får en grenseoppgang mellom hva det offentlige skal ta på seg og gi som tilbud framover, og hva vi skal overlate til private å ta på seg. For ett av de problemene som vi merker, særlig vi opplandspolitikere, er nettopp at de offentlige og de private tilbyderne står og venter på hverandre og skylder litt på hverandre, og så får vi ikke noen endelig avklaring av framdrift og hvordan dette skal tas tak i videre framover. Det er viktig at vi får en god utredning som viser behovet her, som viser måten vi skal både gi slike tilbud og få opp etterspørselen, og få dette samspillet til å fungere, og at vi i tillegg får en grenseoppgang mellom hva det offentlige skolesystemet skal ta et ansvar for framover, og hva en skal overlate til private å ta et ansvar for.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [12:55:42]: Mange små håndverksfag sliter med rekrutteringen både i Norge og i resten av Norden, slik som interpellanten har pekt på. Utviklingen i samfunnet fører til endringer i behovet for ulike yrkesgrupper. Hjulmakerne er ikke riktig så etterspurte som de var tidligere, men likevel trenger vi den kompetansen for å kunne ta vare på viktige kulturminner. I tillegg til utdanning som har til hensikt å opprettholde og ta vare på kulturminner, kommer små fag som det fortsatt er et marked for, sjøl om markedet er lite.

Smed- eller glassblåserfaget er eksempler på slike yrker. På grunn av teknologisk utvikling er det mindre behov for arbeidskraft til disse yrkene enn tidligere. Det betyr ikke at det ikke er behov i det hele tatt, men siden det er så få som velger disse utdanningene, er det krevende for de fylkeskommunene som tilbyr denne type utdanninger, å opprettholde tilbudet med veldig få søkere. Det er forståelig. Noen av utdanningene får landslinjestatus og redde gjennom tilfang av elever fra andre fylker, mens for andre igjen er det antakeligvis mest riktig å se på utdanningene i et nordisk perspektiv. Da må vi også kunne se på arbeidsmarkedet i et nordisk perspektiv. Jeg slutter meg for øvrig til mine to medfylkeskollegaer fra Oppland, og også til det som representanten Thommessen sa om utfordringer spesielt knyttet til skolen som heter Hjerleid.

Det er veldig positivt at Nordisk Råd har arbeidet med problemstillingen og ser på muligheten for en nordisk løsning på felles utfordringer. Som vi har hørt, arrangerte Nordisk Ministerråd og Kunnskapsdepartementet i mars 2009 en egen konferanse på Lillehammer om små

håndverksfag. Hensikten var å drøfte hvordan en sammen kunne ta vare på en del av disse små, men viktige utdanningene. Samtidig leverte Econ en gjennomgang av fagernes stilling. En av konklusjonene var at kulturmyndigheter, utdanningsmyndigheter og næringsmyndigheter sammen må ta ansvaret for fagene. Det er derfor veldig bra at kunnskapsministeren har til hensikt å følge opp nettopp det også i det videre arbeidet.

Den lave søkningen til disse linjene er krevende i forhold til at utdanningen er en del av den videregående opplæringen. Det gjør at en del eldre søkere som har opparbeidet seg en grunnerfaring som kan være svært verdifull for utdanningen, ikke har rett til plass, og ikke får det. Det kan igjen føre til at studiet ikke blir opprettet. Det er derfor viktig at regjeringa går nøye gjennom hvilke fag og fagområder som anses som viktige å ta vare på i Norge, og hvilken utdanningsinstitusjon som skal ta vare på de ulike fagene. En må også bli enige om hvilke fag som tas vare på i andre nordiske land. Vi trenger også å se nærmere på reglene for rett til opplæring og om utdanningen kan tilbys til mer voksne elever, av hensyn til fagene. I denne sammenhengen er det faktisk opprettholdelsen av fagkunnskapen som er viktig. Passer ikke systemene slik de er i dag, må vi endre dem, slik at vi kan ta vare på kunnskapen. Det er viktig at det ikke går for lenge før en strategi for hvordan en skal ta vare på de ulike fagene, er på plass. Ungdommen må være klar over de mulighetene som finnes, og det er viktig at kunnskapen ikke har blitt borte mens vi venter på hvordan vi skal gjøre dette på best mulig måte og innenfor regelverket.

Vi lever i en tid som er i rask endring. Bevissthet om egne kulturuttrykk og kulturell identitet blir stadig viktigere i en verden som er omskiftelig. Kunnskap om gamle håndverkstradisjoner er en del av vår kulturarv, som er svært viktig å ta vare på, akkurat som det er alle andre steder i verden. Da er det vårt ansvar som myndigheter å legge til rette for at slik kunnskap kan bevares.

Presidenten: Da går vi fra Oppland-benken til Oslo-benken.

Trine Skei Grande (V) [13:00:31]: Jeg vil begynne med å takke interpellanten for å løfte fram et viktig tema. Vi i Venstre hadde et eget seminar på Stortinget for en tid tilbake om akkurat dette temaet for å få fram de ulike aspektene. Det førte til at vi etter det alltid har lagt inn 3,5 mill. kr til nye stipender på dette feltet i våre alternative budsjett, noe som kan være til inspirasjon for regjeringa.

Grunnen til at dette er viktig, er at det handler om å ta vare på kulturarven vår. Jeg var saksordfører da vi vedtok den immaterielle kulturarv og støttet oss til konvensjonen fra UNESCO. Jeg synes det er en veldig viktig UNESCO-konvensjon.

Japanerne freder faktisk sine håndverkere. De har egne fredningsbestemmelser for de menneskene som sitter med den typen kompetanse, noe jeg synes er en spennende måte å tenke på når vi vet hvor viktig den immaterielle delen av kulturen vår er. Den er like viktig som den vi kan holde i handa.

For litt tid tilbake skulle jeg sjøl prøve å rekonstruere taket i min stue i en gård fra 1880. Da trengte jeg gipsmakere, én fra St. Petersburg, én fra Berlin, én fra Sverige og én fra Bosnia for å gjøre det. Alle de tre firmaene som jeg vet om her i Oslo hvor det er gipsmakere, er det ingen nordmenn som driver, fordi vi mistet kompetansen som gipsmakere her i Norge da 1970-tallet førte til nedsenkede paneltak. Når man i dag ønsker å rekonstruere de gamle takene fra 1880-tallet, får vi heldigvis håndverkere fra andre land til å etablere seg her, slik at vi kan ivareta den delen av historien som Oslos gamle murgårder er. Det er ikke bare Oppland som har en kulturarv å ta vare på. Den fins også i andre fylker.

Jeg synes det er positivt at statsråden ønsker å bruke det nordiske samarbeidet for å ta vare på spesielt de aller, aller minste fagene, men her står vi faktisk i en europeisk kulturtradisjon, der veldig mange av disse fagene er europeiske fag. Ekspertene på stavkirkebygging fra Maihaugen drar til Tbilisi i Georgia og skjønner plutselig at håndverkerne på folkemuseet i Tbilisi vet hvordan man egentlig bygger stavkirker, ved en byggemetode og hogging som norske kulturarbeidere ikke skjønnte hvordan man kunne få til. De oppdager at i Georgia – ganske langt unna oss – kan de hogge tømmeret på akkurat den måten som man gjorde da de bygde stavkirker her. Vi står i en europeisk kulturtradisjon, spesielt med tanke på mange av disse håndverkernes historie.

Det som er utfordrende, er at veldig mange av dem ikke passer inn i det utdanningssystemet vi har. Det er faktisk sånn at når man lager et arkiv for dem som kan ulike håndverk, er det veldig mange håndverkere som nekter å være i det arkivet, for de synes ikke at det de kan, er fint nok. Det var liksom ikke noe man satte ned på papiret. Men i den andre enden av spekteret finner du steinhoggere som driver på i Nidarosdomen, og som ønsker å ta doktorgrad i faget sitt. Du finner hele spekteret innenfor dette området – fra dem som ikke ønsker å stå i et arkiv fordi det de kan, ikke er fint nok, til dem som ønsker å ta høyskoleeksamen og doktorgrad i de fagene de har. Det må utdanningssystemene våre ta inn over seg.

Den andre utfordringen handler om at veldig mange som har lyst til å jobbe med litt sære håndverk, ikke finner ut det når de er 16 eller 17 år. De finner gjerne ut det når de har jobbet litt og synes at noe av det de har kommet over i sitt yrkesliv, er veldig spennende. Dette er heller ikke vårt utdanningssystem tilpasset.

Det vi må huske på, er at veldig mange av de fagene som vi trodde kanskje ikke kom tilbake, kommer tilbake i nye former. Det gamle salmakeryrket kommer plutselig tilbake ved at noen bruker lærarbeid til kunstuttrykk, på helt andre måter i en moderne tid. Smedene er kanskje ikke så viktige når det gjelder å lage andre ting, men plutselig har smedyrket beveget seg både inn i kunsten og inn i andre uttrykk, så det er veldig mange muligheter for dem som satser på de gamle yrkene for å skape seg et næringsgrunnlag og en framtid basert på det. Da må vi tilpasse utdanningssystemet, ikke prøve å tilpasse dem vårt utdanningssystem.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [13:05:44]: La meg takke for en god debatt, med relativt gode svar fra statsråden. Denne debatten viser at det er et stort engasjement her i salen for disse små fagene.

Utfordringen nå er å omsette det engasjementet videre i praktisk handling, og det er håp om at det prosjektet som nå forhåpentligvis er satt i gang i Utdanningsdirektoratet, kan bidra til det, at vi på ikke så altfor lang sikt kan få en løsning hvor alle de nordiske landene er involvert.

Som jeg har sagt tidligere: Dette er kulturpolitikk og ikke minst næringspolitikk. Det er riktig som statsråden sier, at det er viktig at det er arbeidsplasser når vi utdanner folk til dette, og at det er en illusjon å tro at folk vil velge en utdanning hvor det ikke finnes noen arbeidsplasser. Men la oss se på hvordan vi som statlig myndighet også kan bidra til at det skapes et større marked for disse håndverkene. Vi her i Norge er vel ikke akkurat kjent for å være de beste til å vedlikeholde våre offentlige bygninger, f.eks. Kanskje kunne et mer offensivt vedlikeholdsprogram av offentlige bygninger, kirker og andre kulturminner bidra til et økt behov for en del av disse fagene, slik at det kan skapes bedre fagmiljøer rundt dette.

Jeg håper at konklusjonen på denne debatten vil være at statsråd Halvorsen og det norske kunnskapsdepartementet nå tar en aktiv lederrolle innen dette arbeidet, og at statsråden kan bidra til at vi får en bedre informasjonsflyt mellom Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. Og jeg håper at det blir stilt klare politiske krav til dette prosjektet som nå er satt i gang i Utdanningsdirektoratet, at det er en god kommunikasjon fra norsk side og samarbeid med de andre nordiske land, at utdanningstilbudene tilpasses det behovet som er i fagmiljøene og fagenes struktur, at man ikke bare trekker inn kulturvernmyndigheter, men også næringslivet og de næringsdrivende som er inne i disse fagene. Jeg tror også det er viktig å bedre informasjonen til mulige elevgrupper, altså å bedre informasjonen om hvilke muligheter som ligger innenfor disse fagene.

Da takker jeg for svar på interpellasjonen og for denne debatten.

Statsråd Kristin Halvorsen [13:09:09]: Jeg takker for en engasjert debatt, som viser at det er bred interesse – i hvert fall noen interesserte i alle partier – for det vi nå holder på med.

Dette har vært en debatt hvor det har vært en hedersbetegnelse å være litt sær; det er veldig få andre debatter jeg oppdager det i. Men vi diskuterer jo nå noe som i sin kjerne – små og verneverdige fag – er for litt spesielt interesserte. I det øyeblikket man ikke er for spesielt interesserte lenger, så er man ikke liten og verneverdig. Så vi er avhengig av at det er noen som føler en spesiell interesse, og et spesielt fadderskap, for å utvikle denne sektoren.

Jeg skal nå sørge for at de temaene som har vært oppe i denne debatten, dekkes av det oppdraget som Utdanningsdirektoratet har fått, og gå igjennom det slik at vi er helt sikre på at det treffer i forhold til det engasjementet som Stortinget nå har. Det er flere spørsmål her – rundt hvordan man skal få dette til å passe inn i det norske utdanningssystemet og hva det er rimelig å samarbeide om

i Norden – som vi må følge opp og konkretisere. Når jeg snakker om å se kulturminner og museumsbehov i sammenheng med det vi kan gjøre på opplæring, så er ikke det nødvendigvis for å få offentlig ansatte stukkatører – eller hva det måtte være – men for å se på hva slags oppdrag det kan være. Det vil selvfølgelig være selvstendig næringsdrivende bak som kan tilby dette og som kan ha det som et interessant arbeidsmarked.

Ellers har jeg også slåss med en gammel leilighet, og det lyktes meg den gangen å få tak i en ung kvinnelig norsk stukkatør til å hjelpe meg med det gipstaket, men til min forskrekkelse – når jeg tenker meg om hvor lenge det var siden – kan jeg ikke forvente at hun fremdeles er i akkurat det yrket. Det var den gangen man skulle gjøre om på det som noen hadde funnet ut var en utrolig god idé – noe som het barracudatak, som presidenten muligens har hørt om. Det var en plastpresenning som man strakte fra hjørne til hjørne for å skjule stukkaturen. Så her kan det være fag som plutselig dukker opp igjen med fornyet interesse.

Jeg tror også at det er viktig å ta en runde til og se på den problemstillingen som både interpellanten, Olemic Thommessen og representanten Aksel Hagen fra SV var inne på, som dreier seg om privatskoleløsning og fylkeskommunale løsninger, og hva slags landskap vi er i der. Så må man ved tilnærming til disse problemstillingene se at dette handler om alt som på en måte faller imellom de vanlige «streamede» utdanningsløpene. Det er nettopp derfor det er spesielle temaer, og det kan aktualisere både de voksnes plass i det videregående opplæringssystemet, det kan aktualisere litt ulike stipendordninger osv.

Så jeg tar med meg det som er kommet opp som viktige innspill i denne debatten, og så kommer vi tilbake med fornyet innsats for norsk kulturarv i en europeisk tradisjon.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 3 avsluttet. Jeg er sikker på at den brede enigheten også skyldes at ingen av talerne har vært innom behovet for å verne små og verneverdige partier. Det ville nok gitt en litt annen fart i debatten!

Sak nr. 4 [13:12:44]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å innføre en gaveforsterkningsordning for norske museer (Innst. 173 S (2010–2011), jf. Dokument 8:161 S (2009–2010))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter, og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti, og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegget fra statsråden innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Olemic Thommessen (H) [13:13:51] (ordfører for saken): Dette er altså et forslag fra Venstre – fra Trine Skei Grande og Borghild Tenden – som handler om gaveforsterkning, og gaveforsterkning betyr kort og godt at man har et offentlig tilskudd som knyttes til en gave. I dette tilfellet er det museer, som man har ment er et godt utgangspunkt for å utvikle en slik ordning, og da tenker man seg det slik at når et museum får en gave, utløses det automatisk et offentlig tilskudd – kanskje i samme størrelsesorden. Så ville man jo da – hvis regjeringen hadde vært villig til å gå videre og utrede dette – nærmere kunnet definere hva slags størrelsesordener man eventuelt kunne tenke seg, altså hvordan en slik ordning skulle rammes inn.

Jeg regner med at de enkelte partier får redegjøre for sine standpunkter. For Høyres del synes vi dette er et godt forslag og en viktig sak å utrede. Det handler kort og godt om at dette er en type tiltak som styrker finansieringsgrunnlaget i kulturlivet, og som på en måte gjør det der andre aktører enn staten også er med på å legge føringer. I sakens merknader er det også regjeringspartienes innvending mot dette, nemlig at man ikke har den fulle kontroll med hvor midlene skal gå. Og man mener også at de museene som ikke har fått slike avtaler, vil komme dårligere ut, altså at det blir en forfordeling i forhold til de som har greid å sikre seg gode avtaler og gode gaveordninger.

Fra Høyres side synes vi at nettopp det er et positivt poeng. Vi mener at en slik ordning vil være et godt incitament for museene for nettopp å jobbe med å få gaver inn. Museene skulle være godt egnet for å gjøre nettopp det. Mange typer museer har tilknytning til bransjer, tilknytning til givere av gjenstander – det er veldig vanlig for museer. Slik sett går det an å bygge – hadde jeg nær sagt – miniprojekter rundt enkelte små deler av museumsdriften. Da vil en slik gaveforsterkningsordning være et godt incitament til å styrke grunnlaget for egen drift.

Det ville også bidra til å styrke ansvarsfølelsen generelt, det å få flere private aktører inn i museene ville jo også bidra til å styrke den holdningen som vi vel ønsker skal være til kulturminnevernet, nemlig at vi tar et felles ansvar for å ta vare på kulturarven vår. Det er ikke bare noe vi kan skyve over på offentlig finansierte museer. Vi tror også at en slik ordning vil være veldig stimulerende for bidragsytere. Kommer man opp med en gave eller et beløp, og man vet at det suppleres også fra en annen kilde, vil det være til inspirasjon, fordi man vil se at man da vil få mer gjort for pengene.

Høyre vil støtte forslaget, vi støtter det forslaget som Venstre og forslagsstillerne fremmet, og gjør det sammen med Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. I tillegg vil jeg melde at Høyre også vil stemme for forslagene nr. 3 og 4 fra Fremskrittspartiet, som jeg riktignok må si er litt på siden av denne saken, men som er inne på områder som Høyre har vært opptatt av i andre sammenhenger, og som vi synes det blir litt kunstig å stemme imot, selv om det ikke er temaet i denne omgang. Altså: Vi støtter forslagene nr. 3 og 4.

Arild Stokkan-Grande (A) [13:18:44]: Denne saken berører en viktig del av fellesskapet, vår felles kulturarv, og derigjennom vårt felles ansvar.

Først en liten visitt til merknaden til de borgerlige partiene som jeg finner noe merkelig, og som i og for seg Olemic Thommessen berørte, nemlig at dette ikke alene kan være et statlig ansvar, men at vi alle må føle et felles ansvar for å ta vare på kulturarven gjennom et spleiselag. Ja, det er jo nettopp det vi gjør, og det er jo nettopp det Kulturløftet innebærer, at alle sammen gjennom spleiselaget skatt er med på å finansiere vårt felles ansvar, vår felles kulturarv, og at det ikke bare skal være for de privilegerte å bidra og få oppleve.

Forslaget høres i og for seg uskyldig ut, men jeg mener det vil plukke bort en viktig del av fellesskapet. Det vil føre til en prioritering av de store og populære framfor de små og sære, en fordel for institusjoner i byer framfor institusjoner i distriktene. Det er for meg litt gåtefullt at Venstre, som er mot grasrotandelen fordi det kan gi skjevheter, samtidig foreslår noe slikt som i aller høyeste grad vil føre til skjevheter. Det er ikke indre samhold i Venstres retorikk.

Et eksempel på utfordringer i Distrikts-Norge er jo at vi allerede i dag har mange prosjekter rundt omkring i det ganske land som kunne ha fått mer statlige bidrag hvis de bare hadde hatt mulighet til å få et større innslag av privat kapital. Men de klarer ikke det. Allerede nå er de på maks i forhold til hva de kan få inn av privat støtte. Dette viser noe om utfordringen et slikt forslag vil medføre for næringsfattige strøk.

Et annet eksempel er at mange av kulturaktørene i distriktene allerede bare så vidt klarer seg ved hjelp av sponsorinntekter. Hva om disse i enda større grad skulle vært avhengig av privat kapital? Det er helt sikkert at arbeidet med å skaffe sponsorer, skaffe privat kapital, vil sluke en enda større del av en sårbar administrasjon i disse institusjonene, tid som de heller skulle brukt på å utvikle kvaliteten, utvikle nye spenstige ideer.

Fremskrittspartiet går enda lenger i sine merknader, og jeg mener faktisk at deres politikk vil være en trussel for fellesskapet vårt i Norge. Det vil bli en oppsmuldring, det vil føre til uforutsigbarhet i økonomien for institusjonene, og jeg er redd det vil føre til ensretting. Bare se på merknadene som Fremskrittspartiet skriver i denne saken, at det «blir opp til folk selv å definere de kulturelle uttrykk som man ønsker å støtte». Ja, det ville blitt mer penger til de populære tingene, og langt mindre til det som kanskje er smalt, sært, som mindretallet er opptatt av. Mindretallet vil forsvinne med Fremskrittspartiets politikk. Videre skriver de at dette vil «gi en omfordelende effekt av midlene innen sektoren ved at flere bidrar der de selv ønsker». Ja, klarere kan det nesten ikke sies. Det er nettopp mitt poeng at dette vil føre til skjevfordeling mellom distrikt og by, mellom de populære og de mer smale.

Fremskrittspartiet er så opptatt av friheten. Ja, hva med friheten til folk i distriktene? Hva med friheten til de små mindretallene rundt omkring, som har sine særegne uttrykk? Jeg er redd for at vi vil få flere utstillinger hvor man kjører en safe linje på det man vet blir publikumsvinnere,

og at det blir mindre rom for de smalere uttrykkene. Jeg er også redd for at en slik politikk i tillegg til å smuldre bort fellesskapet vil bli en ganske god og deilig sovepute for en eventuell blå regjering som ikke er så interessert i å videreføre Kulturløftet, og som derfor bare vil si at dette kan museene og kulturinstitusjonene selv klare ved å hente inn privat kapital. Det vil være farlig for fellesskapet, det vil ødelegge manges muligheter til å oppleve kultur i distriktene – og et mangfold. Derfor advarer jeg sterkt mot den politikken.

Ib Thomsen (FrP) [13:23:23]: Det er positivt at mange velger å benytte deler av sin fritid på kultur og idrett, som tilskuere eller som aktive utøvere av idrett eller av hobbyen sin. Ja, noen utfører også frivillig arbeid innenfor kultur.

Kulturlivet skal favne bredest mulig. Det forutsetter et bredt kulturbegrep, slik at folk flest i størst mulig grad får anledning til å delta på sine egne premisser. Det må være et mål for kulturpolitikken. Det må ikke være sånn som Arbeiderpartiets representant nå sto og fortalte, at alt skal dirigeres fra Kulturdepartementet. Det å få flest mulig til å ta del i kulturens mangfold i Norge er viktig, og det er viktig at ikke alt styres fra nettopp Oslo.

Jeg er positiv til forslaget som er kommet fra Venstre, og jeg ser mulighetene for å utvikle museene rundt omkring i hele landet ved at man kan dra inn frivillige og private nettopp til å finansiere det som ikke er finansiert i dag. Men jeg ønsker å gå lenger. En forutsetning for å skape frihet er fravær av tvang, pålegg og press. All kultur må derfor være mest mulig uavhengig av de offentlige myndigheter og styring fra Oslo, som Arbeiderpartiet stadig vekk ønsker. Kulturen som er ensidig basert på offentlig finansiering fra Oslo, har flere uheldige sider, da omfattende offentlig finansiering bl.a. kan føre til at det stilles spørsmål ved om de kulturelle uttrykkene er et resultat av fri utøvelse, eller om de styres fra departementet. At de representerer hva den til enhver tid rådende kulturelle/politiske eliten i Kulturdepartementet anser som god kulturpolitikk, er ikke riktig, slik jeg ser det.

Det eksisterer flere ordninger i dag som stimulerer til en viss frivillig støtte, og dette er helt klart positivt for norsk politikk utover hele landet. Men hele denne ordningen bør styrkes ytterligere for å imøtekomme kulturens egne behov. Når en ser at samarbeid med frivillige og sponsorer rundt omkring i landet har så stor positiv effekt som det har, så er dette viktig.

En del andre land har utvidet og forbedret ordningen i forhold til det systemet vi har i Norge, og de henger ikke etter, tvert imot, kulturen i andre land fungerer veldig godt selv om den ikke styres fra Kulturdepartementet i Oslo. Slike ordninger harmoniserer godt med behovet ute på en del kulturenheter. Det kunne vært klokt å se til land som ligger lenger fremme enn Norge på dette punktet.

Det er i dag ikke stor interesse fra private, verken enkeltpersoner eller bedrifter, for å finansiere kulturen med midler. Alt fra enkeltstående kunstnere, frivillige organisasjoner og nasjonale institusjoner som Nasjonalgalleriet og Nationalteatret kan dra stor nytte av dette. Det bør vi

se på, og denne ordningen bør utvides. 12 000 kr, som det er lagt opp til i dag, er i enkelte tilfeller ikke tilstrekkelig, og det er til forsvinnende liten nytte for de største aktørene. Det er et uforløst potensial til privat medfinansiering innenfor kulturen og frivilligheten i Norge. Mange land har, som jeg sa, kommet langt på dette området, og med stor suksess.

Nasjonal, profesjonell kultur er tungt offentlig finansiert – fra Oslo, fra Kulturdepartementet, med støtte fra Arbeiderpartiet i denne sal.

Jeg vil poengtere at det både her og innenfor frivillige organisasjoner er midler å hente dersom systemet legger til rette for det. Det vil i så fall innebære et enormt løft for kulturen og frivilligheten. Det er entydig positivt at det med en slik ordning i enda større grad blir opp til folk selv å definere de kulturelle uttrykkene som man ønsker å støtte.

Løsningen med utvidet adgang til å trekke fra gaver til kultur og frivillighet på skatten kan hjelpe. Det kan støtte flere, det kan gi mer penger til kulturen. For det første bidrar økte skattemessige incitamenter til å gi en omfordelende effekt av midlene innen sektoren ved at flere bidrar der de ønsker. Man ser det innenfor idretten: De selger reklame på shorts, de selger reklame på rumpa si. Det er vanskelig innenfor museumssektoren. Det er vanskelig innenfor teater. Derfor bør man lage nye ordninger som gjør at de også kan hente inn sponsormidler.

Til slutt vil jeg ta opp forslagene som Fremskrittspartiet er med på eller fremmer alene.

Presidenten: Representanten Ib Thomsen har tatt opp de forslag han refererte til.

Øyvind Håbrekke (KrF) [13:28:45]: Sammen med arkivene og bibliotekene våre utgjør museene infrastrukturen og rammeverket for vår felles hukommelse som samfunn. De forvalter vår historie, vår felles kulturarv og dermed også viktige deler av det verdigrunnlaget som samfunnet bringer videre fra generasjon til generasjon.

Å forvalte de verdiene er ikke et offentlig ansvar. Det er vårt felles ansvar – det offentlige og samfunnet som helhet, oss som enkeltmennesker og ulike deler av samfunnet.

Kristelig Folkeparti vurderer det dit hen at det derfor er viktig å få belyst flere alternative måter som museene kan styrke sin finansiering og sitt livsgrunnlag på. Vi opplever at gaveforsterkning derfor er et relevant forslag. Vi tar ikke stilling til hvordan en sånn ordning i detalj skal utformes, men vi støtter et forslag der man ber regjeringen komme tilbake med en sak om å innføre en sånn ordning. En sånn ordning vil nettopp være en god måte å synliggjøre det på at vår kulturarv ikke alene er et statlig ansvar. Det vil styrke museenes utgangspunkt for å finne private bidragsytere og styrke engasjementet i samfunnet. Det bidrar også til maktspredning og mangfold innenfor sektoren. Så er det selvsagt sånn at en slik ordning ikke skal erstatte offentlig finansiering, men komme som et supplement til offentlig finansiering som vi allerede har.

Det er litt forunderlig å høre på Arbeiderpartiets svar for sin holdning i saken. Det er private penger i rikt

monn rundt omkring i samfunnet, ikke fordi jeg tror noen er i tvil om det, men det kan være nyttig å minne om at det faktisk er sånn at de pengene som finnes rundt omkring i samfunnet, ikke er statens eiendom, ikke er det offentliges eiendom. Vi har våre verdier, vi har våre eiendommer, noen har gjort det bra, og noen har ikke gjort det fullt så bra, verdier går i arv fra generasjon til generasjon, noen har mye, og noen har lite, og vi ønsker å bruke det til samfunnets beste rundt oss. Man får nesten inntrykk av, når man hører på representanten Stokkan-Grande, at dette er et problem, at det er et problem at folk ønsker å disponere disse pengene rundt omkring, og at de som velger å disponere disse pengene, kan utgjøre en slags skjevfordeling hvis de bruker pengene til noe. Man aner en slags sosialistisk tanke bak, at det egentlig er et problem at det i det hele tatt finnes privat eiendom og privat kapital som kan disponeres til enkelte formåls glede. Vi har merket i andre sammenhenger også at det anses som et problem at vi har kommersielle aktører som f.eks. enten ønsker å støtte kulturformål, som ønsker å investere i helsetjenester, som ønsker å investere i barnevern og barnehager. Vi kunne ha nevnt ideelle aktører i denne sammenhengen også som ønsker å være med. Det er mange private aktører som ønsker å være til stede når det gjelder både ren forretningsdrift og samfunnsnyttige formål. Det er ikke et problem, det er en del av et naturlig velfungerende samfunn.

Så vil jeg nevne at når det gjelder forslagene nr. 3 og 4, fra Fremskrittspartiet, støtter ikke Kristelig Folkeparti disse forslagene. Kristelig Folkeparti er en varm forsvarer, og vil være en varm forsvarer, av gavefradragsordningen for frivillige organisasjoner. Vi fremmet senest i forbindelse med statsbudsjettet et forslag om å doble dette fradraget fra 12 000 til 24 000 kr. Forslaget fra Fremskrittspartiet innebærer en endring av ordningen som Kristelig Folkeparti ikke er klare for å gå inn for. Vi mener at ordningen er målrettet slik den er i dag for frivillige organisasjoner, og viser til våre forslag ved behandlingen av statsbudsjettet.

Gina Knutson Barstad (SV) [13:34:09]: SV deler mange av de perspektivene og betraktningene som representanten Stokkan-Grande tok opp i sitt innlegg. Representanten Håbrekke var innom at han synes at det var en litt skummel sosialistisk retorikk, men det er ikke alle i denne salen som synes det er så skummelt med sosialisme.

Det er jo allerede slik at de som er velbemidlet, og de som har mye penger i Norge, kan støtte den kulturen de ønsker. Det er jo bra, men det som ligger i dette forslaget, er å gi de som har mye, enda mer makt, ikke bare over egne midler, men også over de midlene som staten forvalter – de midlene som vi i fellesskap har samlet inn, og hvor vi i fellesskap skal bestemme hva slags kulturformål som er viktige. Det er alltid en diskusjon om hva som er kultur, hvor kulturinstitusjonene skal ligge – alle disse debattene har vi jo i salen. Jeg synes det er bra at demokratiet forvalter de felles skattepengene som vi har levert inn.

Igjen må jeg også innom representanten Ib Thomsens innlegg som representerer høyresiden, som presenterer marked som valgfrihet. Representanten Håbrekke mente at

det var selvsagt at dette skulle være et supplement til Kulturløftet og ikke noen erstatning. Men Fremskrittspartiet kutter jo 1 mrd. kr i Kulturløftet i sitt alternative budsjett, og da skjønner jeg at de har behov for å finne alternative finansieringsmetoder.

Det er gjennom oppfølging av Kulturløftet og gjennom oppfølging av museumsmeldingen at vi skal styrke denne sektoren. Derfor kan ikke SV støtte det forslaget som ligger på bordet i dag.

Trine Skei Grande (V) [13:36:15]: Jeg tilhører nok også dem i salen som synes at sosialisme er oppriktig skummelt. Jeg tror nok det må være lov til å syns også det her.

Venstres mål med dette forslaget er å få til et større folkelig engasjement, et større og bredere ansvar, og få folk til å bry seg også om kulturinstitusjonene sine. Vårt andre mål er å få til mer penger i sum til kultur. Jeg syns at Håbrekke holdt et veldig godt innlegg om maktspredning når det gjelder kulturen, som jeg syns er tankevekkende. Når det gjelder hele innretningen av Kulturløftet, er det snakk om bare å plusse på ordningen uten å tenke på at dersom staten blir en så stor bidragsyter, bør det føre til at staten fordeler midler på en slik måte at man også sprer makt. Jeg syns det er en debatt vi nesten ikke har hatt her i salen. Det har vært en debatt her i salen om at mer penger er fint og flott, og det er vi alle enige om. Vi i Venstre har lagt inn mer penger til Kulturløftet i hvert eneste budsjett, men vi har ikke hatt noen debatt om hvordan dette sentrerer makt i et samfunn når kultur er en så viktig yttringsfrihetskanal som den faktisk er.

Så må jeg si at jeg vet ikke om det var morsomt eller om det var litt trist å høre på Stokkan-Grande. Det var tydelig at her mangler det litt på kunnskapen på feltet. Jeg har reist mye rundt om i Museums-Norge. Jeg har besøkt mange museum. Jeg har aldri møtt noen museumsansatte som har vært imot denne ordningen. Og for å si det sånn: Hvis man kunne gått inn og analysert hvem det er som får mye penger fra enkeltpersoner, hvem det er som har klart å reise midler til prosjekter, viser det seg at det faktisk ikke er i byene det har skjedd. De store enkeltdonasjonene har kommet til små distriktsmuseer, til små bygdetun, fra utflyttede norskamerikanere og noen som brenner for dette. Det er faktisk i distriktene det har skjedd. Det er ikke de populære og store tingene. Den største donasjonen i min tid som kulturbyråd var til emaljesmykkesamlinga i Kunsthistorisk Museum – emaljesmykkesamlinga! Den er ikke veldig populær, den er ikke veldig stor, og det har ikke vært mange store utstillinger med den. Så disse påstandene er faktisk feil.

Det hadde vært mulig for regjeringa, hvis man hadde hatt et åpent sinn, å si at den var for en slik gaveforsterkningsordning hvis det var gode prosjekter. Man kunne laget en godkjenningsordning for hvilke prosjekter som faktisk kunne få utløst statlig medfinansiering av et sånt gaveforsterkningsfond. Hvis det er veldig viktig for regjeringa å bestemme over alle kronene, kan den faktisk gjøre det med en slik modell. Det vi har lagt inn, er et veldig åpent forslag for også å kunne lage sånne ordninger, slik

at det f.eks. bare var for museum på steder med 5 000 innbyggere som fikk lov til å samle inn – hvis det var veldig viktig å få det til veldig små steder.

Det er mulig å foreta denne styringa hvis man ønsker. Men dette har blitt en ideologisk kamp. Dette er private penger, og da er det *mot* fellesskapet. Det er faktisk *for* fellesskapet. Det vil gi mer penger til fellesskapet. Det vil gi mer penger til de tingene som ellers ikke er populære. Det gir mer penger til kultur, og det ville ha styrket Kulturløftet til regjeringa. De kunne hatt mer å skryte av ganske enkelt.

Den rareste av alle merknadene i innstillinga er nok den første merknaden fra regjeringspartiene, der det heter at man er imot at «statlige midler blir styrt av private givere». Det jeg syns blir spennende, er å se om alle de andre gaveforsterkningsmodellene blir avvirket av regjeringa – om f.eks. gaveforsterkningsordninga på forskningsfeltet nå står for fall. Innenfor helseområdet går faktisk private inn og styrer hva det skal forskes på. Det syns regjeringa er greit – det er ikke prinsipielt feil. Men hvilke gårdsbygninger man skal renovere i hvilken rekkefølge på et gårdstun, er det veldig viktig at staten får bestemme. Men hvilke deler av kreftforskninga vi skal videreføre – der lar vi gjerne private styre. Dette henger ikke på greip – virkelig ikke!

Så må jeg kommentere Fremskrittspartiets forslag: Jeg er enig i intensjonen i mange av Fremskrittspartiets forslag, men Venstre stemmer nok ikke for forslagene, da de følges av merknader som vi ikke syns passer Venstres tilnærming til feltet.

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:41:24]: Det ideologisk interessante i denne kulturpolitiske diskusjonen handler for så vidt ikke om hva representanten fra SV og representanten fra Venstre mener om begrepet «sosialisme». Det mest interessante er at Kristelig Folkeparti, Venstre og Høyre i denne diskusjonen ikke velger å markere avstand til Fremskrittspartiet – Fremskrittspartiet som har en politikk hvor de ønsker at dette skal være den form for offentlig støtte vi skal komme med, altså gaveforsterkning. Det vil etter min mening være brudd med hele den norske kulturpolitikken, og det vil være en ulykke for alle de lokale ildsjelene og for museumsansatte som jobber for å ta vare på vår kulturarv.

Jeg er stolt over det vi har gjennomført i Kulturløftet, en økning i budsjettene til museene med 84 pst. Selv om vi har bevilget mye penger til Kulturløftet, 68 pst., overgår vi altså 68 pst. i bevilgningen til museene. Det vi gir til museene, er altså enda mer. Det har ført til, og her er jeg totalt uenig med representanten fra Fremskrittspartiet, at vi tar vare på våre kulturhistoriske bygninger i langt større omfang enn andre land.

Det som er tilfellet med statsbudsjettet vi vedtok i fjor høst, som gjelder for inneværende år, er nettopp at vi har klart å prioritere bygningsvern, spesielt langs kysten. Nå har vi bevilget mer penger til Ryfylke Museum, som har et stort ansvar for å gi råd til andre museer når det gjelder bygningsvern. Vi har gitt penger til Vest-Telemark Museum. Hvis vi ser på de museene som har fått støtte, er jeg

helt uenig i det representanten Skei Grande sier om at dette har ført til en maktkonsentrasjon. Snarere tvert imot. Før var det slik at man i denne sal eller i Kulturdepartementet bestemte hvilket museum som skulle få hvilke midler. Det var detaljstyring av kultursektoren. Men etter at vi har fått en museumskonsolidering, har vi faktisk overført makten lokalt. Vi har sagt i budsjettet for inneværende år at vi skal gi mer penger til de museene som har store utfordringer, på kysten, som har mange bygninger. Så er det det enkelte museum lokalt som tar avgjørelsen om hvilke museer de skal restaurere. Det er desentralisering av makt.

Jeg er glad for at det er bred politisk enighet om å ta vare på museenes utfordringer, og forslagsstillerne peker særlig på samlingsforvaltning og bygningsvern. Vi har lagt noen viktige føringer også når det gjelder økningen til bygningsvern. Museene skal arbeide bevisst med dokumentasjon og videreføring av den immaterielle kulturarven knyttet til bygningsvernet. Kunnskap og ferdigheter er helt avgjørende for å holde kulturarven ved like.

Det skal altså være kunnskapsbasert. Jeg er glad for at vi har en politikk hvor vi skal legge vekt på de faglige vurderingene som gis oss om hvilke museer som skal tilføres økte midler. Det er ikke markedet som skal bestemme, men de som har gode faglige argumenter for hvor det trengs størst innsats.

Jeg har også gitt Ryfylke Museum i oppdrag å utrede bygningsvernet ved museene i deres fylke. Det skal utvikle en metodikk som skal kunne tas i bruk også i andre fylker. Vi har de siste årene prioritert flere investeringsprosjekter som bidrar til bedre samlingsforvaltning ved museene. Eksempler er regionsmagasinet ved Sunnmøre Museum, Kompetansesenter for Museum og Arkiv i Vestfold og Aust-Agder kulturhistoriske senter. Når det gjelder den varslede planen for samlingsforvaltning, vil vi få et dokument fra Kulturrådet innen 1. juli i år. Her vil vi få status for hele bredden av gjenstandskategorier samt en vurdering av tiltak og plan for videre utvikling av museenes samlingsforvaltning.

Som man skjønner, har jeg stor tro på de virkemidlene som vi har til rådighet. Bruker vi dem på en god måte, får vi til mye. Derfor har jeg mindre tro på den typen virkemidler som representantene Skei Grande og Tenden foreslår. En ordning med gaveforsterkning vil innebære at fordeling av statlige midler i mye større grad blir påvirket av private givere. Mens representanten Skei Grande til stadighet er oppe på denne tallerstolen og argumenterer knallhardt mot grasrotandelen innenfor Norsk Tipping fordi det fører til en skjevfordeling, vil hun altså her innføre ytterligere makt til giver gjennom at også staten skal matche det beløpet som giver kommer med. De som har private givere i ryggen, vil stille først i køen og være sikret ekstra offentlige tilskudd. Det mener jeg er uheldig. Det vil ikke føre til en god samlingsforvaltning, og at de bygningene som har størst behov for å bli tatt vare på, blir det.

Presidenten: Ikke overraskende blir det replikkordskifte etter dette innlegget.

Ib Thomsen (FrP) [13:46:29]: Vi har en ordning i dag som kan gi støtte til kulturen, og det er gjennom private midler. Noen mener det vil bli mer til flere og at museene også vil dra nytte av dette. Gaveforsterkningsordningen er en tilleggsordning som jeg synes er meget, meget bra, og jeg synes det er synd at man ikke ønsker å vurdere eller se på ordningen, som gjør at man kan få mer ut av hver krone.

Operaen er et eksempel på en institusjon som mottar privat støtte. De mottar veldig mye penger, og klart: Det går på bekostning av andre. Det er klart at de tar fra andre når de tar så mye sponsormidler som de gjør. Men dette er en ordning som statsråden synes er helt ok, og nærmest oppfordrer til. Men jeg vil si én gang til: Den tar fra andre. Noe mer penger til museene på nye ordninger er statsråden altså ikke villig til, har jeg forstått, men på hvilke andre områder ser statsråden at hun kan samarbeide med private når det gjelder museumssektoren?

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:47:37]: Dersom Fremskrittspartiet hadde fått gjennomslag for sin politikk, ville jo Operaen – som representantens parti i sin tid stemte imot – få, som representanten var inne på, mye sponsormidler. Med Fremskrittspartiets politikk ville de fått enda mer offentlig støtte. Det er helt klart at dette i større grad ville gått på bekostning av mindre kulturinstitusjoner. Med den politikken som Fremskrittspartiet her argumenterer for, vil man altså ikke nå de ønskede målsettingene når det gjelder å spre kulturmidler. Da vil de institusjonene som har mye sponsormidler fra før, få ytterligere midler.

Det er helt åpenbart at vi ønsker mer sponsormidler, men at det i tillegg skal styre de offentlige budsjettene, mener jeg vil være galt. Vi har de siste årene lagt vekt på å spre bl.a. opera rundt omkring i hele Norge. Det hadde vi ikke fått til uten en offentlig kulturpolitikk, der vi har lagt vekt på et kulturloft og at det skal være styrende for hvordan midlene fordeles.

Olemic Thommessen (H) [13:48:42]: Statsråden pekte i sitt innlegg på en stor utfordring for norske museer, og det handler om vedlikehold av bygninger. Bygningsvernet, som jo er en stor utfordring generelt, landet over i og for seg, er faktisk ikke mindre på museene, det være seg på Norsk Folkemuseum, på Maihaugen eller på mange bygdetun, hvor det er enorme vedlikeholdsutfordringer. Det betyr at det må mye midler til, atskillig mer midler og flere penger enn det jeg tror noe kulturloft noen gang vil kunne komme opp med, selv om det har vært store økninger.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hvordan tenker hun seg at slike utfordringer skal løses hvis man ikke skal ta private aktører i bruk? Når det gjelder en sånn ordning som er beskrevet her, kunne man ikke engang tenke seg å gjerde den inn, slik at den lå innenfor en ramme som var akseptabel?

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:49:55]: En slik godkjenningsordning som representanten Skei Grande er inne på, ville føre til ytterligere byråkrati, slik at det ikke ville føre til noen forenkling.

Jeg er for samarbeid med private. Jeg er bare motstander av at når private gir penger, skal det også styre de offentlige kulturbudsjettene, for de må være styrt på faglig grunnlag, ut fra hvor behovene er størst. Det er mange museer som har mange små bygninger. Ryfylke Museum er et sånt eksempel. Der er det dyrt å drive museum. Det er få mennesker med stor økonomisk kapital, og da må vi være sikre på at pengene går dit behovene er størst. Så legger vi nå til grunn en plan hvor vi i sterkere grad bidrar til samarbeid mellom de ulike museene. Konsolideringen har også gjort at man kan ansette fagpersoner som kan jobbe med flere museer innenfor ett og samme område. Det bidrar til bedre faglig utnyttelse av ressursene.

Øyvind Håbrekke (KrF) [13:51:00]: Jeg har for så vidt ikke noe problem med at det ikke er enighet mellom Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene på dette punktet. Her skiller vi lag. Og det er for så vidt greit nok at man inntar et annet standpunkt – det har jeg respekt for. Men det er argumentasjonen fra flertallet som jeg kanskje har enda større problemer med enn selve stemmegivningen, fordi man her med veldig store ord problematiserer at i det hele tatt privat engasjement faktisk bidrar til å prege hvor det havner ressurser innenfor museumssektoren. Statsråden er jo litt mer nyansert i sin argumentasjon, men hun omtaler jo også disse private gavene som «markedet» som ikke skal styre hva slags løft som gjøres.

Jeg har i grunnen et ganske enkelt spørsmål: Er private gaver til museum et problem, eller er det et gode?

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:52:11]: Private gaver til museum er et gode, men det bør ikke styre de offentlige kulturbudsjettene. Det bør være basert på faglig grunnlag og folkevalgte prioriteringer.

Trine Skei Grande (V) [13:52:37]: Jeg merker meg at regjeringa synes det er morsommere å ha rikinger med i næringspanelene til næringsministeren enn å ha dem med som bidragsytere i kulturen. Det er i og for seg greit.

Det jeg nå lurer veldig på, ut fra den harde ideologiske linjen og den klare prinsipielle holdningen som kulturministeren gir uttrykk for, er om hun i regjeringa vil ta initiativ til å få fjernet de andre gaveforsterkningene, som f.eks. gaveforsterkning innen forskning. Hvis det er veldig farlig at private påvirker prioriteringer innenfor kulturen, antar jeg at påvirkning på forskningsområdet helse og andre viktige forskningsområder vil bli enda farligere. Mitt spørsmål er: Vil kulturministeren ta et sånt initiativ i regjeringa?

Statsråd Anniken Huitfeldt [13:53:23]: Svaret er nei.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Olemic Thommessen (H) [13:53:53]: Jeg er litt overrasket over hvor truende regjeringspartiene oppfatter dette forslaget som, et forslag som fremstår som nokså uskyl-

dig. Det er et utredningsforslag på noe som det er fullt mulig å gjerde inne i alle ender og å ivareta svært mange hensyn – dersom man ønsket å gjøre det. Men det er lik som en veldig bastant motstand, med en veldig ideologisk begrunnelse. For meg oser dette av manglende forståelse. Det sier jeg fordi det kanskje er litt drøyt å si manglende kunnskap om hva museumsfeltet handler om.

Statsråden er stadig inne på at man er redd for at dette ikke skal skje på faglig grunnlag. De fleste store museer tar ikke imot hvilken som helst gave. De fleste store museer har faktisk en komité – det har iallfall alle kunstmuseer som jeg vet om – som vurderer om de gavene de får, er noe de vil ta imot. Slik sett er det faglige perspektivet ivaretatt, og jeg ville ikke bekymre meg et sekund for at noen ville legge det på strekk.

Så må jeg minne om de fleste norske museers historie. Hvor kommer de fra? Det var ikke staten som bestemte opprettelsen av veldig mange av dem, hvis noen. Langt de fleste – for ikke å si alle – er startet av ildsjeler, av grupperinger av mennesker eller av fagmiljøer. De fleste store museer – for ikke å snakke om mange bygdetun og små museer – drives av venneforeninger eller av frivillige grupper, eller de springer ut av bransjer. Vi har kjøretøymuseum. Innenfor samferdsel og innenfor sjøfart har man museer hvor bransjene stiller opp og tar ansvar for kulturarven på sine interesseområder. Det er en ganske grov desavuering av denne innsatsen å mistenke dem for ikke å bidra til faglighet eller ikke å bidra til å bygge opp noe som er viktig for fellesskapet.

Jeg synes regjeringspartiene kanskje burde gå litt i seg selv og se på hvilken størrelsesorden, altså hvilken dramatik, som skulle ligge i forslaget fra Venstre. Det burde vært vist større åpenhet på et felt som i sannhet er ganske mye styrt. Konsolideringsordningen har ført til en sterkere sentral styring. Gjennom ABM-utvikling, nå Kulturrådet, legges det føringer for utviklingsmidler og forskningsmidler. Det er utstillingstilskudd. Det er en rekke mekanismer som gjør at man opplever styringen sentralt fra. Og den viktigste innvendingen mot konsolideringen mange steder var jo at de frivillige som gjorde en innsats, og de ildsjelene som sto bak museene, følte seg satt på sidelinjen. Her kunne man ha bidratt til å råde litt bot for det. Jeg merker meg at det ønsker man ikke.

Arild Stokkan-Grande (A) [13:57:19]: Først en visitt til Håbrekke og i og for seg også Thommessen, som jeg føler vrir på det som er sagt fra denne talerstol. Så vidt jeg har hørt, er det ingen her som har gitt uttrykk for skepsis mot private gaver. Men at det skal bli en vesentlig del av finansieringen av norske museer, og at det videre skal bli styrende for offentlige tilskudd, er vi veldig skeptisk til.

Så til Trine Skei Grande, som har vært på reise fot i Distrikts-Norge og besøkt museene. Hun kan jo ta en tur til Nord-Trøndelag, sitt opprinnelsesfylke og mitt hjemfylke, se på bygdemuseene der og høre hvilke utfordringer de står overfor. Hun vil kanskje få seg noen overraskelser. Et prosjekt som f.eks. Remmastrauman, som strever med å få penger fra Kulturminnefondet, kan få atskillige tusen kroner hvis de bare klarer å øke det private tilskud-

det. Men i en næringsfattig region, hvor det heller ikke er særlig mye privat kapital, og hvor man allerede er på marginen fordi ildsjeler har slitt seg ut på prosjektene, er det nesten ikke mer å hente gjennom privat kapital. Hvis det skal bli styrende for hva man får av offentlige tilskudd, er vi på ville veier, etter mitt syn.

La oss ta Ytterøy Bygdetun – et eksempel fra mitt hjemsted, med 400 innbyggere – drevet ene og alene av ildsjeler. Så skal vi i tillegg si at hvis det skal bli noen utvikling her, må det være gjennom privat sponing av de menneskene som allerede har brukt tusenvis av timer for i det hele tatt å vedlikeholde bygningsmasse og holde museet i drift. Da er det bedre at fellesskapet sier at dette er en viktig innsats som vi ønsker å stimulere til, og backe opp de mange ildsjelene som vi har rundt omkring i landet.

Ib Thomsen og Trine Skei Grande sier at forslaget innebærer at det bare skal bli mer til flere. Det er interessant å høre. Ib Thomsen sier det bl.a. i sin replikk til statsråd Anniken Huitfeldt. Men samtidig vet vi at Fremskrittspartiet har foreslått å kutte 1 mrd. i kulturlivet. Det er et regnestykke som det er utfordrende å få til å gå i hop. Jeg synes det ville være interessant å få høre: Betyr dette at de borgerlige partiene, med Høyre og Fremskrittspartiet i spissen, nå sier at de ønsker å opprettholde Kulturløftet, at det ikke skal komme kutt der? I så fall er det en interessant nyhet. Hvis de ikke kommer på talerstolen og bekrefter at så er tilfellet, er dette egentlig bare et fordekt forslag for å sikre finansiering av museumssektoren gjennom privat kapital i stedet for offentlig kapital. Det er en ærlig sak, men jeg synes de kan komme opp hit og si det.

Olemic Thommessen (H) [14:00:16]: Høyre mener ikke – og heller ikke Kristelig Folkeparti eller Venstre – at dette er en ordning som skal gå på bekostning av de tilskuddene som gis til museene. Det fremgår tydelig av sakens merknader. Hvis man tenker litt på hvilke ordninger som foreslås, vil man ganske fort skjønne at det ikke vil bli sånne beløp. Hvis man formulerer en løsning som dette, snakker vi om relativt små beløp. Det er ikke noe som tilnærmevis ville dreie seg om de tilskuddene som gis til museene i dag. Det vil være en utvidet form for gavetilskudd som vi allerede har i visse ordninger innenfor frivilligheten. Så vil man kunne legge inn terskler for dette som ville gjøre en slik ordning håndterlig. Så jeg synes det manes frem spøkelser som det ikke er grunnlag for.

Et perspektiv som man forbigår i stillhet, er rett og slett at de offentlige tilskuddene som vi med rimelighet kan forvente kommer, også innenfor Kulturløftets ramme, ikke vil være tilstrekkelig for å løse mange oppgaver innenfor museumsfeltet. Det betyr at det vil være naturlig å se seg om etter en del andre måter. Da synes jeg dette er et godt forslag.

Vi utfordres på om vi vil opprettholde Kulturløftet. Jeg vil minne om at Kulturløftet er bygd på Valgerd Svarstad Hauglands kulturmelding. Så har det utformet seg videre derfra. Men selv om vi hadde et litt forskjellig utgangspunkt på det tidspunktet, var det en bred enighet i Stortinget om at det skulle gjøres et løft på kultur. Mens dagens regjeringspartier den gang sa vel 1 mrd. kr, tror jeg

at daværende regjeringspartier sa ca. 800 mill. kr. Vi ville ikke sette den ene prosenten, men ellers var vi også for betydelige løft.

I de årene som har gått siden, har de daværende regjeringspartiene, sammen med Høyre, faktisk oppfylt de løftene som vi ga i forbindelse med behandlingen av kulturmeldingen. Vi har støttet hver eneste krone som regjeringen har foreslått. Vi har sågar hatt mer penger til enkelte av disse områdene. Ved enkeltbudsjetter i de årene som har gått, har Høyre f.eks. hatt mer penger til museene enn det regjeringspartiene har hatt. Så det å begynne å dra opp her at man liksom skal kutte ut tilskuddene til museene, synes jeg er å konstruere en problemstilling som ligger i grenselandet for hva som er hederlig. Det er synd at regjeringen ikke er villig til å være noe kreativ når det gjelder hvordan man skal bøte på problemene i museumsbransjen. Her hadde man hatt en god mulighet.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt presidentplassen.

Øyvind Håbrekke (KrF) [14:03:36]: Først vil jeg bemerke at det som det gjøres forsøk her på, altså å gjøre dette til en slags debatt om kursen videre i kulturpolitikken og satsingen på offentlige kulturbudsjetter, er en ren avsporing. Jeg viser bare til merknadene i denne saken som vi behandler her, som sier en del om betydningen av offentlige tilskudd. Jeg viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett – og for så vidt til de andre opposisjonspartiernes egne statsbudsjett – som taler for seg om hvilken retning vi ønsker i kulturpolitikken. De viser en minst like offensiv satsing på offentlige tilskudd, og vi for vår del går til dels enda lenger enn det regjeringen har gjort.

Jeg har ikke noe ønske om å trekke ut debatten så mye lenger, men jeg vil si til representanten Stokkan-Grande: Nei, jeg er ikke interessert i å forvrengte eller vri på det som blir sagt i debatten. Jeg synes det er nyttig å få presisert, på bakgrunn av de innleggene som er holdt innledningsvis, at man synes det er positivt med private gaver til museumssektoren, men at man ikke ønsker at det igjen skal påvirke de offentlige midlene. Det er et ærlig og greit standpunkt. Men vi har hørt en betydelig problematisering av at det private engasjementet fører til en slags skjevfordeling – at de som gir gaver, på en måte påvirker den totale satsingen og hvor den satsingen blir styrt, mens det man ønsker, er at det er de faglige hensynene som skal være førende. Den problematiseringen synes jeg er et problem, for å si det sånn. Realiteten er at de gavene rett og slett reflekterer at vi har et felles ansvar for kulturarven vår, for vår felles historie og for vår kollektive hukommelse.

Representanten Stokkan-Grande nevnte bygdemuseene. Ja, de er stort sett et resultat av en enorm frivillig dugnadsinnsats for å få disse museene og viktige arenaene til å fungere. Det er jo fordi enkeltmennesker enten investerer sine penger eller sin tid og sin innsats for at nettopp de museene skal bestå. Uten offentlige, faglige vurderinger bestemmer de at de vil legge sin innsats akkurat der. Nettopp derfor består de museene, og de museene lever videre. Det er et resultat av private valg

og private vurderinger som blir gjort, og heldigvis for det.

Jeg synes vi skal være litt varsomme med å problematisere det at enkeltmennesker gjør valg som påvirker hvordan Kultur-Norge og Museums-Norge ser ut. Det er kjempeflott at vi tar et felles ansvar. Fortsatt ja til offensiv satsing over offentlige budsjetter og et stort engasjement landet rundt er viktig både økonomisk og tidsmessig for at Museums-Norge skal leve aktivt videre.

Presidenten: Representanten Arild Stokkan-Grande har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Arild Stokkan-Grande (A) [14:06:59]: Jeg skal være kort.

Representanter fra Høyre og Kristelig Folkeparti er ikke overraskende unnvikende når det gjelder min utfordring, hva dette faktisk representerer, og kaller det uinteressant å se på hva man legger i bunn i forhold til Kulturløftet. Nei, det er overhodet ikke uinteressant. Hvis en spør alle i museumssektoren om de vil ha mer penger, tror jeg svaret er åpenbart. Men hvis du spør: Vil dere samtidig at en kutter 1 mrd. kr i Kulturløftet? Da tror jeg svaret blir ganske annerledes. Slik sett er det interessant å vite om det er Fremskrittspartiets kulturpolitikk som skal gjelde, eller om det er Høyres og Kristelig Folkepartis kulturpolitikk som skal gjelde. Jeg oppfatter Høyres og Kristelig Folkepartis signaler som at de stenger døra for det Fremskrittspartiet har foreslått i sitt alternative statsbudsjett. Det er en interessant nyhet. Da har Fremskrittspartiet mindre å bruke på andre formål. Men med den unnvikende holdningen de har, er jeg stygt redd for at fasiten blir en ganske annen, og at Kultur-Norge ser ut til å havne i en kulturgrøft istedenfor at det fortsatt blir et kulturløft.

Presidenten: Representanten Øyvind Håbrekke har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Øyvind Håbrekke (KrF) [14:08:11]: Takk for det, president, jeg trenger heller ikke mer, for jeg synes vi har fått fram argumentene i saken.

Det representanten Stokkan-Grande prøver seg på, er jo en ren avsporing, for det er slått fast i merknadene hvordan vi betrakter denne ordningen i forhold til offentlige tilskudd. Vi har levert våre alternative statsbudsjetter, og regjeringsflertallet har stemt imot våre forslag til økninger på kulturbudsjettene. Det gjenspeiler vår politikk.

Argumentene for forslaget er ført i pennen i innstillingen, og at de rød-grønne velger å stemme imot det, er helt greit. Men at man da prøver å gjøre dette til et slags kursvalg om enten et kulturløft eller en kulturgrøft, med referanse til ett av opposisjonspartiernes alternative budsjetter, er selvsagt en ren avsporing. Vår holdning er referert i innstillingen og i våre alternative budsjetter. Det er der vi står. La oss da gå til votering over det som er selve saken.

Solveig Horne (FrP) [14:09:27]: Jeg skal prøve å være kort.

Dette er en total avsporing av hele debatten. Det er et viktig forslag som foreligger fra Venstre, som Stokkan-Grande nå prøver å gjøre til noe helt annet.

Jeg skulle ønske at denne saken hadde fått en helt annen behandling i forhold til det som er intensjonen i forslaget, ved praktisk å åpne for at museumssektoren og kultursektoren kunne fått mer penger å rutte med enn de har i dag. Man begynner å svartmale og si at Fremskrittspartiet kutter 1 milliard kr i forhold til sitt budsjett. Da vil jeg be Stokkan-Grande gå og lese det alternative budsjettet til Fremskrittspartiet. Fremskrittspartiet har ikke den store veksten i kultursektoren. Likevel er årets budsjett fra Fremskrittspartiet like stort som – hvis ikke det er høyere enn – det som tidligere kulturminister Giske ble hyllet av kultursektoren for, for bare fire år siden. Det er faktisk en økning i forhold til det vi hadde i fjor.

Fremskrittspartiet har en litt annen innretning på sitt kulturbudsjett. Det er ikke dermed sagt at vi vil kutte så mye i museumssektoren. I Fremskrittspartiets budsjett har vi faktisk latt være å flytte på en del prosjekter i museumssektoren, men vi har gått på en del administrative ting.

Dette er et veldig bra forslag, og det er synd at det ikke har fått en mye mer verdig behandling. Forslaget åpner faktisk for at museumssektoren og kultursektoren kan få mer midler, for vi vet at det er sårt tiltrengte midler. De skulle hatt mye mer enn de får i dag, og vi vet at det er veldig mange givere der ute som ønsker å bidra. Og det er ikke dermed sagt at det blir en rasering, slik som sosialistene i denne salen har klart å få det til å framstå som.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

(Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er vi klare til å votere.

I sakene nr. 1–3 foreligger det ikke noe voteringssskjema.

Votering i sak nr. 4

Under debatten er det satt fram i alt fire forslag. Det er:

- forslag nr. 1, fra Ib Thomsen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 2–4, fra Ib Thomsen på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres først over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak om heving av grensene for fritak for inntektsskatt for økonomisk virksomhet i frivillige, ideelle institusjoner og organisasjoner.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 88 mot 27 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.20.49)

Presidenten: Det voteres så over forslagene nr. 3 og 4, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak om en heving av skattefradraget for gaver gitt til kulturutøvere og institusjoner, idrettslag og frivillige, ideelle organisasjoner.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak om å utvide rammene for hvilke aktører som kan omfattes av fradragsordningen for gaver gitt til kulturutøvere og institusjoner, idrettslag og frivillige, ideelle organisasjoner.»

Høyre har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 71 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.21.21)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:161 S (2009–2010) – representantforslaget fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å innføre en gaveforsterkningsordning for norske museer – bifalles ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremlegge sak om å innføre en statlig gaveforsterkningsordning knyttet til private donasjoner til norske museer.»

Venstre forventes å støtte forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 66 mot 49 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.22.19)

Sak nr. 5 [14:22:31]

Referat

1. (176) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om endringer i lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen (Lovvedtak 5 (2010–2011))

2. lov om endringer i einingsregisterlova og føretaksregisterlova (Lovvedtak 37 (2010–2011))
– er sanksjonert under 21. januar 2011.
Enst.: Vedlegges protokollen.
 2. (177) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagrun Eriksen, Kjell Ingolf Ropstad, Geir Jørgen Bekkevold og Rigmor Andersen Eide om innføring av mobbeombud i alle landets fylker (Dokument 8:73 S (2010–2011))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
 3. (178) Styrking av investeringstilskotet til omsorgsbustader og sjukeheimplassar (Prop. 65 S (2010–2011))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen
 4. (179) Endringer i valgloven og kommuneloven (ombudsplikten, forsegling av valgurner mv.) (Prop. 64 L (2010–2011))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
 5. (180) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trældal, Per-Willy Amundsen og Jan-Henrik Fredrik-
sen om et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftsnæringen (Dokument 8:74 S (2010–2011))
Enst.: Sendes næringskomiteen.
 6. (181) Utbygging og finansiering av rv 80 Lødingvikan i Bodø kommune i Nordland (Vegpakke Salten fase 2a) og auke av fullmaktsgrensa for forskottering i 2011 (Prop. 63 S (2010–2011))
Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.
 7. (182) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Høglund, Karin S. Woldseth, Mazyar Keshvari og Kari Storstrand om innstramming i sanksjonene overfor regimet i Iran (Dokument 8:75 S (2010–2011))
Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.
- Presidenten:** Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Ber noen om ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.24.
